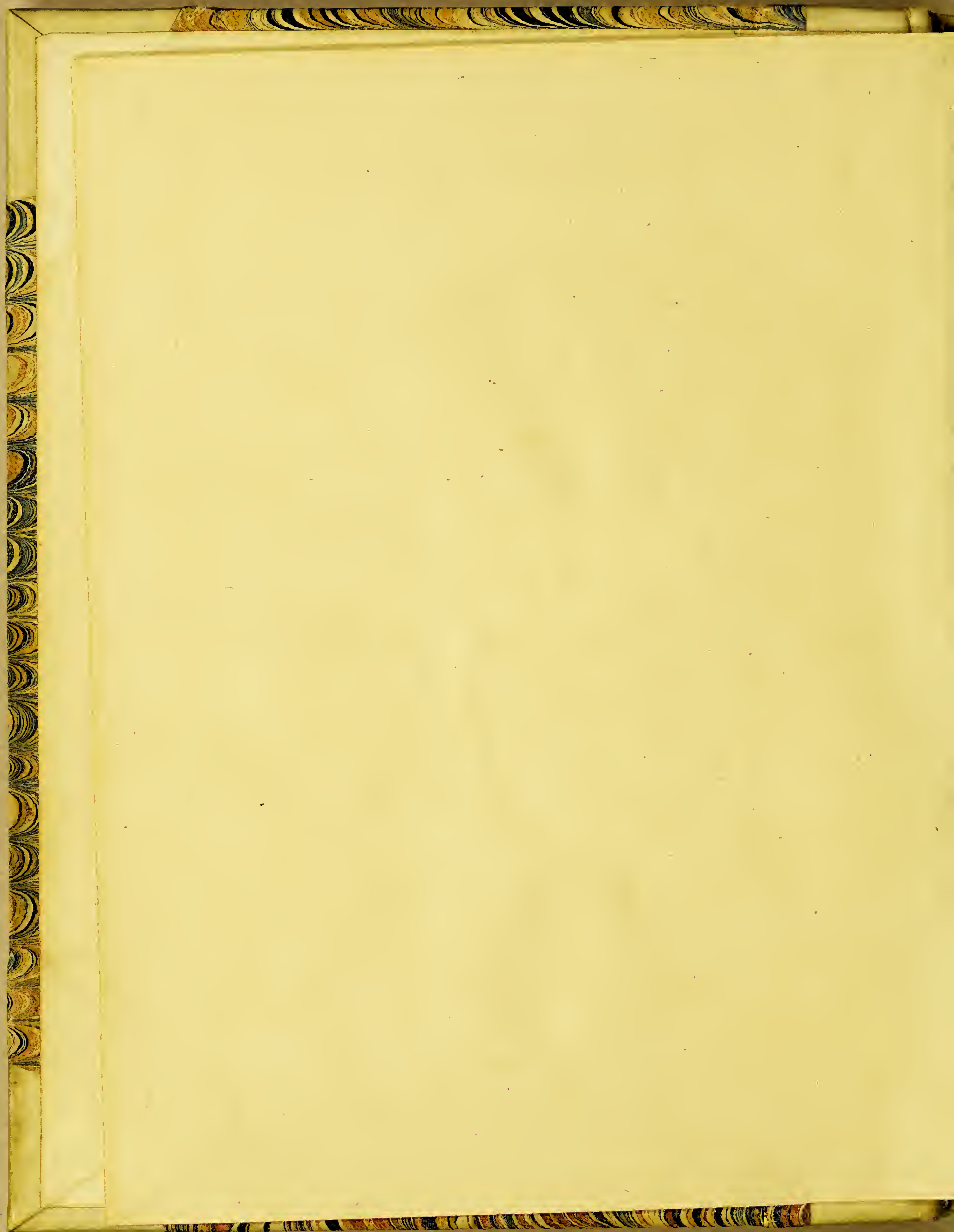

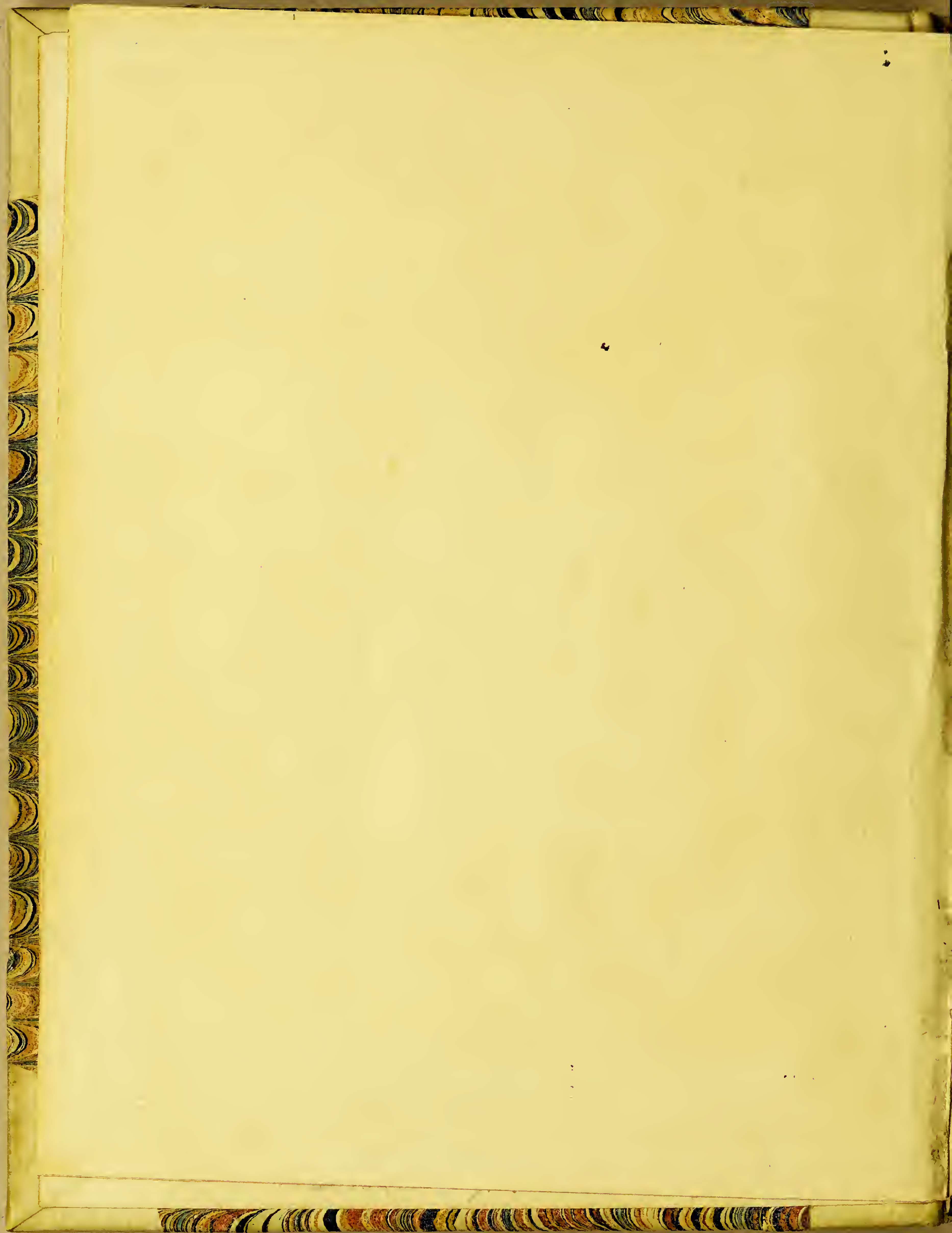
Tiele 1132 ce Al

Ex. compl. woodcut on title, 1 fold. plate

Titre compris avec la planche

[illegible]

Verhael van de eerste
SCHIP-VAERT
Der
Hollandische ende Zeeusche Schepen,
Door't
WAY-GAT,
By Noorden Noorwegen, Moscovien ende Tartarien om, na de Coninckrijcken Cathay ende China. Met drie Schepen, uyt Texel gezeylt in den Iare 1594.

Hier achter is by-ghevoeght de beschrijvinghe van de Landen Siberia, Samoyeda, ende Tingœsa. Seer vreemt en vermaackelijck om lesen.

T'AMSTERDAM,
Voor *Ioost Hartgers*, Boeck-verkooper in de Gasthuys-steegh/ in de Boeck-winckel/ bezijden het Stadt-huys. 1648.

Kort verhael van d'eerste Schip-vaerdt der Hollantsche ende Zeeusche Schepen by Noorden Noorwegen, Moscovien ende Tartarien om, nae de Coninghrijcken van Cathay ende China.

Getogen uyt het Iournael van Gerrit de Veer.

N den Jare 1594. zijnder in de Vereenighde Nederlanden / ten versoecke van eenen Balthazar Moucheron koopman wonende tot Middelburch in Zeelant/ ende sijn Compagnie / met consent ende bevorderinge van de Edel. Mog. Heeren Staten Generael / ende van sijn Excellentie Maurits van Nassou / ghebooren Princen van Orangien/ &c. Als Admirael van der Zee / drye Schepen toeghemaeckt / een tot Amsterdam / een in Zeelandt / ende een tot Enckhuysen / om op te doen de gheleghentheydt ende streckinge nae de landen ende Coninghrijcken van Cathay ende China, by Noorden Noorweghen, Moscovien ende Tartarien om. Op 't Schip van Amsterdam is Stuerman geweest Willem Barentsz van der Schellingh/ borger der selver Stadt/een seer kloeck/ vermaert/ ende bedreven man in de konst van de Zee-vaerdt/ by hem hebbende een Schellingher Visschers Jacht/om hem in sijn voorghenomen reyse (by aldien hy van d'andere twee schepen quame te scheyden) geselschap te houden.

Dese schepen sijn op den 5. Junij des jaers voorsz. uyt Texel geseylt/ ende den 23. dito met goeden voorspoet ghekomen tot Kilduyn in Moscovien / van welck Kilduyn.
Eylandt wy elders een korte beschrijvinghe sullen stellen/ Op den 4. Junij peylde Willem Barentsz.'s nachts de Sonne doen hy op 't laeghste was / te weten tusschen het N. N.O. ende O. ten N. ende vont hem selven op 73. grad. 25. min. Pools hooghte. Dit geschiede ontrent 5. oft 6. mijlen van 't lant genaemt Nova Nova
Sembla. Daer na wenden sy 't oostwaert over/ ende quamen na 5. mijlen seylens Sembla.
by een lage uytstekende hoeck / die sy noemden Langenes: Recht aen desen hoeck Langhe-
na 't oosten was een groote bay / alwaer sy met het boot aen lant voeren/ maer en nes.
vonden geen volck. Tusschen Capo Baxo, dat 4. mijlen van Langenes leydt ende Capo ba-
de westhoeck van Loms bay, waren twee inwijcken. xo.

Loms bay is een groote wyde Bay / ende heeft aen de westzijde een schoone ha- Loms
ven 6. 7. 8. vadem diep / Daer voerense / met de Jacht aen landt / ende stelden- baey.
der een baken van een oude mast die sy daer vondē. Dese Baey noemdense Loms baey van wegen eenerley aert van vogelen also genoemt/ diese daer in groote me- Lommē
nighte vonden/wesende groot van lichaem/ maer so kleyn van vleughels/ dat het oft noort-
wonder is/hoe die kleyne vleugels dat zware lichaem dragen konnen. Sy hebbē sche Pa-
haer nesten op steyle bergē/om vande beesten beschermt te zijn/broedē maer een ey pegayen.

teffens/

teffens/ende ſijn voor de menſchen ſo weynigh bevreeſt/dat al grijpt men der eenige op haer neſt/ſo en vliegen nochtans de andere daer omtrent niet wegh.

Admiraliteyts Eylant.

Van Lomsbaey seyldenſe na het Admiralireyts Eylant, 't welck aen de ooſt-zijde niet ſchoon maer verre vlack is/ ẽ daerom een groot ſtuck weegs moet geſchout zijn / te meer om dat het ſeer oneffen is / ſo dat men met den eenen worp ſal 10. vadem hebben / met den anderen worp maer 6. ende ſtracx daerna weder 10. 11. 12.

Swartẽ hoeck. Willems Eylant. Walruſſchen.

Den 6. Julij / als de Son noorden was / quamenſe met ſchoon weder neffens de Swarten hoeck, leggenden op 75. graden/ 20. minuten/ende ontrent 8. mijlen van daer/aen Willems Eylant, op 75. grad. 55. min. Op dit Eylant vondenſe ſeer veel drijf-hout/ende veel Walruſſchen, weſende wonbaerlijcke ſtercke zeemonſters/veel grooter als een Os/ẽ huyden hebbende ſeer als de zee-robbẽ/met heel kort hayr/ haer muyl is der leeuwen muyl gelijck/ſy houden 't dickmaels op't ijs/ẽ mẽ kanſe ſeer qualijck dooden / ten zy dat menſe ſlae inde ſlagh van 't hooft / hebben vier voeten/maer geen ooren/ brengen maer een oft twee jongen voort/ ẽ als de Viſſchers haer op een ſchos ijs betrappen met haer jongẽ/ ſo werpenſe deſelve jongẽ voor haer in't water/nemenſe in haer armen/ẽ dompelen daer mede op ẽ neder/ ende alſſe haer aende ſchuyten willen wreken/oft te were ſtellen/ ſo werpenſe haer jongen weder wegh/ ẽ komen met gewelt nae de ſchuyten toe. Sy hebben twee groote tandẽ aen weder zijde vande muyl uytſtekende/langh omtrent een half elle/ deſe werden ſo waert geacht als yvoor oft oliphants tanden/ſonderling in Moſcovien/Tartarien/ẽ elders daerſe bekent zijn/ want zijn ſo wit/hart/ ẽ effen als yvoor/ de hayrkens van haere baerden zyn kleyne horenkens / bykans even als d'yſere verckens hebben/ daer zijnder anno 1612. ſo tot Amſterdam/ als elders in Hollant/ twee te ſien geweeſt/ een out/dat al doot was/ ende een jongh/dat noch leefde/ d'Engelſche noemenſe Zeepaerden; de Franſſen Vaches de mer, de Ruſſen die de beſte kenniſſe daer van hebben/ Morſen.

Berenfort. Wonderlijcke kracht van een Beer.

Den 9. Julij liepenſe in Berenfort onder Willems Eylant op de reede / ẽ vonden aldaer een witte Beer/die ſy/flucx in't boot vallende/door ſijn lijf ſchoten/maer de beer dies niet tegenſtaende bewees een wonderbaerlicke kracht/diergelijcke miſſchien noyt gehoort en is/ want hy ſprangh noch op/ ende zwom in't water/ dies 't volck dat in't boot was hem na roeyden / ende een ſtrick om den hals wierpen/ meenende hem alſo levendigh in't ſchip / ende voort tot een monſter in Hollant te brengen/maer warẽ in't eynde noch blijde datſe van hem ontſlagen waren/ ẽ lieten haer wel genoegen met het vel. Want hy maeckte ſo eyſſelijck een geluyt/ ende toonde ſodanigen kracht/dat het qualijck om ſeggen / ende noch min voor den onervarenen om geloven ware. Sy lieten hem nae veel moeyte wat ruſten / ende gaven hem wat meer bots met het touw dat hy om den hals hadde/ſlepende hem ſo van langer hant na/om hem mat te maken/ende Willem Barentſz paimde hem altemet wat aen/maer de beer zwom aen't boot/ ende ſloegh ſijn poten daer achter in/komende voorts ſo geweldig aẽ/dat hy met ſijn halve lijf al in 't boot was/ waer door 't volck ſo verbaeſt wert/dat ſy vluchten van achteren 't boot naer voren / meynende anders niet dan dat ſy alle lyveloos waeren / doch werden noch door een ſonderlinge avonture verloſt/mits de ſtrick die de beer om den hals hadde aen't vingerlingh van het roer vaſt rocht/ſo dat hy niet voort en mocht. Do[...] hy nu alſo in onmacht lagh/verſtoute ſich een van 't volck/ende ſtack hem met e[...] halve lancie dat hy van 't boot neder te water viel / roeyende ſoo te met voort nae 't ſchip ende hem naſlepende/ tot dat hy heel krachteloos zijnde/ voort wert doot geſlagen/ gevilt/ ende ſijn vel t' Amſterdam gebracht.

Den

Den 10. Junij sijn sy gekomen aen 't Eylant met de Cruycen, alsoo genoemt van twee groote Cruycen die daer op stonden/ende leggende ontrent twee groote mijlen van 't vaste lant/ heel onvruchtbaer / ende seer klippigh / streckende oost ende west ontrent een half mijl langh / met een rif op elck eynde. Ontrent 8. mijlen van daer leydt den Hoeck van Nassouwen op 76. graden/ zijnde een langhe ende vlacke Hoeck/die men vry schouwen moet/want daer was droogte van 7. vadem seer verre van 't lant. Van desen hoeck seyldense o. ten z. ende o. z. o. vijf mijlen/ende doen docht haer dat se landt saghen in 't n. o. ten o. van haer / daer sy nae toe seylden/meynende 't was een ander lant dat noortwaert van Nova Sembla lagh/ maer 't began soo stijf te wayen/ datse stracx alle de zeylen in nemen moesten/ ende de zee gingh soo hol/ dat zy 16. uren langh dreven sonder zeyl / 's anderdaegs wert door een groote zee water haer roey-jacht in de grondt ghesmeten / alsoo dat sy 't verloren/ ende noch langh sonder zeyl dreven/ tot dat sy met de z. w. Son dicht aen 't lant van Nova Sembla quamen. Den 13. Junij ontmoeten sy groote menigte van ijs/so veel als men uyt de mars oversien mocht/ en den 14. dito zeylden sy tot de hoogte van 77⅓. graden / ende quamen doen weder aen een effen velt ijs/soo groot datmen 't niet oversien konde. Den 19. 's morghens quamen sy weder dicht by 't lant van Nova Sembla omtrent de voorsz. Capo de Nassou, ende den 26. aen de Capo de Trooft. Den 29. dito vonden sy haer op 77. graden/ende doen lag de allernoordelijckste hoeck van Nova Sembla, genaemt Yshoeck, recht oost van haer. Daer vondense eenighe steentjens die glinsterden als goudt/ende noemdense daerom Goutsteentjens. Den 31. Julij laveerden sy tusschen 't landt ende ijs henen met lieflijck stil weder/ende quamen aen de Eylanden van Orangien, omtrent een van de welcke sy wel vonden by de 200. Walrusschen/ die haer lagen en bakerden op het sant in de Son. 't Schips volck / meynende dat dit ghedierte sich te lande niet weren konde / gingen tegen haer vechten/ om de tanden te krijghen/ maer sloegen alle haer bijlen / kortelassen/ ende spiessen daer op in stucken/ sonder een daer van doodt te slaen / dan dat sy 'er eenen een tandt uyt sloeghen/ die sy mede namen. Siende dan datse met vechten niet op haer winnen konden/ soo beslotense 't scheep te varen om grof geschut te halen/maer het bestont so seer te wayen/ ende 't ijs aen groote stucken te scheuren / dat sy 't naelaten moesten. Op deselve tijdt vondense oock een groote witte Beer slapende / ende schoten hem in sijn huyt/ maer hy liep noch wegh / ende begaf hem in 't water/ doch het volck roeyde hem met de jacht nae/ sloeghen hem voort doodt/ ende sleepten hem op 't ijs/ daer sy hem aen een halve lancie vast maeckten/ ende meynden te komen halen/ dan mitsdien het hoe langher hoe harder begon te wayen / ende het ijs te scheuren/ soo is daer mede niet van gevallen.

Margin notes: Cruys-landt. — C. Nassouw. — Capo de Trooft. — Yshoeck. — Goudt-steen. — Eylanden van Orangië. — Schipslup ende Walrusschen strijdt. — Beer doodt geslagen.

Na dat nu Willem Barentsz/ met sodanig avontuer als verhaelt is/tot de Eylanden van Orangien gekomen was/ ende nae allen gedaen arbeyt vernam/dat sy daer qualijck mochten deurkomen om de begonnen reyse te volvoeren/ofte 't lant voorder op te doen/ ende 't volck oock bestondt verdrietigh te worden/ soo werdt het voor goedt aenghesien datse wederom souden keeren / om alsoo by de ander Schepen te komen die na de Weygats ofte Straet de Nassou, haer cours genomen hadden/ ende te vernemen wat openinge die aldaer gevonden hadden.

Soo hebbense dan den eersten Augusti haer cours weder te rugge gewent/ende sijn voorby den Yshoeck, Capo de Trooft, Capo de Nassou, ende andere hoecken meer/ op den 8. dito ghekomen aen een laegh kleyn eylandeken legghende op een half mijl aen 't landt / 't welck sy noemden het Swarte Eylandt, om dat het boven

Margin note: Swarte Eylant.

ven zwart was. Daer peylde Willem Barentsz de hoogte des pools op 71½ graden/ eñ daer was een grooten inwijck/ 't welcke Willem Barentsz giste de plaets te wesen daer Olivier Bennel te voren geweest hadde/ ghenaemt Constintsarch. Drie mijlen van 't Swarte Eylandt vondense noch een andere slechte hoeck/ daer een cruys op stondt/ ende noemden hem daerom de Cruyshoeck. Van daer seylden se by de wal langs 4. mijlen/ ende quamen doen aen een andere slechte hoeck/ daer achter een grooten inwijck was/ die noemden sy den vijf den hoeck/ ofte S. Laurens hoeck. Drye mijlen voorder leydt de Schanshoeck, met een lage zwarte klip dicht aen 't landt/ daer een cruys op staet. Hier voerense met het boot aen lant/ende vernamen datter volck geweest was/ die om haren 't wille ghevlucht waren/ Want sy vonden aldaer ses sacken met rogghen meel begraven/ ende een steenhoop by 't cruys. Een gotelinx schoot van daer stondt noch een cruys met drye huysen van hout gemaeckt op de Noortsche maniere. Sy vonden daer oock in de Huysen veel tonnen-duygen/ waer uyt sy vermoeden datter eenigen Salmvangh moeste zijn/ Daer stonden oock vijf of ses doot-kisten by de graven boven der aerden/ ende waren met steenen ghevult. Dit was een schoone haven voor alle winden/ ende sy noemdense de Meelhaven, om des meels wille datse daer vonden. Tusschen de Meelhaven ende de Schanshoeck leydt de Baeye van S. Laurens, die seer schoon is voor n. o. ende n. w. windt. Hier maten sy de hooghte van de Son op 70¼. graden. Den 12. Augusti quamen sy by twee Eylandekens/ daer van het uyterste een mijl van 't landt lagh/ dese noemdese S. Clare. Den 15. dito z. w. Son heeft Willem Barentsz ghemeten des Pools hooghte op 69. graden 15. min. ende doen gingense noch 2. mijlen oost aen/ ende vervielen op de Eylanden van Matfloe ende Delgoy, alwaer sy 's morghens quaemen by de compagnie van d'ander schepen van Zelant ende Enckhuysen/ die des selven daeghs uyt de Weygats ghekomen waeren/ ende meynden dat Willem Barentsz rondtom Nova Sembla geseylt hadde/ ende alsoo weder ghekeert was door de Weygats. By malkanderē komende dedense teykens van blijschap met eerschotē eñ anders/ vertellende elck anderē waer sy al geweest warē/ eñ wat elck beseylt eñ opgedaē hadde.

Constintsarch. Cruyshoeck. S. Laurens hoeck. Schanshoeck. Meelhaven. S. Laurens Baey. Eylandē S. Clare. Matfloe ende Delgoy.

Dit ghedaen zijnde/ hebbense haer cours wederom naer huys ghewendt/ ende Willem Barentsz met sijn Jacht quaemen op den 16. Septembris voor Amsterdam/ mede brengende een Walrusch van wonderbaerlijcke gestalte/ die sy op een schots ys gevangen ende gedoot hadden.

Kort verhael van de tweede Schip-vaert by de Hollandtsche ende Zeeusche Schepen, gedaen Anno 1595. achter Noorwegen, Moscovien ende Tartarien om, naer Cathay ende China.

Getrocken uyt het Iournael des voorsz. Gerrits de Veer.

Nae dat nu de voornoemde drie schepen op den Herfst wederom 't huys ghekomen waeren/ soo wasser goede hoope dat men door de Weygats de voornoemde reyse soude mogen doen/ ende dat meest door 't verhalen van 't Zeeusche ende 't Enchuyser schip/ daer Jan Huygen van Linschoten Commis op geweest was/ die de sake vry wat breedt voor-gestelt hadde/ So datter by de Ed. Mog. Heeren de Generale Staten ende sijn Princelicke Excellentie besloten werdt tegen't

gen 't voorjaer wederom eenighe schepen toe te maken / om niet alleenlick / als te voren / de vaert op te doen ende te bespieden / maer oock eenige waren ende koopmanschappen derwaerts te senden / daer in de kooplupden mochten schepen soodanigh goet als 't haer beliefde / met eenige Commisen om 't selve te verhandelen ter plaetse daer sp aen-komen souden / ende dit alles vracht- ende licent-vry.

Petrus Plancius, een vermaert Cosmographus ofte Werelt-schrijver / is mede een principael beleyder ende bevorderaer van dese Schip-vaerdt gheweest / die de principale ordre van de coursen geordineert heeft gehadt / als oock de streckinge van de landen van Tartarien, Cathay, ende China. maer wat van de selve te oordeelen sy / is noch onbekent / also de drie tochten daer om gedaen tot geenen ghewenschten eynde gekomen / noch de coursen by hem ghestelt volkomentlick achter-volght zijn / ende dat door eenighe voor-gevallen inconvenienten / die door de kortheyt des tijts niet en konden verbetert worden.

Daer zijn dan in den voorsz. Jare 1595. van weghen de Generale Staten der Vereenighder Nederlanden ende zijn Excellentie seven schepen toe-gemaeckt om te seylen door de Weygats of Straet van Nassouwen, na de Coninghrycken van Cathay ende China, twee tot Amsterdam / twee in Zeelant / twee tot Enchuysen / ende een tot Rotterdam / de sesse met allerley koopmanschap ende ghelt geladen / met Commisen daer by om de koopmanschap te drijven / ende het sevende een Jacht / die bevel hadde / als de andere Schepen om de Caep de Tabin (ghehouden zijnde voor den uytersten hoeck van Tartarien) zijn souden / of immers soo verre / dat sy zuydelick mochten aengaen / ende geen quaedt of verlet meer en hadden te vreesen van 't ijs / alsdan wederom te keeren / ende de tijdinghe daer van te brenghen. Op 't groot Schip van Amsterdam was Schipper ende Stuerman de voornoemde Willem Barentsz, tot Commis hebbende Jacob van Heemskerck, de selve die omtrent twaelf jaren daer nae / namentlick anno 1607. in dien ghewelldighen Scheeps-strijt binnen de Baye ende onder 't geschut des Casteels van Gribraltar, den gemeynen Vaderlande ende hem selven een onsterflijcken naem heeft verworven. Met dit selve Schip voer oock Gerrit de Veer, uyt wiens Journalen wy desen / ende den na-volgenden derden tocht kortelick hebben getrocken.

Den tweeden Julij zijn sy uyt Texel ghezeylt in 't rijsen van der Sonne / ende kregen den 14. dito 't lant van Noorweghen in 't gesicht. Den 22. nae den noene z.z.w. Son sagen sy een groote Walvisch recht voor de boegh leggen slapen / die door 't ghedruysch van 't aen-seylende Schip ende 't geroep van 't volck wacker wert / en also ontswommen is / anders hadden sy hem op 't lijf moeten seylē. Den 4. Augusti / onse Vice-Admirael / een weynigh voor uyt wesende / stiet op een klip: doch door moy weder geraecktē daer lichtlijcken van / wy sulcx vernemende hebben 't voorts gewent. Den 6. dito / quamen wy ende den Vice-Admirael tegens den anderen te stoten / maeckende malkanderen seer reddeloos. Den 7. dito ontmoetede haer een Enchuyser schip komende uyt de witte zee / Den 14. dito wert de hooghte des Pools bevonden 70. graden 47. minuten / ende den 18. saghen sy twee Eylanden / die d' Enchuysers den naem gaven van sijn Excellentie ende van sijn broeder Graef Henrick, saghen oock wester Son ten selven daghe de Weygats o.n.o. van haer leggen omtrent 5. mijlen. Van de 70. graden tot aen de Weygats seylden sy meest al door ghebroken ijs / ende 't rechte gat tusschen de Beeldt of Afgoden-hoeck ende der Samoieden lant was daer so vol af / dat het niet wel mogelick was te passeren / daerom sy op de reede geloopen zijn in de Baey die sy noemden de Traenbaey, om dat sy daer veel traen vonden. Dit is een goede Baey voor den Afgoden hoeck. Traenbaey.

den ijsgangh / meest voor alle winden beschut/ ende men magh soo verre daer in zeylen als men wil/ 5.4.eñ 3.vadem goede steeck-gront/doch by de oost-wal is't diepste water.

Den 21. Augusti trocken sy op't landt van de Weygats met 54. persoonen/ om te vernemen nae de gheleghentheydt aldaer. Omtrent 2. mijlen te landewaert in-komende/ hebben sy ghevonden verscheyden sleden met vellewerck/ traen/ende dierghelijcke waer/ oock voetstappen van menschen ende rheeden / daer door sy vermoeden datter menschen omtrent moesten woonen/oft immers komen hanteren. Dit mocht men te meer besporen aen de menigte van beelden/die men aldaer op den Beelt-hoeck (alsoo van haer ghenaemt) seer veel vant. Wyders te landewaerts inkomende/hebben sy alle middelen aen-gewent om eenighe huysen ende menschen te vinden/ waer door sy onderwesen mochten worden vande geleghentheydt der zee-vaert daer omtrent/maer en hebben noch volck noch huys konnen vinden/ daerom zy tot naerder onder-rechtinghe met sommighe van haer volck noch verder 3. o. aen-trocken nae den oever vander zee / Aldus treckende hebben sy een ghemaeckte wegh ghevonden in 't mos oft moras / ontrent ter halver knije diep/ want alsoo diep tredende vonden zy harden gront/ op 't allerondiepste was het over de schoenen diep. Aen den oever ghekomen zijnde hebben sy haer verblijt/overmits haer docht dat sy openinge sagen/ende soo weynigh ijs/dat sy daer wel meynden door te komen. Dit hebben sy s' avonts weder t'scheep komende voor een nieuwe tijding aen boort gebracht/De Schipper hadde mede een roey-jacht uyt-ghesonden om te sien of de Tartarische zee open was / maer sy mochten inde zee niet komen om des ijs wille/dan voere aen de Cruys-hoeck, lietẽ de Jacht daer leggen/ ende liepen over lant na de Twist-hoeck, daer saghense dat het ijs van de Tartarische zee aen de kusten van Ruslandt ende Weygats in den hoeck vol gestouwt was.

Cruys-hoeck. Twist-hoeck.

Den 23. dito hebben zy een Lodgie van Pitzore gevonden/die van bast te samen genaeyt was/ ende hadde noordewaert op geweest/om aldaer eenige Walrusch-tanden/ traen/ende gansen te bekomen/ diese in hadden tot ladinge vande schepen die uyt Ruslant komen souden deur de Weygats, seggende/doen wy haer verspraké/ dat de selve schepen souden komen om te zeylen inde Tartarische zee voorby de riviere Oby tot een plaetse in Tartarien genaemt Ugolita, om aldaer te overwinteré/ gelijckse alle jaers gewoon waren te doen. Seyden voorder/ het soude noch 9.of 10.weken aenloopen/eer't gat soude toe-vriesé/ maer toe wesende/datmen dan over ijs mocht loopen tot in Tartarien, over de zee/die sy noemdé Marmare. Den 25. Augusti zijn de Hollanders wederom na de Lodgie gegaen ende hebben vriendelick met de Russen gesproken/daer sy oock vrientschap aen vernamen/want gavé haer stracx in't aenkomé acht vette gansé/die sy seer veel in't ruym van haer Lodgie hadden leggen/De onse versochten/sy wilden een of twee met haer aen't schip varen/ waer op sy terstont seer blydelick met gevaré zijn tot seven toe/In't schip komende verwonderden sy haer seer vande grootheydt eñ goede toerustinge des selven/ende na dat sy't van vooren tot achteren wel besien hadden/hebben de onse haer t'eeten voor geset vleysch/ boter/ eñ kaes/ doch sy hebben't geweygert/ seggende dat het dien dach hare vasteldag was/maer siende ten laetsté pekelharing/ hebben daer alle te samen van gegeté/ met hooft met staert met al/ van boven afbijtende. Gegeten hebbende/sijnse met noch een back met haring vereert geworden/daer van sy de onse seer bedanckté/niet wetende wat vrientschap sy haer daer voor bewijsen souden/ eñ werden voorts met de Jacht inde Traenbaey gebracht.

Den 31. Augusti voer Willem Barentſz aen de zuyt-zijde van de Weygats aen 't vaſte lant / alwaer ſy eenighe wilde menſchen / ghenaemt Samojeden ghevonden hebben / doch niet al te wilt / want ſy zijnde 20. in getale / met de onſe / die neghen waeren / ſpraeck ghehouden hebben omtrent een mijl weeghs te landewaert in. 't Was heel miſtigh weer / ſoo dat ſy moghelick van geen volck en vermoeden / ende de onſe ſagenſe in twee hoopen vijf ende vijf te ſamen ghepartuert / ende waren ſeer dicht by haer eer ſyſe gewaer werden. De Tolck vande onſe is voor uyt gegaen om met haer te ſpreken / als ſy dat ſaghen hebbenſe mede een man voor uyt ghesonden / die by onſen man komende een pijl uyt ſijn koker trock / hem dreygende te ſchieten / waer deur de Tolck / ſonder geweer zijnde bevreeſt wert / ende riep in Ruſſcher ſprake / ſchiet niet / wy zijn vrienden / d'Ander dit hoorende / heeft ſijn pijl ende boogh ter aerde geworpen / daer mede te kennen gevende dat hy wel begeerde met onſe Tolck ſprake te houden / de welcke andermael ſeggende / wy zijn vrienden / heeft de Wilde gheantwoort / zijt dan welkoom / ende groeteden voorts malkanderen / beyde haer hoofden neder buygende ter aerden / na der Ruſſen maniere. Doen heeft hem de Tolck ghevraeght nae de ghelegentheyt van den lande ende der zee ooſtwaert door de Weygats, waer van ſy hem goet beſcheyt ghedaen hebben / ſeggende / als men een hoeck gepaſſeert ſoude zijn omtrent vijf dagh reyſens / wijſende na 't n. o. datter dan een groote zee is / z. o. op / ende dat ſy 't ſelve ſeer wel wiſten / overmits een van haer daer geweeſt hadde van wegen haeren Coningh met een partije volcx / daer hy overſte van geweeſt was.

Samojeden.

hare wijſe van groeten.

De ghedaente haerer kleederen is ghelijck men by ons de wilde Menſchen afmaelt / maer zijn evenwel niet wilt / want gebruycken goet verſtant. Sy zijn gekleet met vellen van Rheeden vanden hoofde tot de voeten / uytgeſondert de voornaemſte / die 't hooft bedecken met eenigh ghecoleurt laecken ghevoedert met pelterie / De andere dragen alle mutſen van Rheens-vellen / het ruygh buyten / dicht aen 't hooft ghevoeght / ende wel paſſende. Sy dragen langh hayr in een vlecht ghevlochten hanghende buyten hare kleederen op den rugge / ſijn meeſt kort van ſtatuere / met breede platte aenſichten / kleyne ooghen / korte beenen / haer knijen ſtaen uytewaerts / ende zijn ſeer raſch in 't loopen ende ſpringen. Den vreemden Natien betrouwen ſy weynigh / Dat bleeck daer aen / dat als de onſe / (die haer nochtans alle eere ende vrientſchap beweſen hadden) den eerſten Septembris andermael aen lant quamen / ende een boogh van haer eyſchten om die te beſien / dat ſy 't weygerden / ende een teycken deden niet daer toe te willen verſtaen. De geene die ſy haeren Coningh noemden hadde ſchiltwacht uytſtaende / lettende op 'tgene datter omme-gingh / ende gekocht of verkocht wert. Een van de onſe genaeckte hem wat naerder / ende bewees hem vrientſchap na de wijſe by haer gebruyckelick / hem ghevende een biſcuyt / 't welck hy met grooter eerbiedinge aennam / ende terſtont op at / maer in 't eten / als oock voor ende naer / nam hy ſcherp regard op al datter omgingh. Haer ſleden ſtonden altijdt veerdigh met een oft twee rheeden ingeſpannen / die alſoo raſch konnen loopen met een man oft twee daer op dat het geen van onſe paerden daer by herden moghen. Een vande onſe ſchoot met een muſket 't zeewaert in / daer van ſy ſo ſeer verſchrickten / datſe liepen ende ſprongen als uytſinnige menſchen / doch beſadigheden ſy haer weder / ſiende dat het uyt geen quaetwilligheyt oft argheyt geſchiede. De onſe deden haer ſeggen door haren Tolck / ſy gebruyckten die buſſen in plaetſe van boghen / ende om haer voorts te doen ſien wat kracht men daer mede doen konde / ſo heeft een van de onſe een platte ſteen van een halve palm groot een ſtuck weegs van hem op eē

kleedinge

gedaente

Rheeden

berg gestelt/ende sy wel siende dat sulcx yet te beduydẽ hadde/sijn in't ronde gaen staen wel 50. oft 60. in getale/so wat af wijckende. Ook heeft hy die de bus hadde/nae de steen geschoten/ende die soo gheraeckt/ dat hy in stucken viel/ hier over waren sy noch meer verwondert als te voren. Daer na namen wy ons afscheyt van malkanderen met grooter eerbiedinge aen weder zijde/ende in 't Jacht sijnde lichten wy andermael onse mutsen/ende deden de trompetten blasen tot haer eere/ gelijck sy mede na hare wijse ons alle eerbiedinge eñ vrientschap bewesen/ gaende voorts nae haer sleden.

Nae dat sy van ons gescheyden ende soo wat te landewaerts ingereyst waren/ isser een van haer op strant komẽ rijden/ om te halẽ een beelt uyt den rouwen gesneden/ dat de onse van't strant mede ghenomen hadden / ende in't Jacht geleyt/ Als hy nu in de Jacht was ghekomen / heeft hy dit beelt ghesien/ ende de onse een teycken ggheven/sy hadden groot quaet daer aen gedaen dat sy dat beelt genomen hadden/ De onse dit merckende hebben hem't beelt wederom ghegheven/ eñ hy steldet daer op een berg dicht aen den oever/sant daer een slede om/ ende liet het al soo haelen. Nae 't gheene de onse bemercken konden / soo hieldense sulcke beeldẽ voor haer Goden/want op den hoeck vande Weygats, die de onse de Beelt-hoeck noemden / vonden sy ettelicke honderden sulcker ghesneden beelden / heel rouw/ boven wat ront/ ende in't midden een heuvelken gelaten in plaets van een neus/ boven de neuse twee sneden in plaetse van ooghen / ende onder de neus een snede in plaets van de mont. Sy vonden oock voor de beelden/ veel assche ende beenen van Rheeden / daer uyt te gissen is dat de inwoonders aldaer hare offerhanden gedaen hebben.

Afgoden

Den derden Septembris hebben sy 's morghens zeyl gemaeckt/omtrent twee uren voor 't rijsen van der Son / ende quamen metter Sonnen opgangh omtrent een mijl beoosten de Twist-hoeck, zeylende op ten noorden / tot de zuyder Son/ omtrent ses mijlen/ maer doen moesten sy 't door de veelheydt des ijs ende d'onghestadigheydt des wints/ als mede door de dicke mist/dickmaels wenden/ ende vervielen eyndelick op de oost-zijde van het Staten Eylandt, omtrent een musket schoot van't lant. Op dit Eylant gingen sy altemet Hasen schieten/ die daer seer veel waren; eñ den 6. Septembris des morgens sijnder eenige Boots-gesellen aen't vaste lant ghegaen om ghesteenten te soecken / sijnde een maniere van Diamanten/ die op't Staten Eylant mede seer veele waren. In't soecken van de steentjens ist gheschiet / sooder twee maets by malkanderen laghen / datter een witte magere Beer is listelick aengekomen / ende greep d'een van dese twee in de neck/ hy niet wetende wat het was/riep/wie grijpt my daer van achteren? Sijn maet/ die by hem in de kuyl lagh/ lichte sijn hooft op om te sien wie't wesen mocht/ende siende dat het een Beer was/ riep och maet 't is een Beer / staende mits dien wel wacker op / ende loopende al sijn best wegh. De Beer beet den eenen terstondt 't hooft in stucken/ ende soogh het bloedt daer uyt. 't Ander volck dat mede aen landt quam/ liep flucx derwaert wel 20. sterck / om de man te verlossen/ oft ten minsten den Beer het doode lichaem t'ontjagen/maer als sy haer roers ende spiessen gevelt hebbende nae den beer toe quamen/ die noch stont ende at van het doode lichaem/ soo is hy seer wreet ende onbeschreumt tot haer in-geloopen/ eñ heeft noch een man uyt haer wegh gheruckt ende verscheurt / maer door de andere al te samen de vlucht ghenomen hebben. Die van 't schip ende Jacht siende dat haer volck gevlucht quam nae den oever/ sijn met aller haest inde schuyten gevallen/ ende nae den oever gheroeyt om haer volck t'ontsetten. Aen lant komende

Staten Eylant.

Noordtsche Diamanten.

Een beer vernielt twee menschẽ.

hebben

hebben sy dat deerlick schouspel van haer volck ghesien / ende spraken derhalven malkanderen een moet aen / datse gelijcker hant tegen den Beer souden aen trecken met roers/ cortelassen ende halve lancien / sonder dat yemant wijcken soude/ Doch dit en konden sy alle so niet verstaen / want sommighe seyden/ onse maets zijn doch al doot/ wy sullen den beer wel krijgen al en stellen wy ons in soo openbaren perijckel niet/ mochten wy onse maets noch haer levẽ redden/soo mochten wy ons haesten/ maer nu is 't met gheen haest te doen / dan wy moeten hem ghewis nemen/ ende dat tot onse meeste versekertheydt / want wy hebben met een wreet fel ende verslindende beest te schaffen. Doen zijnder drie van de maets wat bet voort aen-getreden/de beer evenwel voort-varende zijn aes te verslinden/ende op alle hare menighte/hoewel sy wel 30. sterck waren/ niet achtende. Dese drie waren Cornelis Jacobsz schipper van Willem Barentsz, Willem Gijsen stuerman van de Jacht/ ende Hans van Uffelen, schrijver van Willem Barentsz: Als nu de schipper ende stuerman driemael gheschoten ende niet uytghrecht hadden /is de schrijver noch wat bet voor uyt ghetreden / ende den beer binnen schoots siende/ heeft met zijn roer daer op aen-gelept/ ende hem door 't hooft by de oogen in-getreft / maer de beer bleef noch al de man by de neck houdende / ende beurde zijn hooft noch op met man met al/ doch begonst wat te suysebollen/ Daer over hebben de schrijver ende een Schotsman hem op de huyt gheslaghen met haere cortelassen / soo datse in stucken sprongen / sonder dat hy zijn aes noch verlaten wilde/ in't eynde is Willem Gijsen toe-geloopen / ende heeft den Beer met sijn roer over de snuyt geslagen dat hy doen eerst ter aerden viel/ ende Willem sprangh hem op't lijf/ ende sneet hem de stroot af. Daer nae hebben sy de doode lichamen den 7. Septembris op het Staten Eylant begraven/ den Beer gevilt/ ende 't vel t'Amsterdam gebracht. Woort bevochten, ende omgebracht.

Den 9. Septembris zijn sy van't Staten Eylandt t' zeyl ghegaen / maer het ijs quam so veel ende geweldig in/ dat sy niet door en mochten/ ende 's avonts moesten weder keeren daer sy 's morgens waren af-gevaren/ zeylende den Admirael ende 't Jacht van Rotterdam op de klippen/doch sonder groote schade daer afrakende. Den 11. dito zeylden sy weder inde Tartarische zee/ maer gheraeckten ander werf in veel ijs/ alsoo dat sy wederom na de Weygats zeylden/ ende setteden 't by de Cruys-hoeck. Den 14. begost het weer te beteren/ de wint liep ten n. w. eñ de stroom quam stijf uyt de Tartarische zee loopen/ Des selven daegs voeren sy aen d'ander zijde van de Weygats nae't vaste lant/ om 't Canael te diepen/ ende voeren heel inde bocht achter het Eylant met de steert, daer sy een kleyn huysken van hout vonden/ ende een groot afwateringe. 's Morgens wonden sy't ancker aen boort eñ de steng om hoog/meenende ander-mael te versoecken om hare reyse te vervorderen/ maer d'Admirael van ander meeninge zijnde is blijven leggen. Den 15. 's morgens quam het ijs wederom het oost-eynt van de Weygats indrijven/so dat sy stracx gedwongen waren hare anckers te lichten/ eñ zijn des selven daeghs 't west-eynde van de Weygats weder uyt-gheseylt met de heele vlote naer huys toe. Den 30. dito quamen sy in 't Eylant Wardthuys, daer wy elders breeder van schrijven sullen / ende lagen daer tot den 10. Octobris / op welcken dagh sy wederom 't zeyl gingen/ ende zijn den 18. Novembris daer aen in de Maes gekomen/na dat sy uyt-geweest hadden vier maenden ende sesthien dagen.

Kort verhael van de derde, ende aller-wonderbaerlijckxſte,

ſeldtſaemſte, jae te vooren noyt dier-ghelijcke ghehoorde Seylagie, by den voornoemden Willem Barentſz, achter Noorweghen, Moſcovien ende Tartarien om, naer Cathay ende China gedaen, uyt de name ende van wegen des Eerbaren Raets der vermaerder Stadt Amderſtam, in den jare 1596.

Mede ghetoghen uyt het Iournael des voornoemden Gerrits de Veer.

NA dat nu/ ſo hier voren verhaelt is/ de ſeven ſchepen van de Noorder reyſe wederom 't huys gekomen waren/ende dat niet met ſodanigen vreught als men wel gehoopt hadde/ſo is by de Ed. Mog. Heeren Staten Generael op alles goet onderſoeck gedaen/ ende de ſake in beraet genomen/ of men noch ten derden male van 's lants wegen eenige toeruſtinghe ſoude doen/om de ſelve voor-genomen reyſe/ indien 't doenlick ware/tot een goet ende gewenſcht eynde te brengen/ Doch is na lange ende rijpe deliberatie 't ſelve by de voor-gemelde Heeren afgeſtemt. Dan ſo daer noch eenige waren / 't zy ſteden of kooplieden/die ſulcx breeder ſouden willen verſoecken tot haren koſte/dien wilden ſy/by aldien de reyſe wel volbracht wierde/eñ het blijcken konde dat men de paſſagie beſeylen mocht/geerne een goede vereeringhe van 's lants wegen doen / noemende tot dien eynde een merckelicke ſomme gelts. Over ſulcx zijnder echter by den Eerbarẽ Raet der wijt vermaerde koop-ſtadt Amſtelredam in 't beginſel des jaers 1596. twee ſchepen toegeruſt/daer van het ſcheepſ-volck op tweederley conditie aengenomen zijn geworden/te weten/ wat ſy hebben ſouden ſoſe onverrechter ſake wederom quamẽ/ ende daer-en-tegens watſe hebben ſouden/indien ſy de reyſe volbrachten/haer in ſulcken gevalle/belovende/om haer moedigh te maken/ een merckelicke goede belooninge / ende ſo veel ongehoude perſoonen daer toe nemende als ſy eenighſins mochten / om te min door den treck tot wijf ende kinderen in't werck te vertſagen / of van de reyſe afgetogen te worden. Op deſe conditie zijn de twee ſchepen in 't beginſel van Meye des voorſz. jaers ſeyl-rede gheweeſt / op 't een was als Schipper ende Commis van de Koopmanſchappen de voornoemde Jacob van Heemskerck Heyndericksz, ende Willem Barentſz als Opper-Stuerman / Op 't ander Jan Corneliſz Rijp, als ſchipper ende Commis vande koopmanſchappen by den koop-luyden daer inne gheſcheept. Den 18. Mey ſeylden ſy voor de tweede mael uyt het Vlie / ende den 22. kregen ſy de Schotſche Eylanden van Hithlant ende Fayerhil in't gheſichte. Den 30. waeren ſy op de hooghte van 69. graden 24. min. ende en hadden den eerſten Junij geen nacht.

Wonderlijck Hemel-teycken. Den 2. dito/ omtrent 3.3.o. Son ſagen ſy een ſeer wonderlick Hemel-teycken/ aen elcke zyde vande ſonne ſcheen noch een Son/ eñ daer liepen twee regenbogen door alle drie de Sonnen henen/eñ daer-en-boven noch twee regenbogen/ de eene wijt rondtomme de Sonnen / de andere dwars door het groote rondt/dit groote rondt ſtont de onderſte kant verheven boven den horizon 28. graden / Des middaeghs als de Son op ſijn hooghſte was / bevant men door 't meten des Aſtrolabiums/ dat ſy waren op de hooghte van 71. graden.

't Schip van Jan Corneliſz hielt de loef van Willem Barentſz, ende quam niet tot hem

hem af/ maer dese gingh den anderen een streeck in't gemoet/ n.o. aen/ want hem docht hy was al te westelick/ so 't oock namaels bleeck. Als sy nu des avonts by malkanderen quamen seyde hem Willem Barentsz dat sy noch bet oostelick moeste aengaen/ om dat sy te verre westwaert waren/ maer Jan Cornelisz Stuerman gaf tot antwoorde / dat sy niet en begeerden in den Inham van de Weygats te wesen. Haer cours was n. o. ten n. ende waren wel 60. mijlen t'zeewaert van't Landt/ daerom had men doen meynde Willem, veel eer behoort o.n.o. aen te gaen/ als n.n. o. vermits sy sulcken stuck om de west waren/ jae men hadde veel eer behoort oost aen te gaen/ ten minsten een deel mijlen/ tot dat men weder te recht gebracht hadde dat door de quade winden verloren was. Doch en wilde dies niet tegenstaende Jan Cornelisz anders niet dan n.n.o. aengaen/ meynende als sy oostelicker aengaen souden/ dat sy dan in de Weygats souden komen/ dies hem Willem een streeck te gemoet gingh/ ende zeylden n.o. ten n. aen/ daer sy anders n.o. ja noch oostelicker souden aen gegaen hebben. Gheschil tusschen de Stuerluydē van de twee schepen.

Den 5. Junij sagen sy 't eerste ijs/ dat haer seer wonder gaf/ ende meynden in't eerste dat het witte zwanen waren/ so dat een van haer wandelende op 't verdeck onversiens begon te roepen met luyder stemme / datter witte zwanen zwommen/ Die onder waren sulcx hoorende sprongen flucx op / ende sagen dat het ijs was/ 't welck vande grooten hoop af quam drijven/ ende mits dien het tegen den avont was/ wel zwanen gheleeck. Des middernachts zeylden sy daer door/ ende doen was de Son wel ontrent een graed boven den horizon in 't Noorden. Den 7. dito bevonden sy des Pools hooghte 74. graden/ ende zeylden al langhs het ijs henen / als of sy tusschen twee landen ghezeylt hadden: Het water was soo groen als gras/ ende sy vermoeden datse by Groenlant waren/ komende lanckx om meer in noch dicker ijs. Den 9. vonden sy een Eylant leggende op de hooghte van 74. grad. 30. min. ende was na haer gissinge omtrent vijf mijlen groot. Den 11. aen landt varende vonden sy daer seer veel Meeuwen eyeren/ ende waren in groot perijckel van haer lijf/ want sy gingen een steyle snee-berg op/ eñ in't afgaen scheen het schier dat sy alle den hals souden gebroken hebben/ so steyl was 't/ maer sy setten haer neder/ ende gleden also daer af/ 't welck vreesselick was om sien/ als genoeghsaem geschapen zijnde armen ende beenen te sullen breken/ om dattet aen de voet vanden berg seer veel klippen waren/ doch sy quamen door Gods hulpe noch onbeschadigt neder. Willem Barentsz, die terwijlen inde schuyt was/ ende dit aensagh/ was noch meer verschrickt als sy selve. Den 12. dito sagen sy 's morgens een witte beer/ ende roeyden met de schuyt naer hem toe/ meenende hem een strick om den hals te werpen/ maer by hem komende/ vonden hem soo gheweldigh/ dat sy 't niet en dorsten bestaen / hadden derhalven meer gheweer ende volck/ ende Jan Cornelisz maets quamen haer mede te hulpe / Daer bestreden sy t'samen den beer wel vier glasen langh/ ende hieuwen hem ten laetsten met een bijl 't hooft in stucken/ so dat de doot daer nae volghde: Daer nae brachten sy hem in Jan Cornelisz schip/ eñ vilden hem/ zijn huyt was 12 voeten lang/ aten oock van zijn vleesch/ doch bequam haer niet wel. Dit Eylandt noemden sy 't Beren-Eylant. Den 13. dito zeylden sy van het Eylant af / ende den 14. teghens den avont sagen sy een groot [illegible] in zee drijven/ meynende dat het een schip was/ maer daer by komende was [illegible] een doode Walvisch/ daer groote menighte van Meeuwen op saten/ ende gaf van hem een groote stanck. Beren-Eylant. Beer by de Schipluy doot geslagen.

Den 17. eñ 18. Junij sagen sy weder geweldig ijs/ eñ seylden daer langs henē/ tot dat sy aen den hoeck quamen/ die zuyt van haer af lagh: Sy laveerden een tijt

lang om daer boven te komen/maer konden niet bedrijven. Den 19. sagen sy weder lant/ ende namen der Sonnen hoogte / bevindende dat sy waren op 80. grad. 11. minuten. Dit lant was seer groot / en sy seylden daer by henen westelick aen tot de 79½. grad. daer sy een goede reede vonden/ doch konden niet naerder het lant komen/ vermits de wint n.o. was/ recht van't lant af / en de Baye streckte recht noorden en zuyden in zee. Den 21. dito wierpen sy 't ancker in de gront op 18. vadem voor't lant/ en voeren te samē met Jan Cornelisz volck aen de west-zijde van't lant/ om ballast te halen/ waer met sy aen boort komende / weder een witte Beer sagen/die na haer schip toe quam zwemmen. Hier door stondē sy van harē arbeyt af/vielē gesamender hant te boot/ en roepden hem na/maer hy zwom/wel een myl t'zeewaert in/Sy volgdē hem met drie schuytē achter aen/ en sloegē meest al haer geweer op sijn huyt in stucken: Hy daer-en-tegen sloeg sijn klauwen eens voor aen de steven van d'een schuyt/'t welck indien het so wel in't midden geweest hadde/ hy soude misschien de schuyt om geruckt hebben/ so geweldigh sijnse met haer klauwen; Eyndelick hebben de drie schuyten met volck hem vermeestert/doot geslagen/t'scheep gebracht ende gevilt/ sijn huyt was 13. voet langh.

Lant gelegen op 80. grad.

Noch een beer doot geslagen.

Daer nae roepden sy met haer schuyt wel een myl te landewaert in / daer was een goede haven/ 16. 12. ende 10. vadem diep/ ende al voort roeyende bevonden sy dat aen de oost-zijde twee Eylanden waren/ die haer oost in zee streckten. Aen de west-zijde wasser mede een geweldigen Inham/ ende leeck wel mede een Eylandt te wesen. Doen roeyden sy voort aen't Eylant dat in de midden lagh/ende vonden daer veel eyeren van Rotgansen / die sy op 't nest saghen sitten/ ende verjaeghden/ smijtende een van de selve met een steen doot/die sy koocktē met omtrent 60. eyers daer toe. Dit waren oprechte Rotgansen alsser in Hollant op Wieringē in grooter menighte alle jaers over-komen ende gevangen worden/ die men tot noch toe niet geweten en heeft waer sy haer eyeren leggē ende uyt broeden: Daerom sommige schippers haer niet ontsien hebben te schrijvē/datse in Schot-lant aen boomen wassen/en dat de vruchten der selve boomen die in't water vallen gansekuycken s zijn/ ende stracx beginnen te zwemmen/ maer die op't lant vallen/ bersten in stucken/ ende komen te niet. Dit blijckt nu contrarie/ende is niet te verwonderen dat niemant tot noch toe geweten heeft/waer dese vogels haer eyeren leggen/nadien noyt Mensche/ dat men weet/ op de 80. graden geweest heeft/ ende dit landt noyt bekent is gheweest / veel min dat de Rotgansen daer op haer jonghen broeden.

Rotgansen/ ende waer sy haer eyeren uytbroeden.

Hier staet noch te bemercken/ hoe-wel dit lant ('t welck wy achten Groenlant te zijn) op 80. graden ende noch hooger is leggende / datter evenwel loover ende gras op wast/ oock gras etende dieren op zijn/als Rheeden en andere/daer nochtans op Nova Sembla, dat wel vier grad. stijf verder van de Noortpool leyt/noch loover noch gras en wast/ ende niet dan vleysch-etende dieren / als Beeren ende Vossen op zijn.

INWERP.

„ Dit lant/dat de schrijver deses Journaels vermeynt Groenlant te zijn/is het
„ aller-noordelijcxste lant dat tot noch toe oyt in kennisse is gekomen/ ende leydt
„ tusschen Groenlant (dat onder de kroon van Noorwegen behoort) en Nava Sem-
„ bla (dat den Muscovijt toe-komt) recht tegen over ten noorden van Finmarcken,
„ ofte (soo 't in 't gemeen genoemt wert) Noortlant in Noorwegen, streckende (na
„ so veele als van de onse tot noch bevonden is) van de 76. tot boven de 80. graed/

Naerder beschrijvinge van 't land op 80. grad.

ende volgens dien/60. Duytsche mijlen langh zijnde. Het geschil tusschen Wil- ,,
lem Barentsz ende Jan Cornelisz, hier voren geroert/ is eygentlick de oorsaeck ge- ,,
weest van deses landts vindinghe/ 't welck aen de west-kust by haer ontdeckt ,,
zijnde/ wederom anno 1608. van Henrick Hutson voor d'Engelschen is beseylt ,,
geworden/ die (soo J. Hondius in zijn groote Planisphērische werelt-kaert seyt) ,,
ten n. w. van dit lant op de hoogte van 81. eñ 82. graden een vaste ijs-kust ge- ,,
vonden heeft. Sedert dien tijdt hebben sy alle somers eenige schepen derwaert ,,
gesonden/ om Walrusch-tanden/ ende Walvisch-kuwens/ ofte Walvisch-been ,,
(soo men dat noemt) te halen/ ende traen te branden / welcke visscherye de Rus- ,,
sche Compagnie van Londen alleē heeft gehad/ tot dat anno 1612. die van Hol- ,,
lant/ Biscayen/ eñ Vranckrijck mede begonnen hebben hare schepen derwaerts ,,
te senden. De kennisse die wy tot noch toe van dit Nieuwe Landt/ by de onse ,,
Spitsberghen/ by de Engelsche Grenlant genaemt/ hebben konnen bekomen/ ,,
sullen wy hier nae in een caertjen afbeelden / waer in wy ten meesten deele noch ,,
volgen de teeckeninge van John Daniel tot Londen geschreven anno 1612. 't Is ,,
gelegen (soo voren gesept is) tusschen de 76. ende 80. grad. n. n. w. van't Beeren ,,
Eylant (dat boven Noorweghen leydt) in een streecke die by d'oude niet sonder ,,
reden voor onbewoonlijck is ghehouden gheweest om haer groote koude / daer ,,
dit landt meer van mede deelt als eenigh ander / ende al ist datter geen landt ter ,,
werelt gevonden wort/ daer minder nacht ofte duysternis aen den Hemel komt ,,
[want behalven dat de Sonne des somers nae den langen dach van hondert se- ,, Dagh vā
ven eñ twintigh mael xxiiij uren (die inde Baye der Engelschen is) des nachts ,, 127. et-
in't noorden so weynigh onder den horizon daelt / dat het licht in't geheele So- ,, malen.
mersche half-jaer gheensins en kan van den Hemel wegh gaen / ende behalven ,,
datter in 't Wintersche half-jaer twee volle maenden zijn dat de Sonne in 't ,,
zuyen daghen maeckt van twaelf / elf / tien / ende soo voort tot een uren langh/ ,,
soo komt hy noch / selfs als hy op sijn aller laeghste in 't zuyen is / te weten ,,
in 't hartjen van de langhe nacht aldaer op 12½. graden nae aen den horizon/ ,,
soo dat daer ter plaetsen/ te weten op 80. graden/ noch alle etmalen 't licht des ,,
dagheraets aen den Hemel ghesien wordt / want (ghelijck Ptolemeus ende an- ,,
dere segghen) wy sien den dageraet als de Sonne noch 18. graden beneden den ,,
horizon is.] Soo en is't nochtans in geenighe landen/ van alle die benoorden ,,
de linie equinoctiael sijn geleghen/ minder oft korter tijt Somer/ noch oock met ,,
minder warmte. Want den 13. Junij des voorleden Jaers 1613. lagh 't ijs ,,
noch soo dicht aen de kust ende in de monden van de havens/ datter de Schepen ,,
niet in en konden/ en de snee (die daer op veel plaetsen altoos blijft leggen) was ,,
noch soo weynigh gedopt / dat de Rheen gheen voetsel wisten te krijghen/ ende ,,
so mager waren als stocken. d'Oorsake van dese over-lange winter ende kou- ,,
de is dat de Sonne aldaer ten hooghsten maer en klimt tot de 33. grad. 40. min. ,,
boven den horizon / ende sijn stralen derhalven aldaer soo scheef by 't velt henen ,,
schieten/ dat sy de gront zwaerlick konnen tot warmte brenghen/ daerom oock ,,
de nevel ende damp/ die uyt het aerdtrijck rijst/ niet en kan vande warmte wech- ,,
ghedreven worden/ maer blijft op 't ghebergthe ende op de Zee drijven / dat het ,,
Scheeps-volck al-te-met qualick een Schips-langhte van haer konnen sien. ,,
Hier door is het oock dat dit lant ('t welck noch maer en is bekendt aen de Zee- ,,
kusten/ daer men niet en siet dan hooge besneeude bergen met sommige pleynen) ,,
niet en is bewassen met geboomte/ noch struycken/ oft eenighe vruchten / ende ,, Gewas
men sieter anders gheen groente dan kort dicht mosch / dat uyt den gelen siet/ ,, van dit Landt.

ende

,, ende daer onder veel blauwe bloemtjens / doch segghen de schiplup dat sy daer
Zijn gedierten.
,, oock groen gras ghesien hebben. 't Ghedierte dat men daer ghesien heeft zijn
,, witte Beeren (grooter dan Ossen) ende Herten oft Rheen/ Dese Rheen weyden
,, op 't mosch daer voor af ghesepdt is / ende waren/ in min dan een maent tijdts
,, dat onse schepen daer op de kust lagen/ soo vet ghewoorden/ dat het een lust was
,, daer af te eten / hebben ruyghe hoornen / ende zijn wat kleynder dan onse Her-
,, ten/ waren de menschen soo ongewoon/ ende soo weynigh schou daer voor/ dat
,, het ghebeurt is / dat seecker man een Rhee met een musket loot getreft hebben-
,, de/ het gequetste beest selfs tegen de man aen liep/ soo dat hy om verre viel. Sy
,, hebbender voorts witte/ grijse / ende oock eenighe zwarte Vossen ghesien/ ende
Eenhoornen.
,, d'Engelsche hebbender seeckere hoornen ghevonden/ welcke de kenners seggen
,, dat oprechte eenhoornen zijn / daer van dat oock de voor-leden Somer een is o-
,, ver-ghebracht by de onse/ maer van wat ghedierte sy komen en kan men als
Walvisschen/ ende hoe sy ghevangen worden.
,, noch niet weten. In de monden van de havens komen groote Walvisschen
,, van verscheyden soorten / die veel al 80. ende meer voeren langh zijn / ende soo
,, vet / dat het speck daer af komende meest al versoden kan worden tot traen.
,, Daer zijnder die gheen vinnen en hebben op de rugge/ maer binnens s' monts
,, hebbense groote lange baerden/ dat zijn vlijmen die de grootste een vaem langh
,, zijn/ ende sommighe noch langher/ sodanige wordender upt een backhuys 600.
,, ghehaelt / ende hanghen haer kams ghewijse boven upt de mondt ter plaetse
,, daer andere visschen haer tanden hebben / doch alleenlick boven/ de voorste en-
,, de achterste zijn seer kleyn / soo datter maer 400. voor koopmans goedt ghetelt
,, worden/ ende dit is voor dees tijdt een van de profitelickxte waren die op dese
,, kust te halen zijn. Ter zijden achter 't hooft hebben sy groote vinnen / daer sy
,, achter gheschooten worden met de harpoenen / om dat sy daer de quetsuer best
,, ghevoelen. Als sy de wonde voelen / ende 't bloedt haer in 't hooft loopt / soo
,, blasen sy 't water ende bloedt tot de neusgaten upt/ die sy boven op 't hooft heb-
,, ben/ soo hoogh als de toppen van de masten. Als de visch nu zijn tocht gedaen
,, heeft nae de gront/ ende hem selven moede ghemaeckt / soo palmen de saloupen
,, aen/ ende schieten hem met schichten in 't dal dat hy op 't hooft heeft/ want an-
,, ders konnen sy hem qualick dooden. Sy hebben een dicke zwarte huyt daer
,, een vlies ken over heen loopt so glat ende zwart als satijn. Haer aes is een soor-
,, te van vis kens kleynder als garnaet / die sy met open kele al zwemmende van-
,, ghen/ ende 't backhuys toesluytende inzwelghen. Behalven dese zwarte Wal-
,, visschen zijnder oock witte/ doch en worden niet voor goedt ghehouden. Men
Gevogelte.
,, vindter oock Swaertvisschen ende Schelvis/ maer weynigh. Watervoghels
,, zijnder seer veel ende sonderlingh Meeuwen/ die by menighte op de krengen van
,, de Walvisschen gaen sitten / tweederley duyckers / Papegayen oft Lommen/
,, hier voren beschreven/ Gansen/ Eynden/ die daer seer groote eyeren leggen/en-
Walrussen.
,, de wonder veel Rotgansen. Wat innewaerts vindtmen de Walrussen / die wy
,, wel mochten Zee-Oliphanten noemen / om dat sy in groote van lichaem ende
,, tanden den Oliphant schier ghelijck zijn. Hare huyt/ al is 't dat hy upter maten
,, dick is/ ja so seer dat men t'Amsterdam een ghesien heeft van 400. pondt zwaer/
,, is nochtans weynigh weerdt / om dat hy te blarigh is. Sy hebben seer veel
,, speck om Traen af te branden. Wanneer sy haers ghelijcke sien doodtghe-
,, slaghen leggen / soo klimmense op de doode by sulcken menighte dat sy die doen
,, broepen ende verderven. Vijf mijlen innewaerts op 't versche af water leggen
,, de zee-honden seer van eener aert met de onse. Ende dit is de innerste kennisse
die

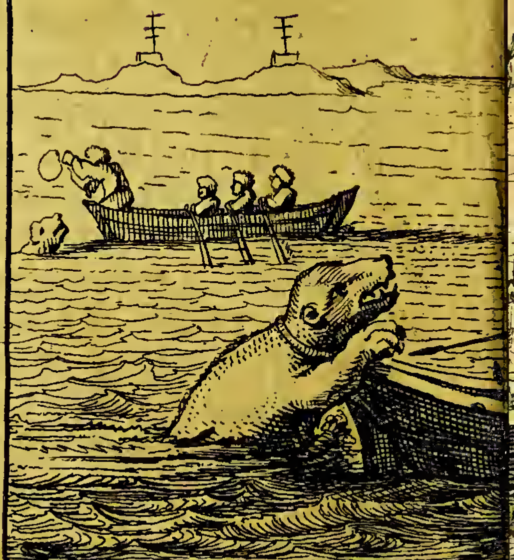

VOYAGEN GEDAEN na NOUA SEMBLA

Strÿdt met de walrußen Foly. 3.

De Kruis

2 Matroosen vechten tegen een beer Fol. 12

VAEYGADT door WILLEM BARENSEN na CINA

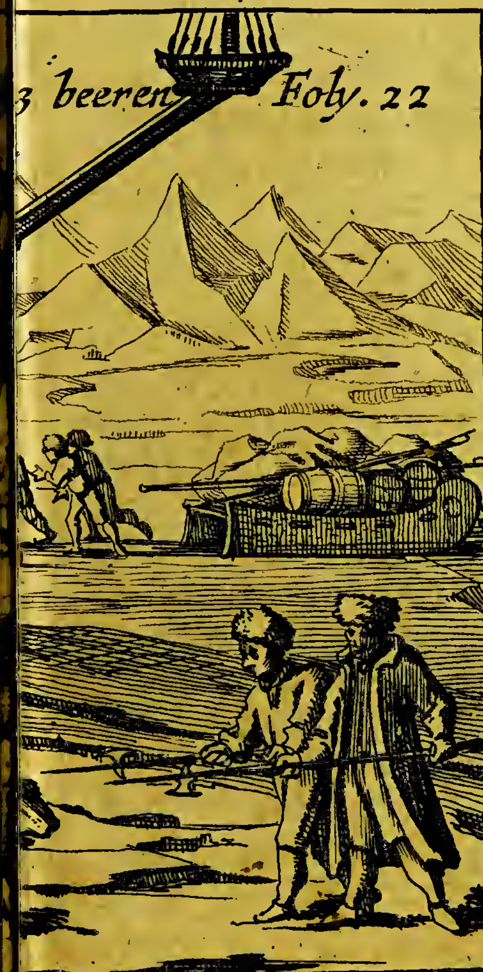
k Foly. 4.

2 Matroosen van een beer verscheurt Foly. 8.

3 beeren Foly. 22

Schieten Een beer op Nouasembla Foly. 29

„ die wy van dit landt ende sijn ghedierten tot noch toe bekomen hebben.

Den 23. Junij voerder een deel van haer volck aen lant / om te sien hoe veel de naelde van 't compas wraeckte. Terwijlen quam daer een witte beer na 't schip zwemmen / ende soude daer in gheklommen hebben hadden sy gheen gheroep ghemaeckt / sy schoten nae hem met een roer / waer door hy weder af zwom van 't schip nae 't Eylandt daer d' andere maets op waren / 't welck sy t' schepe siende na 't lant toe-seylden / ende seer bestonden te roepen / so dat d'andere meynden sy hadden 't schip op een klip gheseyldt / ende daer over seer banghe waeren / gelijck oock de Beer door 't geroep soo verschrickte dat hy wederom van 't landt af zwom / daer in sy op 't schip seer verblyt waeren / overmidts de maets die aen landt waeren gheen gheweer en hadden. Aengaende de wrakinghe van 't compas / wert bevonden dat het scheelde 16. graden. Den 24. dito roepden sy een groot stuck innewaerts aen / ende te lande ghegaen zijnde / vonden aldaer twee Walrusse tanden / wegende t'samen ses pondt / met noch eenige kleyne. Den 25. seylden sy langhs het lant henen op de 79. graden / daer vonden sy een gheweldighen Inham / ende seylden daer wel 10. mijlen in / dan moestender wederom uyt laveren vermits contrarie wint. Den 28. raeckten sy boven den hoeck die aen de west-zijde lagh / daer de vogels in soo groote menighte waeren / datse plotselick teghen de seylen aen vloghen. Den 29. moesten sy van 't landt af wijcken om des ijs wille / ende seylden tot op de 76. graden 50. minuten. Den eersten Julij kregen sy wederom 't Beeren Eylandt in 't gesichte / ende doen quam Ian Cornelisz met zijn Officiers haer aen boordt / alwaer sy van contrarie meyninghe zijnde / eyndelick t'samen verdroeghen dat elck sijn cours soude volghen / ende Ian Cornelisz soude / volghens sijn begeerte / wederom seylen op 80. graden / vermits hy hem in-beelde aen de oost-zijde van dat landt lichtelick door te sullen raken / ghelijck hy oock dadelick noorden aen is ghegaen: Daer-en-tegen Willem Barentsz zuydt aen / van wegen 't ijs. Den 11. dito gisten sy haer te wesen recht z. ende n. van Candinoes, dat is de ooster-hoeck van de Witte zee / die z. van haer lagh / ende gingen z. ende z. ten o. aen op de hooghte van 72. graden. Den 13. bevonden sy des Pools hooghte 73. graden / ende vermoeden dat sy waeren by Sir Huygh Willougbijs landt.

Den 17. Julij waren sy op de hooghte van 74. graden. 40. min. ende omtrent zuyer Son sagen sy 't lant van Nova Sembla omtrent Lomsbaey. Den 18 raeckten sy boven den hoeck van des Admiraliteyts Eylant, ende den 19. aen 't Cruys Eylant, daer sy 't den 20. onder geset hebben / want konden niet verder / overmits het ijs. Sy roepden doen met haer achten aen lant / ende gingen na 't eene Cruys toe / daer sy haer wat rusteden / om voort nae 't ander Cruys te gaen / (dit Eylandt heeft van dese twee Cruyssen sijn naem gekregen.) Doen sy nu op de wegh waren / werdense twee Beeren siende by 't ander Cruys / dies sy verschrickten / als gantsch geen geweer by haer hebbende. De beeren rechten sich steyl by 't Cruys op / om 't volck wel te besien / want sy ruycken veel nauwer dan sy sien / ende quamen voort daer op aen. De Scheeps-luy niet weynigh bevreest zijnde / ginghen te rugge nae de schuyt toe / altemet deerlijck om siende of de Beeren oock volghden / ende sochten t'ontloopen / maer de Schipper wederhieltse / segghende / die eerst begint te loopen dien sal ick met dese boots-haeck in sijn huydt steecken / want 't is beter dat wy by malkanderen blijvẽ / ende proeven of wy haer met ons roepen verväert moghen maecken: Soo ginghen sy dan al soetjens ende ghestadigh na de schuyt toe / ende ontquament / wel blijde zijnde dat sy 't vertellen mochten

ten ende den kattendans so ontsprongen waren. Den 21. Julij wert des Pools hooghte bevonden te zijn 76. graden 15. minuten / ende de afwijckinghe van de naelde 26. graden stijf.

Den 6. Augusti quamen sy boven den hoeck van Nassouw, ende den 7. by de hoeck van den Troost, daer sy lange tijdt naer verlanght hadden. 's Avonds kreghen sy mistigh weder / soo dat sy het schip aen een schos ijs moesten vast maecken/ die 36 vadem onder 't water vast lagh / ende wel 16. vadem daer boven/ soo dat zy 52. vadem dick was. Den 9. dito noch leggende aen dit groote stuck ijs/ so de Schipper boven ging wandelen/ hoorde hy een beest snuyven/ ende buyten boord siende/ lagh daer een groote Beer aen 't schip/ daer over de Schipper luyde began te roepen / soo dat de maets boven quamen / ende saghen den Beer aen de schuyt leggen om met sijn klauwen daer in te klimmen/ maer sy maeckten een groot gheroep/ daer door hy verschrickte / ende zwom een stuck wegh/ dan keerde terstondt wederom achter een groote schos ijs daer sy aen vast laghen / ende trat stoutelick nae haer toe / om voor by 't schip op te klimmen / maer de maets hadden boven op 't schip het schuyten-seyl ghesch oren/ ende lagen met vier roers voor op 't Braedt-spit: De Beer wert gheschooten/ soo dat hy wegh liep / het sneeude soo seer/ dat sy niet sien konden waer hy vervoer/ doch vermoeden dat hy achter een hooghen heuvel bleef legghen/ die daer veel op de ijs-schos waren.

Een ijs-schol 54. vadem dick.

Den 10. Augusti began 't ijs gheweldigh te drijven/ ende sy bemerckten doen noch eerst dat het groote stuck ijs/ daer sy aen ghemeert lagen / vast aen de gront was/ want het ander ijs dreef altemael daer voorby: Hier door waren sy seer bevreest datse in 't ijs souden mogen beknelt worden/ deden derhalven groote naerstigheydt/ arbeyt ende vlijt om van daer te komen / ende seylden op 't ijs dat het al kraeckte watter ontrent was/ raeckende noch aen een ander schos ijs/ daer sy 't wederom vast aen maeckten met het werp-ancker dat sy daer op brachten/ ende bleven daer legghen tot den avondt toe. Als sy nu 's avonts gegeten hadden/ in 't eerste quartier / soo began de selve schos ijs soo schrickelijck te bersten ende te scheuren/ dat het met geen woorden is uyt te drucken/ sy laghen met de steven daer aen / vierden daerom haer touw/ ende raeckten alsoo daer af: Het scheurde met een eyssélick ghekraeck in meer dan 400. stucken / onder 't water / daer 't op de grondt lagh / was 10. vadem dick / ende boven water twee vadem. Van daer quamen sy weder aen een ander groote schos ijs/ die ses vadem onder water lagh/ daer maeckten sy aen elcke syde een touw vast/ ende sagen doen noch een ander schos wat van haer in zee vast legghen / die in de hooghte spits toegingh als het spits van een tooren / daer voeren sy aen / ende bevonden dat het wel 20. vadem diep aen de grondt lagh/ ende ruym twaelf boven water. Den 11. Augusti roeyden sy wederom aen noch een ander schos ijs / de welcke sy bevonden 18. vadem onder water vast aen de gront te leggen/ ende 10. daer boven.

Wonderlijcke ijsgangh.

Ys schos 32. vadem dick.

Den 12. seylden sy noch naerder onder 't lant/ om van 't ijs niet geschoven te worden/ want overmits de grootste drijvende ijs-schossen veel vademen diep dreven/ soo waren sy dicht onder 't lant op 4. oft 5. vadem beter daer van beschermt: Daer was een groote afwateringe van 't gheberghte / ende sy maeckten het wederom vast aen een ijs-schos/ ende noemden dien hoeck den Kleynen Ys-hoeck.

Kleynen Yshoeck.

Den 13. Augusti 's morghens quamder een Beer om den oost-hoeck van 't lant henen dicht by 't schip/ ende een van de maets schoot hem 't been in stucken/ maer hy huppelde noch met sijn drie pooten op een bergh/ doch sy liepen hem na ende sloeghen hem doot/ vilden hem/ ende brachten de huydt in 't schip. Den 15. quamen

Beer gedoodt.

quamen sy aen de Eylanden van Orangien, ende werden daer van't ijs beset by een groote schots/ daer sy in groot perijckel waren om 't Schip te verliesen/ doch raeckten met grooter moeyten aen't landt/ ende de wint quam van den 3. o. waer door sy 't schip moesten verlegghen. Terwijle sy daer mede besigh ende seer luyt-rustigh waren/ werter een Beer wacker die daer lagh en sliep/ ende trat tot haer aen na 't schip toe/ so dat sy haren arbeyt moesten opschorten/ ende sich tegen den Beer te weer stellen/ die sy door 't lijf schoten/ dat hy wegh liep nae d'ander zijde van 't Eylandt/ ende begaf hem op een schots ijs/ maer ghewaer werdende dat sy na hem toe-roepden/ sprangh hy weder in 't water ende zwom wegh na 't lant toe/ doch sy onderschepten hem den wegh/ ende hieuwen hem met een bijl in de kop/ maer hy doock t'elckens onder als sy met de bijl naer hem toe hieuwen/ so dat sy groote moeyte hadden eer sy hem dooden konden. Den 16. dito roepden sy onder haer 10. met de Jacht nae't vaste landt van Nova Sembla, ende haelden de schuyt boven op't ijs om hoog/ klommen op een hoogen bergh/ ende peylden hoe 't landt van haer lagh/ bevindende dat het wel 3. o. ende 3.3.o. ende daer nae noch wel soo 3. lagh/ daer uyt sy een quaet vermoeden schiepen dat het lant 3. streckte/ maer open water siende in 't 3.o. ende o.3.o. werden sy wederom seer verblijt/ ende meynden de reys was gewonnen/ so dat sy nauw en wisten hoe sy dra genoech t' scheep souden komen om 't selvighe Willem Barentsz te verwittigen. Den 18. dito maeckten sy gereetschap om t'seyl te gaen/ maer 't was al verlooren moeyte/ so dat sy na veel vergeefschen arbeyt weder quamen van daer sy gescheyden waren. Den 19. quamen sy boven den hoeck van Begeerte, daer door sy weder goets moets waré/ maer geraeckté al weder in't ijs/ so dat sy moesten te rugge keeren.

Noch een Beer gedoodt.

Den 21. seylden sy een groot stuck inde Ys-haven, ende bleven dien naecht daer leggen. 's Morgens haelden sy daer wederom uyt/ ende maeckten 't schip vast aen een stuck ijs/ daer sy op klommen/ ende haer niet genoegh en konden verwonderen van de seltsaemheyt ende 't vreemde gedaente des selven: Het was boven vol aerde/ eñ sy vonden daer wel 40 eyeren op/ het sagh'er oock niet uyt als ander ijs/ maer was lasuer blauw als een blauwen Hemel/ alsoo datter onder 't volck groot gespreck van viel/ d'een seyde 't was ijs/ ende d'ander bevrozen lant: Immers 't was uyttermaté hoog/ eñ wel 18. vadem onder/ eñ 10. boven water dick.

Seldtsaem ijs.

Den 25. Augusti omtrent 3. w. Son begost het ijs met de stroom weder uyt te drijven/ ende sy meenden besuyden om Nova Sembla west aen na de Weygats te seylden/ want overmits sy Nova Sembla nu al gepasseert waren/ ende nerghens geen openinge en vonden/ soo gaven sy de moet verloren om daer door te komen/ ende waren van sinne weder naer huys te keeren/ maer komende aen de Stroom-baey moesten weder te rugge van't ijs/ dat daer seer vast lach. Den 26. so sy voorby de Ys-haven ghekomen waren/ begon 't ijs soo gheweldigh te drijven/ dat sy daer in beset werden; Ende hoe-wel sy grooten arbeyt deden om voort te geraken/ so was 't evenwel al te vergeefs/ ende by so verre het ijs zijn gangh gehouden hadde/ sy hadden dat mael drie mannen verloren/ die op 't ijs waren om openinge te maken/ maer alsoo sy te rugge dreven/ ende het ijs daer de Mannen op waren mede dreef/ soo hebben sy gau ter handt zijnde in 't voor-by drijven d'een aen de smijt ghegrepen/ d'ander aen de schoot/ ende de derde aen de groote bras die achter uyt hingh/ ende quamen alsoo seer avontuerlijck met sulcke slingherslaghen/ die sy waer namen/ noch behouden 't scheep/ daerse Godt grootelick af danckten/ want het was veel eer geschapé dat sy met het ijs wegh gedreven souden hebben.

Sy worden in 't ijs beset/ ende ghedwongen aen de west-zijde van de Yshaben te verwinteren.

Op den selven dagh quamen sy des avonts aen de West-zijde van de Ys-haven, daer sy voorts de gheheele koude winter met grooter armoede / ellende ende verdriet moesten overblijven. Den 27. dreef het ijs rondom 't schip/ende also 't goet weer was/ ginghen een deel van de maets aen lant: Als sy nu een stuck weeghs gegaen waren/ begon het tamelick uyt den z. o. te wayen/ ende 't ijs geweldigh aen te setten voor den boegh / dryvende 't schip voor wel vier voeten om hoogh/ dat het achter sat als of 't met den aers in de grondt geseten hadde / ende scheen dat het daer soude vergaen hebben. Die in 't schip waeren setteden stuckx den bock uyt om haer lijf te behouden / ende lieten een vlagghe wayen / om d'andere die aen lant waeren te locken na 't schip te keeren. Dese siende de vlagge wayen ende dat het schip alsoo op-gheschoven was/ hebben sich al wat sy mochten derwaert ghehaest/ meynende dat het schip al gheborsten was. Den 28. weeck het ijs wat wegh / ende 't schip settede sich wederom recht / maer eer 't noch recht gingh sitten / was Willem Barentsz met de andere Stuerman voor den boegh gaen besien hoe 't al gestelt/ende hoe veel het geresen was/ende terwijle sy doende waren over knije over elleboge om 't selve te meten / so berste 't schip op met sodanigh gekraeck/ datse meenden haer lijf quijt te zijn/ niet wetende waer sy haer bergen souden. Den 29. als 't schip wederom gerecht was/ maeckten sy groote ghereetschap met ysere koe-voeten ende andere instrumenten / om de ijsschossen/ die op malkanderen geschoven laghen te breken/ maer 't was al te vergeefs/ soo dat sy 't Godt moesten op-geven/ ende van hem hulpe verwachten/ want het ijs dreef niet wegh / dat haer hulpe doen konde. Den 30. begon 't ijs noch veel geweldigher als voor heen op den anderen te schuyven teghen 't schip aen / met een krachtige wint/ ende groote jacht-snee / waer door 't gantsche schip op-geschoven ende geknelt wert / soo dat het alles begon te kraken ende te bersten watter om ende aen was/ ende scheen aen hondert stucken te splijten / 't welck soo schrickelick om hooren ende sien was/ dat een de hayren te berge stonden van 't afgrijselick schou-spel. In dese ghevaerlickheyt werdt het schip daer nae / doen 't ijs aen weder sijde teghens malkanderen aen daer onder quam recht op inde hooghte gedreven/als of het met een vijsel op-gevijselt ware geweest. Den 31. werden sy wederom door 't geweldigh drijven van 't ijs wel 4. oft 5. voeten daer op-geschoven met de voorsteven / ende 't achter-schip sat in een kloof ijs / daer door sy meynden / het roer soude van 't schuyven des ijs gevrijt geweest zijn/ maer brack evenwel met de pen in stucken / ende soo 't achter-schip in 't drijvende ijs geweest hadde/ gelijck als 't voor-schip / 't gantsche voor-schip soude op 't ijs geschoven geweest zijn/oft mogelick in de gront gekomen hebben/waer over sy gantsch bevreest waren/ende hadden haer schuyt ende boot al voor uyt op 't ijs geset/om ter noodt haer te bergen. Maer omtrent 4. uren daer nae is 't ijs van selfs weder wegh gedreven/ dies sy so verblijt waren als of sy haer leven gevonden hadden/ om dat het schip nu wederom vlot geworden was. Sy hermaeckten 't roer met de pen weder/ende hingen het uyt de haeck op/ ten eynde/of sy weder alsoo geschoven werden/ dat het dan soude ghevrijt zijn.

Den eersten Septembris begon 't ijs wederom te schuyven/ also dat het schip over sijn gantsche lijf wel twee voeten op-schoof / maer bleef evenwel noch al dicht. Des naemiddaeghs maeckten sy ghereedtschap om de schuyt ende bock over 't ijs aen landt te slepen. Den 2. begon 't schip wederom te schuyven van 't ijs/ krakende ende barstende soo geweldigh / dat sy raetsaem vonden/ niet tegenstaende 't quaet weer/de schuyt aen lant te brengen met 13. tonnen broots en twee

vaet-

vaetgens wijns/ om haer ter noodt by provisie t'onder houden. Den 3. werden sy wederom gaende van 't ijs daer sy teghens aen-gheparst laghen/soo dat de scheck achter van de steven gheschoven wert/maer de planck en daer 't schip mede verhuydt was/ hiendense noch/ dat sy daer aen bleef hanghen: Het touw te loef brack mede stucken/met een nieu kabel-touw dat sy op 't ijs hadden vast gemaeckt/ door 't ghweldigh aen-parsen van 't ijs/ maer 't schip bleef noch dicht/ 't welck te verwonderen was/om dat het ijs soo geweldigh dreef/ jae datter Ysbergen dreven soo groot als de Zoutbergen in Spaengien zijn/ende dat omtrent een roer-schoot van 't schip. Den 5. dito als sy 's avonts gegeten hadden/quam 't ijs haer wederom besetten/ ẽ werden dapper geparst/ so dat het schip gantsch seer over zijd begon te hellen/ ende veel leet / maer bleef door Godes genade noch dicht. In sulcken noot vonden sy raetsaem/haer oude fock/met kruyt/loot/roers/ musketten/ende ander geweer aen lant te brengẽ/om aldaer een tent of hutte omtrent hare schuyt/ die sy aen-gebracht hadden/ te maken / namen oock sommigh broot/wijn/eñ timmer-gereetschap mede/ om de Vock wat te vermakẽ/of sy haer inden noot mocht dienstig zijn. Om 't schip en was so veel waters niet / datmen een puts vol had mogen scheppen. Den 7. gingender vijf van de maets op 't lant/ maer de twee keerden weder / ende drie gingen voort omtrent een paer mijlen telandewaert in/ daer sy een Rivier van soet water vonden/mitsgaders oock groote menighte van hout/dat daer was komen drijven/ ende eenige voetstappen van Rheeden ende Elanden / als sy niet bet konden sien / want de voeten waren ghekloofd/ d'eene grooter/ als d'andere / daer door sy sulcx vermoeden. Den 9. dito quamender 's nachts twee Beeren dicht by 't schip / maer sy bliesen Crompetten/ ende schotender nae/ doch en raecktense niet / door dien 't doncker was/ ende sy liepen weder wegh.

Schrickelijke Ysbergen.

Den 11. Septembris was het stil weder / ende sy gingen met haer achten aen landt / wel versien van geweer / om te sien of 't oock alsoo was als de ander drie mannen ghesept hadden / te weten / datter hout omtrent de Riviere lagh. Want om dat sy dus langhe ende menighmael omghezwerft hadden / dan in 't ijs / ende dan weder daer uyt/ ende nu bevonden dat sy daer vast bleven sitten/ ende niet wederom (als dickmaels voor-henen) los en werden/ als oock om dat het nu na den herfst ende na de winter begon te gaen / soo heeft haer de noot ghedwongen raedt te schaffen / ende den besten boegh/ na ghelegentheydt/ voor te wenden/om aldaer te verwinteren / verwachtende wat avontuer Godt verleenen soude. Sy hebben dan raedtsaem ghevonden/ om te beter voor de koude ende wilde beesten beschermt te blijven / een hutte oft huys op te slaen / om sich daer inne ten besten sy mochten te onderhouden/ende voort de saecke Godt te bevelen. Hier toe heeft sich een goede onghewaende ghelegentheydt gheopenbaer/ namentlijck / dat sy aen de strant vonden legghen eenighe boomen met wortelen met al/gelijck de dry mannen gesept hadden/die daer moesten zijn komen drijven / 'tzy uyt Tartarien/ Moscovien / oft van elders waer/ want op 't landt daer sy waren gantsch gheen boomen en wassen. Van dese ghelegentheydt/ als offe haer Godt toeghesonden ende verleent hadde / waren sy gantsch verblijdt/ verhopende dat haer Godt noch wijders bystaen ende verlossen soude / want dit hout en diende haer niet alleen tot de timmeragie van 't huys / maer oock tot branthout / daer mede sy haer den gantschen winter onthielden / sullende anders ongetwijffelt van groote koude moeten vergaen hebben.

Sy besluyten een huys te maken om in te verwinteren/ ende vinden t'allen ghelucke hout daer toe dienende/ als oock brant hout/ om van koude niet te versmachten.

Den 15. Septembris in den morghenstont gincker een man op de wacht/ ende

Drie beesen komen nae 't schip toe/ ende daer wordt een van gheschoten.

daer quamen drie Beeren/ daer van d'een achter een stuck ijs bleef legghen/ d'andere twee quamen op 't schip aen/ het scheeps-volck dit siende/ maeckten gereetschap om die te schieten. Daer stont juyst een baly met vleesch op 't ijs om te verversschen (want dicht by 't schip was geen water) d'eene Beer stack sijn hooft in den tobbe/ om een stuck vleesch daer uyt te nemen/ maer 't bequam hem als de hont de worst/ want hy wert in zijn hooft geschoten dat hy daer doot bleef leggen/ ende verroerde sich niet met allen meer. Daer sagen sy doen een seltsaem schou-spel/ dat den anderen stil bleef staen/ ende star-ooghde vast op sijn macker/ als verwondert zijnde waerom hy so stil moght blijven legghen/ hy roock daer aen/ ende siende dat hy nu doot was/ gingh ten laetsten wegh/ maer de maets loerden vast op hem/ om te sien of hy oock weder komen soude/ ghelijck hy dede/ ende gingh op zijn achterste pooten staen/ om also op haer aen te komen/ dan terwijlen hy also over eyndt stont/ so schoot hem een van 't volck door den buyck/ dat hy wederom op sijn vier voeten neder viel/ ende met een groot ghekrijsch wegh liep. Den dooden Beer sneden sy den buyck op/ haeldender 't inghewant uyt/ ende stelden hem over eynde op sijn vier pooten/ om te laten bevriesen/ van meeninghe zijnde/ so sy met het schip los geraeckt hadden hem in Hollant te brengen.

Daer na begonnen sy een slede te maken om het hout te slepen/ daer sy 't huys meenden te setten. Op die tijt vroor 't in Zee wel twee vingeren dick. Den 16 deden sy d'eerste tocht om hout te halen/ ende brachten dien dag vier balcken over 't ijs ende snee/ bykans een mijle weeghs verre/ 't vroos oock dien nacht twee vingheren dick. Den 17. ginghen sy met 13. mannen nae 't hout toe/ ende trocken onder haer thienen vijf ende vijf elck een slede voort/ d'ander drie bleven by 't hout om dat te behouwen. Sy deden ghemeynlijck twee tochten daeghs/ ende kreghen soo 't hout over hoop daer sy timmeren wilden. Den 21. was het soo kout/ dat sy de combuys beneden in 't ruym moesten brenghen/ om dat het boven alles bevroor. Den 23. sterf haer Timmerman/ ende sy begroeven hem den 24. onder de cinghel in een kloof van een bergh/ ontrent een af-wateringhe/ om dat sy niet in de aerde en konden door de groote vorst ende koude. Den 25. dito rechten sy de balcken op van 't huys/ ende begonnen vast te timmeren/ dan hadde 't schip los geworden/ souden het timmeren haest hebben laten staen/ ende ghereet gheweest sijn wederom wegh te seylen/ want daer te blijven lagh haer vry swaer op 't hart/ maer also haer alle hope benomen was/ so moestense van de noot een deught maken/ ende met lijdtsaemheydt verwachten wat uytkomste Godt verleenen soude. Den 26. was 't een weste windt ende open zee/ maer 't schip bleef evenwel vast leggen/ alsoo dat het haer meer verdriets was/ als vreughde. Sy waren doen noch 16. man sterck/ ende onder dat getal wasser al-te-met noch een sieck. Den 27. vroor het so geweldigh/ dat als sy een spijcker in de mont namen (so men in 't timmeren veel gewoon is te doen/ so bleef 't vel daer aen hangen/ als men die wederom uyt de mont nam/ datter 't bloet na-volghde/) ja 't was soo gheweldigh kout/ dat sy 't qualick konden harden te arbeyden/ maer den uytersten noot dede haer daer in voort varen. Den 30. was de wint o. ende o.z.o. ende 't hadde alle dien nacht so gesneeut/ als 't oock dede den ganschē dag/ dat sy geen hout mochtē halen/ so hoog lagh de snee op malkanderē. Sy maeckten een goet vier by 't huys om de aerde t'ontdoyen/ ende die rondtom het huys in te stouwen/ op dat het alsoo te dichter zijn soude/ maer 't was vergeefsche moeyte/ want de aerde was so hart ende diep bevrozen/ dat syse niet ondoyen en konden/ of 't soude haer al te veel houts ghekost hebben/ so dat zy 't moesten laten staen.

De Timmerman sterft.

vroege en geweldige vorst.

Den

Den tweeden Octobris rechten ſy het huys op / ende ſetten daer boven een Mey-boom van bevroren ſneeuw. Den 5. dito was de zee heel open van't ys ſo verre als ſy ſien konden/maer lagen noch even ſtijf bevroren/ ende 't ſchip ſat wel twee of drie voet geboeyet op 't ys/ ſoo dat ſy niet anders en konden vermercken of ſy lagen tot de gront toe bevroren/het was daer vierdehalve vadem diep. Des ſelven daeghs braken ſy het voor-onder van 't ſchip op / ende met die delen deckten ſy 't huys/inde middel wat hooger voor de af wateringe/ ende kreghen 't dien dagh meeſt dicht. Den 7. braken ſy 't achter-onder mede uyt om 't huys voort dicht te maken. Den 8. haddet al de voorgaende nacht ſoo gewaeyt/ 't woey oock ende ſneeujachte den heelen dagh ſo geweldig/dat het ſcheen men ſoude geſmoort hebben die in de locht ghekomen hadde / jae 't waer eener niet mogelick gheweeſt al hadder zijn lijf aen ghehanghen / een ſchips lenghde voort te gaen/ want 't en was buyten 't ſchip ofte huys niet te harden. Den 10. dito begon't weer wat te beteren/ alſoo dat ſy weder uyt het ſchip beſtonden te gaen/ende 't ghebeurde datter een van 't volck uyt het ſchip gaende een Beer in 't ghemoet liep/dien hy ſchier op 't lijf was eer hy 't wiſt / dan liep wel dapper weder te rugghe nae 't ſchip/ ende de Beer hem nae : In 't naeloopen quam de Beer ter plaetſe daer ſy voorheen den Beer hadden gheſtelt te bevrieſen / die nu al onder de ſnee bewelt was/ maer alſoo dat zyn eene poot noch boven uyt-ſtack / daer bleef deſe Beer ſtaen/ ende door dit vertoeven quam de man behouden in 't ſchip / roepende ſeer verbaeſt / een Beer/ een Beer. Als nu d'ander maets door zijn roepen boven quamen om nae den Beer te ſchieten / ſoo en konden zy uyt haer ooghen niet ſien/ vermits den bitteren roock / die ſy gheduerende 't quade weder in 't ſchip beſloten zijnde gheleden hadden/ ende niet te lijden en ſoude gheweeſt hebben om geen gelt ter Wereldt / maer moeſten dat noch voor de koude ende ſneeu-jacht verkieſen/ ſoo ſy anders häer leven behouden wilden. De Beer vertoefde mede niet langhe aldaer/maer packte hem flucx wegh. Den 11. brachten ſy haren wijn ende anderen voor-raet aen landt/ ende den 12. begaven ſy haer met de helft van 't volck in't huys/doen voor d'eerſte-mael daer in ſlapende/maer leden ſeer groote koude/ door datter noch gheen koyen ghemaeckt en waren/ ende zy niet te veel deckſels en hadden/ konden oock geen vier houden / vermits de ſchoorſteen noch niet gemaeckt en was/ daer door het ſeer bitter roockte. Den 13. gingen ſy onder haer drien nae 't ſchip/ ende laden een ſlede met bier/ maer als zy die meenden nae 't huys te gaen ſlepen / ontſtacker onverſiens ſoo ghewelдighen windt/ onweder ende koude/ dat ſy haer wederom moeſten in 't ſchip begheven/vermits zy het buyten niet harden konden / moeſten daerom het bier oock buyten op de ſlede laten legghen ; 's ander-daeghs vonden zy de tonne daer in 't was/ zijnde een Jopenvat / aen den bodem in ſtucken ghevroren / ende 't bier datter uyt liep vroor ſoo vaſt aen den bodem toe / als of het met eenig vaſt-houdende lijm daer aen hadde gehecht geweeſt/zy ſteldē de tonne in 't huys op den bodem/ende droncken die voor eerſt ledigh / maer moeſten 't bier ſmelten/ want daer was nauwelijcx eenigh onbevroren nat in de ton/ doch in dat ſelvige was de ganſche kracht van 't bier/alſo dat het veel te ſterck was om drincken/ende 't gene bevroren was ſmaeckte als water / daerom menghden zy 't als 't gheſmolten was onder malkanderen/ maer 't was heel krachteloos ende ſmaeckeloos. Den 16. dito hadder 's nachts een Beer in 't ſchip geweeſt/maer tegens den dagh/ als hy 't volck hoorde/ was hy weder daer uyt-gheloopen. Op den ſelven tijdt braken zy de kajuyt weg/ om de deelen te beſigen aen het Poortael/ dat zy doen begonnen te ma-

ken. Den 18. haelden sy 't broot uyt de schuyt / die sy op 't lant gesleept hadden/ als mede den wijn / die noch niet seer bevrosen was / hoewel sy wel omtrent ses weken daer gelegen hadden / ende het dickmaels seer hart gevroren hadde. Den 19. dito warender niet dan twee man ende een jonghen 't scheep/ ende daer quam een Beer die met ghewelt wilde in 't schip wesen/ waer door het volck seer verschrickt waeren/ ende sagen elcx om een goet heen komen / de twee sprongen in 't ruym / ende de jonge klam in 't fockewant: Middeler tijt quamen eenige van de maets van 't huys na 't schip toe/'twelck de Beer siende quam stoutelick tot haer aen/maer sy schoten hem met een musquet/ ende doen liep hy wegh. Den 20. quamen sy om bier voor uyt het schip te halen / ende bevonden datter sommige vaten in stucken gevroren waren/ ja de ysere reepen om de Joppen-vaten waren mede stucken ghevroren. Den 24. dito quam de reste van 't volck / te weten acht personen in 't huys/ ende sleepten een sieck man/die seer teer ende zwack was/ op een slede. Sy sleepten oock met grooter moeyte ende arbeydt haeren scheeps bock aen 't huys/ ende keerden den bodem om hoogh/ om den selven in tijdt ende wijle te moghen ghebruycken. Daer na siende dat het schip even vast bleef sitten / ende datter gheen dingh min te verwachten was als openinghe van 't water / soo brachten sy 't werp-ancker weder 't scheep / op dat het onder de snee niet verlooren en soude worden/ende haer tegen de Somer noch dienen mocht/want sy hadden noch altijt hope tot Godt/ dat hy door 't een of 't ander middel haer tegen de Somer noch na huys soude helpen.

Staende desen tijt / alsoo hun de Son (het hooghste ende beste goet dat sy sien konden) began te begeven / so haelden sy met allen vlijt alle dage noch sleden met goet uyt het schip in 't huys/als eet-waer/ drincken/ ende alles wat sy tot de toerustinge vande schuyt ende bock mochten noodigh hebben. Als sy nu op den 25. Octobris de leste slede ghceladen hadden / ende in de seelen stonden om die voort te trecken na 't huys / sa keeck de Schipper eens om / ende sagh drie Beeren achter 't schip nae 't volck toekomen/ riep derhalven/ verbaest zijnde / seer luyde / om de Beeren te verbaren: De maets sprongen flux uyt de seelen om sich tegen dat onverhoede quaet ten besten sy mochten te beschermen: Daer lagen 't allen gelucke twee Helbaerden op de slede / daer van naemen de Schipper ende Gerrit de Veer elck een/ ende stelden sich soo ter weer/ d'andere liepen al haer beste na 't schip/ende in 't loopen vielder een in een scheur tusschen 't ijs in/ 'twelck eyssselyck om sien was / want sy meynden alle dat de Beeren tot hem ingeloopen ende hem verslonden souden hebben / maer Godt gaf dat de Beeren nae 't schip toe liepen achter 't volck dat derwaert aen was gevloden. De Schipper middeler tijt / Gerrit de Veer, ende de man die in de scheur ijs ghevallen was/liepen voor 't schip om/ende quamen behouden daer in. De Beeren siende dat de maets haer alsoo ontkomen waeren / liepen seer wreetmoedigh na 't schip toe/ ende 't volck anders geen gheweer hebbende dan de voornoemde twee Helbaerden / alsoo sy haer niet genoegh daer op dorsten verlaten / hielen de Beeren vast gaende met werpen met brandthouten ende anders / daer sy t' elckens nae liepen als een hondt na de steen doet. Daer werdt een Man gheschickt onder in de Combuys om vyer te slaen / ende een ander om Spiessen; vyer en konden sy niet bekomen / ende derhalven oock niet schieten/oversulcx/ also de Beeren even stout aenquamen/so hebben sy den eenen met een Helbaert recht op de snuyt ghewörpen/ daer door hy hem selven ghetreft vindende/ allencxkens af weeck/ ende d'ander twee/die so groot niet en waren/ gingen mede van langer hant wegh: De mannen danckten God dat sy also

Beer enstrijdt.

van die felle monsters ontslaghen waren/ ende sleepten de slede met vreughde na 't huys toe. Den 26. dito saghen sy veel open water dicht by 't landt / maer 't ijs dreef noch evenwel in de zee over 't schip heenen. Den 27. schooten sy een witte Vos/ die sy aten/ ende smaeckte gebraden zijnde seer als de Konijnen doen. Den selven dagh stelden sy oock haer horologie weder dat de klock sloegh / eñ maeckten een lamp toe om 's nachts over te branden / daer toe sy gebruyckten het ghesmolten vet van den Beer. Den 29. haelden sy cingel van de stant met sleden/ende stropden die over 't zeyl dat over 't huys lagh/ op dat het so veel te dichter ende warmer wesen soude/ want de deelen lagen ongedreven op 't huys / alsō sy door 't quaet weder belet waren die te drijven.

Den eersten Novembris saghen sy de Maen opgaen / als 't doncker begon te worden/ in 't oosten / ende de Son gingh noch effen so hooge boven den Horizon/ dat sy hem noch sien konden. Den 2. dito sagen sy hem opgaen in 't z. z. o. ende ondergaen ontrent z. z. w. hy quam met sijn volle rondigheydt niet boven / maer gingh in den Horizon langhs der aerden henen / ende op den selven dagh werter een Vos met een byl geworpen/die sy brieden eñ aten. Den 3. gingh de Son op/ z. ten o. wel so z. ende onder z. ten w. wel so z. ende men mocht doen in den Horizon de boven kant van de Son maer effen sien/ nochtans was 't lant daer sy hem op peylden wel so hoogh als de mars van haer schip. Den 4. al wast stille weder/ so en sagen sy nochtans de Sonne niet meer/ want hy langer niet boven den Horizon quam. Doe ordonneerde de Surgijn een bad om te stovē van een wijnpijp/ daer gingen sy d'een voor d'ander na altemet in/ende vondē sich daer gantsch wel by. Op den selven dagh vinghen sy weder een witte Vos/ welck gedierte sich nu altemet openbaerde/terwijlen de Beeren wegh waren/die met de Son ons begaven/ende niet weder en quamen voor dat oock de Son wederom quam. Doen nu de Son haer verlaten hadde / sagen sy wederom dagh ende nacht de Maen sonder onder gaen / alsō sy in haer hooghste teycken gingh. Den 7. dito was 't duyster weder/ende men konde de nacht van den dagh qualijck onderkennen/ sonderlingh om dat haer Horologie stil ghestaen hadde / daer door sy vermoeden gheen dagh als 't alreede dagh was: Sy hadden dien dagh uyt de kop niet gheweest dan om haer water te maken / daerom wisten sy niet wel of 't light dat sy saghen van de Maen oft van den dagh was / ende hadden daer van onder malkanderen veel dispuyten / maer als 't al om quam / soo was 't wel op 't hooghste van den dagh. Den 8. deelden sy 't broodt onder malkanderen om/ ende elck man kreegh vier pondt ende thien loodt in de acht daghen / daer sy voor heenen maer vijf ofte ses daghen mede toequaemen/ vleesch ende visch was haer noch gheen noodt om te deelen / maer dranck hadden sy niet naer behoef / daer van moestense byleggehen / want het Bier dat sy noch hadden was meest al de kraght uyt gevroren / alsoo dat het gantsch smaeckeloos was / ende dan wasser noch een goedt deel ghespilt. Den 11. stelden sy een ronden hoep toe met kabel - garen als een net t'samen ghebreydt om Vossen te vanghen / soo dat men in 't huys mocht toe halen ghelijck een val / als de Vossen daer onder quamen / ende vinghen op die tijdt een Vos daer onder. Den 12. begonnen sy de wijn mede uyt te deelen elck twee loockgiens daeghs / voorts moesten sy ghestadigh water drincken / dat sy smolten van de sneeu/ die sy buytens huys haelden. Den 18. sneedt de Schipper een pack grof wolle laecken op / ende deelde dat elck nae sijn behoefte / om van de koude beter beschermt te zijn.

Den 19. is de koffer met linde laecken gheopent/ ende onder de maets uytghedeelt/

Sy verliesen de Sonne.

Badtstove.

Omdeelingh van broot ende dranck.

Vosseval.

deelt tot hembden / want de tijdt begaf sich alsoo / datmen allerley middelen moest gebruycken/ tot onderhoudinge des lichaems. Den 20. so 't moy ende stil weder was / wiesschen sy hare hembden / maer 't was soo koudt / dat als sy die gewasschen ende gewrongen hadden/ so bevrorense uyt het warme water so stijf/ dat al leyde mense by een goedt vyer / soo ontliet de zijde wel die by 't vyer lagh/ maer die van 't vyer bleef even stijf bevroren/ alsо dat syse wederom in 't heet siedende water moesten legghen / soudense ontdoopen. Den 22. hadden sy noch 17. koeyen kasen / daer van aten sy den eenen in 't ghemeen / ende van d'andere wert elck een toegheдeelt voor sijn portie / die hy tot sijn nootdruft recken mocht als 't hem goet docht. Den 23. dito / door dien sich de Vossen meer als voorhenen vertoonden/ soo maeckten sy eenige sprengen van dicke plancken/ daer sy steen op leyden/ende bestaken 't rontom met eynden van sparrē in de gront/ dat de Vossen daer niet onder door mochten graven / ende vinghen soo altemet sommighe Vossen. Den 24. ginghen sy met haer vieren in 't badt / door dien sy haer qualijck gevoelden/ende als sy daer uyt quamen gaf haer de Barbier een purgatie in/ dat haer groot goet dede. Den 26.27. ende 28. viel so geweldighen sneeu-jacht / dat sy gantsch ende gaer in 't huys beset waeren / ende niet daer uyt konden komen/ maer alle haer dinghen binnens huys moesten doen: maer den 29. was 't moy klaer weder/so dat sy haer selfs uyt het huys groeven met de snee wegh te schoppen/ krijgende so ten lesten een deure klaer/waer lancx sy uyt kropen/ende buyten komende vonden alle hare vallen oft sprengen onder de sneeu bewelt / die sy mede schoon maeckten / ende vinghender op dien dagh noch een Vos in / welcke haer nu niet alleen diende tot spijse mitsdien zy niet veel te bicken hadden/ maer vande vellen maeckten zy mutsen dight om 't hooft toe / om van de felle koude wat beter beschermt te zijn.

Den eersten Decembris werden sy weder gantsch toegestopt van de sneeu/ende door die oorsake roockte het mede soo bitterlijck/ dat zy seer qualijcken konden vyer maecken/ende bleven daerom meest den tijt in de koy/ dan de Kock moest ter noot vyer maken om te koken. Den 2. maeckten sy eenige steenen heet die sy den anderen gaven in de koyen om de voeten te verwarmen / want de koude ende roock waeren beyde onlijdelijck. Den 3. mochten sy in hare koyen leggende het ijs in de zee wel hooren kraken / ende gaf een schrickelyck gheluydt / soo dat zy vermoeden dat als dan de groote ijs-berghen op malkanderen stouwen ende schuyven / die zy soo veel vadems dick in den Somer hadden sien leggen. Ende alsо zy dese 2. oft 3. daghen / vermits den bitteren roock / niet soo veel vyers en maeckten als wel voor heen/ soo vroort so geweldigh binnens huys/ dat het aen de wanden ende solder/ ja selfs in de koyen daer sy lagen wel twee vingeren dick bevroren was. Sy stelden oock het Sandt-glas van twaelf uren toe / daer op gestadig wacht gehouden wert/op dat sy haer inden tijt niet en souden vergissen/ want de koude was so groot/ dat het uyr-werck niet gaen en konde/ al hingmen schoon daer meer gewicht aen als voorheen. Den 6. dito was 't soo geweldigh

Felle koude.

kout/ dat de maets malkanderen deerlijck aensagen/ vreesende so 't alsо voortaen noch kouder soude worden / dat sy van de koude souden hebben moeten vergaen/ want wat vyer dat sy maeckten soo kondense evenwel niet verwarmen / jae de Seréсhe Secke (die doch soo heet is) bevroor gantsch seer/ soo dat mense over 't vyer most smelten: als 't deel-dagh was/ende sy om den tweeden dagh elck omtrent een half pintjen daer van tot haer deel kregen/ daer mede zy haer soo lange moesten onderhouden / oft anders water drincken / dat immers niet de

koude

koude niet wel over een en quam/ende niet en behoefde met sneeu gekoelt te worden/ want die wasser de moeder van.

Den 7. was 't noch even quaedt weder/ ende alsoo zy onderlinge raetslaegden hoe zy't best aenleggen souden om de koude te wederstaen/ soo wasser een die gaf door/ datmen de steen-koolen/ die sy mede gebracht hadden uyt het schip/ nu ter uyterster noot gebruycké soude/ eñ daer vyer van maken/ also 't een heeten brant was/ ende lange duerde: Op den avont leyden zy een goedt vyer daer van aen/ dat groote hitte gaf/ maer sy hadden sich niet gewacht voor de weerstuyt/ want overmits de warmte haer soo wel verquickte/ vonden zy (om die lange te houden) raedtsaem alle de deuren ende de schoorsteen dicht toe te stoppen/ ende ginghen also elcx na sijn koye om te slapen/ wel gemoet zijnde door de verkregen warmte/ ende langhe tijdt met malkanderen pratende: Maer in 't eynde bevingh haer (doch den eenen meer als den anderen) een groote duyselinghe/ 't welck zy eerst gewaer werden door een die sieck was/ eñ daerom sulcx te min verdragen mocht. Als sy nu alle seer banghe werden/ kropen eenighe die noch de kloeckste waeren uyt haer koyen/ ende stieten eerst de schoorsten open/ ende daer na de deur/ maer die de deur open dede viel daer by in zwijm/ ende storte op 't sneeu neder/ 't welck hoorende Gerrit de Veer, als niet sijn koy naest aen de deur leggende/ haelde flucx edick/ ende wreef hem die in sijn aensicht/ soo dat hy noch bequam. De deuren gheopent zijnde/ werden sy alle wederom door de koude verquickt/ die haer te vooren soo harden vyant gheweest hadde/ soudende anders ongetwijffelt alle als in een zwijm ghestorven hebben. Daer nae gaf haer de Schipper/ als sy nu tot haer selfs wat ghekomen waren/ elck een dronck wijns om 't hart wat te stercken. Den 9. 10. ende 11. was 't helder klaer weder/ ende de lucht vol sterren/ maer so onlijdelijck kout/ dat het den onversochten qualijck ghelooven soude/ want de schoenen bevrooren 't volck so hart als een hooren om de voeten/ so dat sy niet langer eenige schoenen konden gebruycken/ maer maeckten wijde klompen/ het bovenste van schapen vellen/ daer sy met drie ofte vier paer socken over malkanderen getrocken mochten ingaen/ om alsoo de voeten te verwarmen/ want selfs de kleederen op haer lijf waeren van den vorst wit uytgheslaghen ende berijpt/ ende soo haest sy yet langhe buyten 't huys bleven/ soo vroorender blaren ende buylen aen haer aensicht ende ooren. Den 14. dito namen sy de hooghte van de rechte schouder van den Reus/ doen hy stondt z. z. w. wel soo westelijck/ ende bevonden des Pools hooghte 76. graden. Den 18. ginghen sy met haer seven mannen na 't schip om te sien hoe het daer ghestelt was/ ende bevonden dat het water in 18. daghen (dat sy daer niet gheweest waren) een duym gewassen was/ hoe wel het geen water/ maer ijs was/ dat bevroor so dra als 't boven quam/ gelijck oock de Toelasten die sy met water uyt Hollandt mede genomen hadden tot de gront toe bevooren waren. Den 24. dito/ zijnde Kers-avent/ groeven sy haer uyt het huys/ 't welck nu meest alle daghe te doen was/ ende saghen veel open waters in zee/ want sy hadden 't ijs genoeg hooren kraken/ ende hoe wel datter geen dagh was/ soo konden sy evenwel noch soo verre sien. Op Kers-dagh was 't noch al quaet weder/ doch soo hoorden sy evenwel de Vossen over haer huys loopen/ 't welck sommige seyden een quaet teycken te wesen/ ende als men vraeghde waerom/ soo werter gheantwoort/ om dat mense niet in de pot oft aen 't spit en mocht steken/ want dat hadde dan een goedt teycken gheweest. De koude was alle daghe soo groot/ dat het vyer nau hitte gaf/ want als sy haer voeten nae 't vyer staken/ soo verbranden sy eer haer koussen dan sy de warmte ghevoelden/ soo dat sy sta-

Sy leggen vyer aen van steenkoolen/ dat haer by nae 't leven kost.

digh

digh ghenoegh te doen hadden met lappen / jae hadden sy 't niet eer gheroocken als gevoelt/ soudense eer gantsch verbrandt hebben/ dan sy 't gewaer geworden hadden.

Na dat sy nu aldus met grooter koude / perijckel ende ongemack het jaer ten eynde ghebracht hadden / zijn sy voort ghetreden 't jaer nae de gheboorte onses Heeren Jesu Christi 1597. 't welck gelijcken ingangh gehadt heeft met den uytgangh des jaers voorleden/ want het weer bleef even quaedt ende kout. Sy begonnen seer op de selve tijdt haeren wijn by kleyne maetkens uyt te deelen om de twee dagen eens / ende alsoo sy besorght waren dat het noch lange aenloopen soude eer sy van daer souden raecken (waer toe sy somtijdts gantsch kleynen moedt hadden) soo spaerden de sommighe noch den selven wijn soo langh als sy mochten / om ter noodt altijdt wat in voorraedt te hebben. Den 4. Januarij staecken sy (om te weten hoe de windt was) een halve lancie boven uyt de schoorsteen met een kleyn doeckxken of 't vleughtjen daer aen / maer moesten strackx daer na sien hoe 't uytwaeyde / want soo dra als 't uytstack / was 't soo stijf bevrozen als een houdt / ende konde dan niet drayen noch uytwaeyen. Den 5. het weer wat besatight zijnde/ groeven sy haere deur weder open/ nae dat sy nu ettelijcke dagen nagaens hadden beslooten gheweest / ende niet een hooft moghen uytsteecken: Sy maeckten oock alle dingh wederom klaer / haelden houdt in / ende kloofdent / waer met sy den gantschen dagh doende waren / om immers soo veel in voor-raedt te hebben als 't doenlijck was / vreesende of sy wederom mochten alsoo beslooten worden. Als sy nu den gantschen dagh dus gheslooft hadden/ werden sy ghedenckende dat het drie Koninghen avondt was / ende begheerden aen den Schipper / dat sy tusschen al haer verdriet sich eens wat vermaecken mochten / daer toe by brenghende den wijn die sy verspaert ende in voorraet hadden / ende pannekoecken met oly backende van omtrent twee pondt meels / dat sy mede ghenomen hadden om de kardoesen te pappen / waer met sy soo vrolijck waren als of sy t' huys een heerlijcke maeltijdt gehadt hadden: Sy deelden oock briefkens uyt / ende de Constapel was Koningh van Nova Sembla , een landt dat wel twee hondert mijlen langh is / tusschen twee zeen beslooten.

Den 10. Januarij bevonden sy dat het water in 't schip wel een voet gewassen was. Den 12. namen sy de hooghte van Oculus Tauri , een wel bekende sterre/ ende bevonden dat dese metinge met die van eenighe andere sterren/ als oock van de Sonne wel over een quam / ende dat sy aldaer waeren op de hooghte van 76. graden / eer hoogher dan lagher. Den 13. was 't klaer ende stil weder / ende sy konden doen mercken dat het light van den dagh begon te meerderen / want sy liepen uyt ende schoten de kloot / die sy voor heen niet hadden konnen sien loopen. Van doen voort ginghen sy altemet buytens huys / om haere leden wat te versterckē met gaen/werpen/ende loopen/op dat sy niet verlammen souden/ende begonnen eenighe roodigheydt aen de lucht te sien / als een schijnsel oft voorbode van de toekomende Son: Daer quam oock wat meer warmte over dagh / soo datter/ als sy een goet vyer aen hadden/ altemet vande wanden ende solder van 't huys groote stucken ijs vielen / ende het in hare koyen ontliet/ dat voor heen niet geschiet en was/hoe groote vyeren dat sy oock maeckten/doch des nachts vroort wederom even hart. Den 18. dito/vermits haer brandthout vast begon te minderen/ leyden sy weder steen-koolen aen/maer sonder de schoorsteen te stoppen/ daer

en voe-

en voeren sy niet qualijck mede / maer achteden 't evenwel beter de koolen te houden / ende 't hout wat spaerlijcker aen te leggen / om dat de koolen haer in toekomenden tijdt / als sy met de open schuyten naer huys souden varen / meer dienstelijck konden zijn. Ende alsoo 't broot altemet begon te krimpen / door dat sommige tonnen haer volle wight niet en hadden / soo moestmen de uytdeelinge oock wat verminderen / ende die te vooren met sparen wat over gehouden hadden / mochten 't nu daer wel inbrocken. Het Vossen vangen begon oock te minderen / 't welck een voorbode was dat de Beeren haest souden weder komen / soo sy namaels gewaer werden.

Den 24. Januarij was 't moy klaer weder / ende Jacob van Heemskerck met Gerrit de Veer ende noch een derde zijn gegaen na de zee-strant aen de zuyt-zijde van Nova Sembla, alwaer Veer, buyten haer aller gissinge / allereerst sagh de kim vander Sonne / daer over sy flucx wederom naer huys spoeden / om 't selve Willem Barentsz ende d'andere maets voor een blijde tijdinghe te verkondighen: Willem Barentsz. als een kloeck ende ervaren Stuerman / wilde dat geensins ghelooven / als omtrent noch veerthien daghen voor den tijdt zijnde dat sich de Sonne daer op die hooghte openbaren soude: Daer teghen streden sy hart die de Sonne ghesien hadden / ende hier over geschieden verscheyden weddingen. Den 25. ende 26. wast mistigh weder soo datmen niet sien konde / ende hierom meenden de ghene die contrarie gewet hadden / dat sy 't gewonnen hadden / maer op den 27. klaerde 't weer op / ende doen sagen sy altesamen de Son in sijn volle rondigheydt boven den Horizon / daer uyt genoeghsaem bleeck dat sy die den 24. oock gesien hadden. Maer alsoo hier teghen wordt voor ghewendt / dat dit strijdt teghen 't gevoelen van alle oude ende nieuwe Scribenten / jae teghens de loop der natuere / ende soo der Aerden als oock des Hemels rondigheydt / daerom sommighe segghen / dat / vermidts daer in langhe gheen dagh gheweest hadde / de maets sich moesten verslapen / ende quaede gissinghe ghemaeckt hebben / soo hebben sy / op dat niemandt haer en bedencke als of sy daer aen twijffelden / indien sy dit met stilzwijghen lieten voor-by gaen / gaerne reeckenschap willen gheven van dit haer segghen / om alsoo te bewijsen dat sy in haere meetinghe ende reeckeninghe vast gaen. De Son doe sy hem eerst saghen was in Aquario in den 5. graedt / ende 25. minuten / ende hy behoorde vertoeft te hebben / nae haer eerste gissinge / tot den 16. graet / ende 27. minuten / eer hy hun aldaer op de hooghte van 76. graden soude verschijnen.

Wederkomst van de Son die sy nu in 11 weken ende 5 daghen niet gesien en hadden.

Den voorsz. 26. dagh Januarij werdt de siecke man die sy onder haer gheselschap hadden heel zwack / ende ghevoelde hem seer qualijck / want hy hadde een langh en suur leger gehadt: Sy vertroosten hem naer vermogen / met wat goeds voor te seggen / ende hy sterf een weynigh na middernacht. Den 27. groeven sy 's morgens een kuyl in de sneeu by 't huys / maer 't was soo geweldigh kout / dat sy niet langhe buyten en mochten harden / ende malkanderen t'elckens moesten verpoosen / immers kregen ten laetsten noch seven voet diepte / daer sy de dooden man in begraven mochten: Daer na deden sy een maniere van een lijck-predicatie met lesen ende Psalmen te singen / ginghen met het lijck uyt / ende begroevent. Den 31. was 't moy stil weder / ende sy sagen de Son heel klaer schijnen / 't welck haer seer verheughde.

Een man sterft.

Den 1. 2. 3. 4. 5. 6. ende 7. Februarij was 't doorgaens quaet ongestuymigh weder / daer door haer de moedt altemet weder wat begaf.

Den 8. dito begont weder te beteren / ende sy saghen de Son rijsen in 't z. z. o.

ende

ende gingh onder in 't z. z. w. wel verstaende op 't Compas dat sy by haer huys gemaeckt hadden van 't loot / ende gestelt op den rechten Meridiaen aldaer / anders scheeldent op haer gemeene Compassen twee streken ruym.

Den 12. hebben sy hare vallen ende springen wederom schoon gemaeckt.

Den 21. dito hadden sy gantsch geen hout meer / ende also 't quaet weder was met harde wint ende dicke jacht-sneeu / so moesten sy hier en daer sommigh hout ergens afbreecken / ende opsoecken dat onder de voeten vertreden lagh / daer men in de ruymte niet op gegist en hadde.

Den 28. haelden sy onder haer thienen noch een slede houdts met geen minder arbeyt ende moeyte als te vooren / want een vande maets mocht haer langer niet helpen / door dien hem een van sijn groote teenen het voorste lit afgevroren was.

Den 8. Maert konden sy in 't n. o. inde zee gantsch geen ijs sien / waer door sy wel vermoeden dat in 't n. o. van haer een ruyme zee wesen most.

Den 16. Aprilis inder nacht quamder een Beer na 't huys toe / die sy haer beste deden te schieten / maer door dat het damp weder / ende 't kruyt vochtig was / soo weygherde 't roer los te gaen. De Beer quam wel stout aen de trappen af na de deur van 't huys / ende pooghde daer in te breken / maer de Schipper hiel de deur toe / dies hy te rugghe keerde. Omtrent twee uren daer na is hy weder gekomen / ende op 't huys gheklommen / daer hy sulcken ghebaer maeckte dat het schrickelick om hooren was / komende eyndelijck aende schoorsteen / ende daer soo grooten ghewelt bedrijvende dat het scheen hy soude de schoorsteen om verre gesmeten hebben / hy scheurde 't seyl datter om vast ghemaeckt was ende stelde een eyssselick getier / doch gingh ten lesten wederom henen zijns weeghs.

Den eersten Mey koockten sy haer leste vleysch dat sy langhe ghespaert hadden / ende was noch soo goet dat de leste beet haer soo wel smaeckte als d'eerste / doch had evenwel dese mangel dat het niet langer dueren wilde. Den 2. woeyt een geweldige storm uyt de z. w. also dat de zee meest al klaer wert van 't ijs / daer door sy begonnen te jancken naer Hollandt / want sy daer lange ghenoegh huys gehouden hadden. Den 3. dreef 't ijs gansch wegh / maer rondom 't schip bleeft noch even vast ; Ende alsoo de beste spijs / die haer de meeste sterckheydt gaf / als vleysch / grutten ende anders / haer nu ontbrack / ende sy nochtans wat sterck behoefden te wesen om den aenstaenden arbeyt te verdragen / so heeft de Schipper de reste van 't speck onder haer om-ghedeelt / zijnde een kleyn vaetgen met pekel-speck / daer van sy elck kregen twee oncen daeghs / drie weken langh duerende / maer doe was 't mede op. Den 4. gingen sy met haer vijven na 't schip / ende vondent vast rondom in 't ijs leggen meer als te voren / want omtrent half maert lagh het maer 75. treden van 't open water / ende nu wel 500. 'twelck haer geen kleyne vrees aen en bracht hoe sy 't avont oft morghen de schuyt ende bock daer door ofte daer over in 't water souden brengen.

Den 29. gingen sy onder haer 10. na de schuyt om die omtrent het huys te vertimmeren / doch vonden die gansch diep bewelt in de snee / daer syse met grooten arbeyt ende moeyte noch uyt-groeven / maer so syse meynden na 't huys te slepen / konden sy (vermits sy te zwack / ende uyt-gheteert waren) 't selve niet doen / daer door sy gantsch versuft ende moedeloos werden / duchtende dat sy daer in souden moeten blijven steecken / maer de schipper vermaendese elck wat meer te doen als hy mocht / dewijl haer leven ende wel-vaerdt daer aen hingh. Den 3. Junij / soo sy nu wederom wat stercker geworden ende van de sieckte ghebetert waren / arbeyden sy met alle macht aen den bock / die sy eyndelick vaerdigh kregen.
De bock voltimmert.

Den

Den 12. ginghen sy ghelijckelijck henen met bijlen / houweelen ende allerley ghereetschap daer toe dienende / om den wegh watte effenen waer langhs sy de schuyten nae't water souden slepen / daer sy grooten arbeydt deden met houwen/ smijten/schoppen/graven ende wegh werpen. Terwijle sy nu in't beste van harē arbeyt waren/ quamder een groote magere Beer uytter zee op 't ys teghen haer aen/ die sy vermoeden dat uyt Tartarien moest komen (want syse wel eer 20. oft 30. mijlen in zee ghevonden hadden) ende alsoo sy van gheen musketten versien en waren/ meer als een / dat de Barbier hadde / soo liep Veer metter haest na 't schip om een musket of twee te halen: De Beer dat siende liep hem wacker na/ ende soude hem misschien achter-haelt hebben / maer de maets schoten fluckx nae hem toe / soo dat hy Veer verliet / ende sigh nae de Maets keerde / maer werdt van de Barbier gheschooten dat hy wegh liep / doch konde door dat heuveligh ende rompeligh ys niet wegh komen/ende wert voort doot geschoten/als oock de tanden uyt de muyl gesmeten terwijl hy noch leefde.

Eē Beer doodt geschoten.

Den 13. Junij was 't goedt moy weder / ende de Schipper is met de timmer-luyden nae 't schip ghegaen / alwaer sy de schuyt ende bock voort ghereedt ghemaeckt ende toe-gherust hebben / datter nu niet anders aen ontbrack / dan te water te brenghen. De Schipper met de ghene die by hem waren / siende dat het open water was / ende een goede koelte uyt den westen / heeft Willem Barentsz, die langhe sieck geweest was/ te kennen ghegheven/ dat hem raetsaem docht nu van daer te varen / ende besloten doen onderlinghe met de ghemeene maets/ dat men de schuyt ende bock souden te water brenghen/ende in den name Godts de reyse aenvaerden van Nova Sembla naer huys toe. Willem Barentsz heeft te voren een kleyn cedelken gheschreven / ende 't selve in een muskets mate gedaen / in de schoorsteen op-gehangen;met een kort verhael hoe sy uyt Hollandt daer gekomen waren om te seylen naer China, ende wat haer aldaer op't lant bejeghent was/ op avontuer of daer yemant noch naemaels quame/ dat die weten mocht wat haer wedervaren was/ hoe sy ter noot het huys gemaeckt/ ende daer thien maenden langh huys ghehouden hadden. Ende alsoo sy haer nu met twee open schuyten moesten in zee begheven / ende een gevaerlicke reyse voor handen hadden / soo schreef de Schipper mede twee brieven/ die sy meest alle onderteeckenden/ hoe sy daer te lande soo langhe met groot verdriet ende onghemack verbleven hadden/ op hope dat het schip los worden/ ende sy daer mede noch souden wederom moghen seylen / doch alsoo 't selve niet ghelucken wilde/ maer dat het schip even vast bleef sitten/ de tijdt verliep/ ende haer victualie korte/dat sy daerom van noots weghen tot harer behoudinghe 'tschip moesten verlaten/eñ met de schuyten op Godts genade na huys zeylen. Van dese brieven hadder elcke schuyt een in / op avontuer of sy van malkanderen verdwaelden / oft door storm ende onweder d'een oft d'ander vergaen mochten/datmen dan altijdt noch by de overgebleven schuyte bevinden soude/hoedanigh haer afscheyt ware geweest. Na dat sy nu hier in alles verdraghen waeren/ soo hebben sy de schuyt ende bock in't water ghesleept / met noch elf sleden met goedt / soo victualie ende wijn / als koopmanschap / die sy met aller neerstigheydt hebben ghesocht te berghen / te weten 6. pacxkens met fijn wolle laecken / een koffer met linde laecken / twee pacxkens fluweel / twee koffertjens met gelt/ twee harnas tonnen met het volcx goet / derthien tonnen broodts/ een ton soete-melckx kaes/ een zijde speckx/ twee tonnekens oly / ses kleyne vaetjens met wijn / twee vaetjens edick / ende voorts der boodts-luyden kleeren ende anders / soo dat men 't goedt over hoop

Zy schrijven haer afscheydt op Nova Sembla.

Brengen de schuyten in 't water.

Berghen de goederen hier vermelt.

siende/

Gaen t'scheep. siende / souden ghesepdt hebben / ten hadde niet in de schupten ghemocht. Dit ghedaen zijnde hebben sy eerst Willem Barentsz, ende daer nae Claes Andriesz, die beyde sieck waeren / op een slede ghesleept nae 't water / ende in elcke schupt een siecke ghedaen: Doen heeft de Schipper beyde de schupten aen den anderen doen legghen / ende de maets doen onder-teyckenen 't schrift dat hy ghemaeckt hadde: Ende op den 14. Junij 1597. 's morgens omtrent de ooster Son zijn sy op Godts ghenade van 't landt van Nova Sembla en 't vaste ijs af-ghesepłt met een weste windt / seylende dien dagh tot aen des Eylandts-hoeck, maer haer eerste intrede was niet al te goedt / want sy quamen daer wederom dicht in 't ijs / dat aldaer noch gheweldigh vast lagh / 't welck haer gheen kleyne vrees en veroorsaeckte. Sy ginghen haer vieren aen landt / om de ghelegentheyt te verspieden / ende wierpen vier voghels met steenen van de klippen. Den 15. 't ijs wat af-gheweecken zijnde / seylden sy voor-by 't Vlissingher hoofdt tot den hoeck van Begheerte. Den 16. quamen sy aen de Eylanden van Orangien. Daer ginghen sy mede aen landt / maeckten vier van 't houdt dat sy vonden / ende smolten een ketel snee-waters/dat sy in tonnekens deden om te drincken. Drie van haer ginghen over 't ijs nae 't ander Eylandt/ daer sy drie voghels vingen: In 't wederom komen viel de Schipper (die een van de drie was) in 't ijs / daer hy groot perijckel leedt van blijven / want daer een ghewel dighe stroom gingh: Sy koockten de voghels / ende brachten die den siecken. Daer nae gingen sy weder t'seyl/ ende omtrent den Ys-hoeck, zijnde beyde de schupten dicht by een/ riep de Schipper Willem Barentsz toe hoe 't met hem was? hy antwoorde/ al wel maet/ick hoope noch te loopen eer wy te Wardthuys komen / segghende voordts tot Veer, Gerrit zijn wy omtrent den Ys-hoeck, so beurt my wat op / ick moet dien hoeck noch eens sien/ hier werden sy weder rondom in 't ijs beset/dat sy daer blijven moesten.

Barent af van Nova Sembla.

Zijn in doodts noot. Den 17. 's morghens quam 't ijs weder soo vreesselick op haer aendringhen/ dat eener de hayren te berghe stonden die 't sagh; Sy en konden de schupten niet redden/ ende meynden dat het haer laetste heen-vaerdt beduyde / want sy dreven soo schrickelick met het ijs henen / ende worden soo dapper gheknelt tusschen een schorsse ijs in / dat het scheen / de schupten souden aen hondert stucken barsten: Daer door sy de doodt elck ooghen-blick voor haer ooghen saghen. Eyndelick werdter ghesepdt / soo sy een Touw aen 't vaste ijs konden vast krijghen / sy souden de schupten daer by moghen optrecken / ende alsoo uyt het principale drijven van 't ijs zijn: Desen raedt was wel goedt / maer niemandt en dorst de kat de bel aen hanghen/want het quam op den hals aen/ nochtans eyschte de noodt dat men 't doen most/ ende 't meeste most het minste op-weghen. Veer in desen uytersten noodt zijnde / ende denckende dat het met een ghedrenckt kalf goedt waghen is / als de lichtste van allen zijnde / heeft bestaen een tros aen 't vaste ijs te brengen / kruppende van de eene drijvende schors op d'ander / ende is alsoo door Godes helpende handt aen 't vaste ijs ghekomen / daer hy de tros vast maeckte aen een hoogen heuwel. Doen trocken d'ander die in de schupten waren de selve daer by op/ ende konde een man meer bedrijven/ dan sy te vooren deden met haer allen. Aen 't vaste ijs komende hebbense met sneller haest de siecken daer op gebracht/ over eenige laeckens ende ander gereetschap daer sy op mochten rusten/ losten voorts 't ander goedt uyt de schupten/ ende haelden die mede op 't ijs/ waer door sy datmael uyt de kaken des doodts zijn verlost.

Daer sy noch uyt verlost worden.

Den 18. hebbense de schupten / die seer ghekrenckt ende gherabraeckt waren/ wederom gerepareert ende versien.

Den

Den 30. Junij dreef 't ijs noch even hart oost aen door den westen wint/ ende daer quamen twee Beeren op een schors ijs drijvende/ die sy vermoeden deselve te zijn van 's daeghs te vooren: Sy stelden haer als of sy op de maets aen gewilt hadde/ maer dede 't evenwel niet: Ende ontrent z.z.o. Son quamder noch eē Beer over 't vaste ijs recht op haer aen/ maer geluyt hoorende/ ging hy wederom heenen.

Den 20. dito hebbende noch heerlijcken voortgangh/ zijn sy ontrent z.o. Son gekomen voor by den Swarten hoeck, ende op den avont ontrent wester Son sagen sy 't Admiraliteyts Eylant, daer sy ontrent noorder Son voorby zeylden. Hier saghen sy wel by de 200. Walrusschen op een schors ijs / zeylden dicht by haer heen/ ende jaeghdense daer af/ 't welck haer by naest niet ten besten vergaē hadde/ want/ also 't geweldige stercke Zee-monsters zijn/ so zwommense dapper tot haer aen/ als offse haer leet hadden willen wreecken/ ende vaerden rontom de schuyten/ niet anders dan of sy 't volck hadden willen vernielen: Dan sy ontquaement noch door de goede koelte/ maer 't en was doch niet wel gedaen slapende wolven wacker te maken. Den 21. passeerden sy Capo de Plancio, ende Langenes. Den 22. komende ontrent Capo de Cant, is Veers volck aen lant gegaen / om eenighe voghels ende eyeren te soecken/ doch en vondender gheen/ maer daer na ontrent zuyer Son sagen sy een klip die vol vogelen sat/ daer zeylden sy aen/ ende wierpen met steenen daer op/ dat sy 22. vogelen kregen/ ende 23. eyeren/ die een van 't volck van de klip haelde. Ontrent z.w. Son quamen sy weder aen een hoeck / daer sy wel omtrent 125. vogelen kregen/ die men met de hant op haer nesten greep/ waer uyt scheen dat sy voor niemant vrees en hadden dan voor Vossen eñ andere wilde beesten/ die tegens die hooge steyle klippē niet op en konnen/ want haddense voor de menschen vervaert ofte schouw gheweest / sy hadden 't lichtelijck konnen ontvliegen / maer nu scheen wel warense op de klip t'eenemael sorgeloos / die so steyl was / dat de maets in gheen kleyn perijckel en waeren van armen ende beenen te breken/ bysonder in 't af klimmen. Dese vogels hadden elck maer een ey in 't nest/ ende dat op de bloote klippen neer / sonder eenigh stroo ofte ander ruyghte daer by / so dat het wonder is hoe sy d'eyeren in sodanigen koude konnen uytbroeden. Als sy nu wederom van lant staken/ kregense recht inde wint/ ende 't wasser oock soo vol ijs datse naer lange laveren ende veel vergheeffse moeyte daer wederom in raeckten. De schipper die met sijn schuyt bet 't zeewaert in was / siende dat sy in 't ijs waeren / ende daer in noch zeylden / vermoede dat sy noch openinghe sagen/ (gelijck sy oock deden) daer sy nae toe zeylden/ wende daerom mede nae haer toe/ ende quamen by malkanderen aen 't landt / daer sy een goede haven vonden/ beschermt van meest alle winden. Hier ginghen sy mede op 't landt ende raepten hout/ daer by sy de gevangen vogelen koockten. Den 23. dito wast doncker ende mistigh weder met een noorde wint/ so dat sy inden selven Inham moesten blijven leggen/ ondertusschen ginghender eenige te landewaert in / ende vonden een deel goede goudt-steentjens. Den 24. namen sy de hooghte des Sons / ende bevonden dat sy daer lagen op 73 grad. 10. min. Sy moesten noch al aen strant blijvē/ ende gingen al wederom steentjens rapen/ van de beste die sy noch opt gevonden hadden. Den 26. gingen sy 't zeyl ontrent zuyer Son/ ende alsoo den Inham seer groot was/ wiert 't wel middernacht eer sy daer boven quamē. Den 27. roeydense door 't gebroben ijs heenen/ langhs 't landt/ eñ quamen 's avonts ontrent de wester Son ter plaetse daer een geweldige stroom gingh / daer door sy meynden ontrent Costinsarch te zijn/ want sagē een grootē Inham/ die sy gisten dat doorging

Vogelvangh.

Goudtsteentjens.

in de Tartarische Zee: Ontrent noorder Son passeerden sy de Cruys-hoeck, ende zeylden tusschen 't vaste lant ende een Eylant door.

Sy vinden twee Russe Lodgien. Den 28. July zeylden sy langhs 't lant heen/ ende quamen z. w. Son voor S. Laurens Bay ofte Schanshoeck. Daer vonden sy om den hoeck twee Russche Lodgien legghen/ waer door sy ten deele verblydt waren/ dat sy eens ter plaetse quamen daer sy menschen vonden / maer ten deele waren sy oock beducht/ om dat die Menschen wel dertigh sterck waeren / niet wetende wat het voor volck mocht wesen / wilde oft ander onduydtsche. De Hollanders quaemen met grooten arbeydt aen landt / 't welck de Busschen siende lieten haeren arbeydt staen / ende quamen nae de Hollanders toe / doch sonder gheweer. Malkanderen ghenaeckende / deden sy aen weder zijde / elck op sijn maniere / malkanderen groote eerbiedinghe. Sommighe onder haer werden de onse kennende / ende sagense deerlijck aen / waer over de onse haer mede quamen te kennen/ en sagen dat het de selve waeren / die de reys te vooren (doen sy door de Weygats voeren) in haer schip gheweest hadden/ ende daerom/ so sy wel mercken konden/ over haer ontset ende bekommert waeren/ siende dat sy nu soo magher ende ontstelt met soodanighe open schuytgens daer quamen zwerven/ die sy doen so wel gestelt met soo heerlijcken schip van alles wel versien gevonden hadden.

Houden spraeck met de Russen. Onder haer waerender twee die den Schipper ende Veer vriendelijck op de schouder sloeghen / als haer noch van de voorgaende reys kennende (want niemant dan sy twee en hadder doen van d'onse inde Weygats geweest) ende vraeghden haer nae haer Crabble, ofte Schip. Sy/ gheen Tolck hebbende / beduyden haer dat sy 'tschip in't ijs verlooren hadden/waer op de Russchen seyden/Crabble propal, Dit / meynden d'onse was te segghen/ hebdy 't schip verlooren? ende antwoorden Crabble propal, ja wy hebben 't verlooren. Doen beduyden sy/ datse datmael wijn in 't schip ghedroncken hadden / daer over dat een van de maets in de schuyt liep ende tapte wat waters / dat hy haer liet proeven/ maer sy schudden haer hoofden/ segghende no dobre, dat is niet goet. Daer nae is de Schipper haer naerder ghetreden / ende heeft hem in de mondt laeten sien / om te kennen te gheven dat hy met de sijne van 't scheur-buyck ghequelt waeren / ende of sy gheen raedt daer toe wisten: Sy verstonden dat de onse hongher hadden / ende een van haer liep terstondt nae de Lodgie / halende een rondt rogghen Broot ontrent acht pondt zwaer met sommighe gheroockte Voghels: De Schipper danckte haer / ende gafse weder een half dozijn beschuyten / leydende twee van haer principaelste in sijn schuyt / ende haer noch eens schenckende van de Wijn die hy hadde / d' ander maets ginghen daer sy laghen / ende koockten by haer vyer wat beschuyts met water/ om wat warms in 't lijf te krijgen/wel blijde zijnde ende Godt danckende dat sy 't eerste in derthien Maenden eens wederom Menschen saghen. 's Morghens den 29. dito hebben de Russen begonnen ghereedtschap te maecken om wegh te zeylen / gravende uyt den singhel sommige tonnen met Traen/ diese daer onder begraven hadden/ ende nu 'tscheep brachten. D'Onse niet wetende waer sy heenen wilden / saghen datse nae de Weygats liepen / daer over hebbense mede zeyl ghemaeckt / ende volghden haer nae / dan 't werdt soo mistigh ende mottigh dat sy malkanderen quijt werden: Doch zijn d'onse evenwel voort-ghezeylt tusschen de twee Eylanden door / tot dat sy wederom dicht in 't ijs beset werden / ende gheen openinghen saghen / waer door sy vermoeden ontrent Weygats te moeten zijn / ende dat de noort weste windt het ijs aldaer in den Inham t'samen gedreven hadde: Zijn daerom met grooter moeyte we-

te wederom te rugge ghevaren tot aen de twee voornoemde Eylanden/ ende hebben aen 't een van dien haer schuyten vast ghemaeckt.

Den 31. roeyden sy van dit Eylandt nae een ander daer twee kruyssen op stonden/ daer door sy meynden dat aldaer eenigh volck gelegen hadde op haer neeringe/ maer vondender niemant.

Sy ginghen hier 't haren grooten gheluck op 't lant/ want vondender Lepelbladeren/ die haer wonderlijck wel te passe quamen/ ghemerckt sy veel siecken hadden/ ja meest al/ alsose van 't scheurbuyck gheplaeght waren/ dat sy nauwelijckx voort mochten. Sy aten dese bladeren met handen vol op/ want sy in Hollant veel hadden hooren segghen van haere kraght/ maer bevonden die meerder dan sy ghehoort oft gemeent hadden/ ende 't hielp haer soo merckelijck ende haestigh/ dat sy selfs verwondert waren/ ja sommige aten terstont weder beschuyt/ dat sy korts te vooren niet hadden konnen doen. Lepelbladeren.

Den 3. Augusti 1597. werden sy van beraet van Nova Sembla over te steecken na Ruslant, zeylden derhalven zuyt zuyd west aen tot de ooster Son toe/ ende quamen doen wederom in 't ys/ 'twelck haer gantsch bevreest maeckte/ want sy hadden't al overgeset ende adieu ghesept. Sy steken over nae Ruslandt.

Dus in 't ijs sittende met stilte/ roeyden sy met grooten verdrietighen arbeydt daer door/ ende raeckten ontrent 3. w. Son wederom in de ruyme zee/ daer sy geen ys meer vernamen: Voortzeylende meynden sy de Russe kust te ghenaecken/ maer ontrent de n. w. Son raeckten sy weder in 't ijs/ daer door sy gantsch verslaghen waeren/ duchtende dattet haer altijdt aenhanghen soude/ ende dat sy nimmermeer daer van souden ontslagen worden: Ende alsoo sy met de bock niet wel voort konden/ noch den hoeck van 't ijs te boven zeylen/ werden sy bedwonghen haer daer in te begheven: Daer in zijnde hadden sy 't wat beter/ ende quamen met grooten arbeydt in 't open water. De Schipper/ die in d'ander schuyt was/ als beter bezeylt zijnde/ quam den ys-hoeck te boven/ ende quamen alsoo wederom by malkanderen. Den 4. dito ontrent zuyder Son op de middagh sagen sy de kuste van Ruslandt voor uyt legghen/ dies sy heel verblijt waren/ ende wat nader komende/ roeyden aen landt/ daer sy laghen tot de 3. w. Son toe: Doen zijnse van daer voort gezeylt lancx de Russche kust met tamelijcken voortgangh; ende ontrent noorder Son saghen sy weder een Russchen Jolle/ tot de welcke sy riepen Candenoes, Candenoes, maer de Russchen riepen wederom Pitzora, Pitzora, te kennen ghevende dat de onse niet by Candenoes (soo sy meynden) maer noch eerst by Pitzora waren/ want sy door 't Compas/ dat op een kist met ysere banden stondt/ alsoo waren verleydt ghewееst/ dattet haer wel twee streecken scheelde: Dies sy/ siende dat sy aldus verdoolt waeren/ daer bleven legghen/ ende verwachten den dagh. Den 5. dito isser een van de maets aen landt ghegaen/ ende bevondt datter groente was met sommighe kleyne boomkens/ roepende d'andere toe dat sy met roers souden te lande komen/ want daer was wilt te schieten/ daer sy seer in verblijdt waeren/ want haer eten was soo goet als op/ behalven alleenlijck noch wat verschimmelt Broodt/ soo dat sommighe rieden/ men soude de schuyten verlaeten/ ende te landewaerdt in loopen/ oft waeren alle gheschapen van hongher te sterven. Den 6. Augusti vermaenden sy haer om voort te roepen (alsoo 't recht in de windt was) ende uyt dien Inham te komen/ maer omtrent drie mijlen gheroept hebbende/ konden niet verder komen/ soo om des contrarien windts wille/ als oock om dat sy moedeloos ende krachteloos Vinden weder een Russche Jolle. Hongers noodt.

 teloos

teloos waeren/ ende 't lant hoogher naer 't noort-oosten streckte/ als sy wel ghemeent hadden. Den 7. seylden sy uyt den Inham/ ende quaemen op den hoeck van 't lant daer sy eerst gheweest waren: Hier moesten sy 't door contrarie wint weder vast maecken/ daer door hun herte heel kleyn wert/ siende geen uytkomst hoe sy van daer souden raken. De sieckte en honger verteerde schier haer vleysch ende bloet: Dan hadde deerlick sien mogen helpen/ 't soude wel gebetert hebben. Den 8. ende 9. wasser noch al geen beterschap. Derhalven zijnder eenige vande maets aen lant gegaen/ ende sagen ten laetsten een Baken staen tusschen Candenoes ende 't vaste lant van Ruslant/ daer uyt sy vermoeden dat het de cours was daer de Russen henen quamen. In 't wederom komen vondense onder wege een doode zeerobbe/ die seer stanck/ sy sleeptense mede tot aen de schuyt/ ende meenden een goedt wildt-braedt daer aen te hebben/ door datse grooten honger leden/ doch de andere versprackense noch/ segghende/ sy soudender den doot aen eten/ ende daerom liever noch lijden/ mogelijck hoe 't de Heer versage. Den 11. roepden sy totter zuyer Son toe/ ende kreghen doen een moye koelte uyt den zuyden/ soo dat sy zeyl maeckten/ met een goede voortgang/ maer savonts begont hart te waeyen/ soo dat sy aen 't landt roeyden/ daer sy uyt ginghen om versch water/ maer konden gheen bekomen. Sy stelden daer haere tenten om onder te schuylen/ want het begon gheweldigh te reghenen/ ende 's middernachts oock dapper te donderen ende blixemen/ door alle 't welcke de maets bijster mismoedigh waeren/ siende datter noch gheen ontset voor ooghen was/ ende sommighe wenschten om haer doodt.

Russche Lodgie. Den 12. dito omtrent ooster Son sagense een Russche Lodgie aen-komen met volle zeylen/ waer in sy niet weynigh verblijdt waeren/ haer haestende wat sy mochten om de schuyten in 't diep te kregen/ ende daer na toe te zeylen. By haer komende gingh de schipper in de Lodgie/ vraghende hoe verre sy noch van Candenoes waeren/ maer konde sulckx (door onkunde van de spraecke) uyt haer niet verstaen: Sy staecken vijf vingeren op/ 't welck de onse haer lieten duncken soo veel te beduyden/ als datter vijf Cruyssen op 't lant stonden/ brachten oock haer Compas voort/ ende wesen dat het landt n. w. van haer lagh/ 't welck de onse op haer Compas mede alsoo bevonden. Alsoo sy nu gheen beter bescheyt van de Russen konden vernemen/ tradt de Schipper wat nader/ ende wees haer een tonne met visch die sy hadden/ vraghende of sy die wilden verkoopen/ ende haer toonende een Reael van achten. Sy dit verstaende gaven hem hondert ende twee visschen/ met sommige koecxkens diese van meel gesoden hadden in 't koken van haeren visch. Omtrent zuyer Son scheyden de onse van haer/ wel verblijdt zijnde/ datse wat victualie bekomen hadden/ want sy hadden langhe tijdt niet dan vier oncen broodts daeghs ghehadt/ ende daer water toe/ sonder yets ter Wereldt meer. De visschen deelden sy onder malkanderen om/ elck even veel/ soo wel de minste als de meeste/ sonder onderscheydt. Den 13. ginghender twee van de maets aen landt/ om te vernemen of de hoeck van Candenoes aldaer in zee streckte/ wederom komende/ zeyden/ zy konden anders niet bemercken/ of 't was de hoeck die sy ghemeent hadden. Daer over sy alle goets moets zijnde wederom in de schuyten ginghen/ ende roeyden soo by 't landt heenen. Des namiddaghs ontrent de z. w. Son/ saghen sy/ dat de hoeck/ die sy gesien hadden/ ontviel nae 't zuyden/ daer door sy nu voor ghewis hielden dat het de hoeck van Candenoes was/ van daer sy meynden te zeylen over de mondt van de Witte Zee/ over sulcx leyden sy malkanderen aen boort/ ende staken eyndelijck van 't lant af/

als

als ſy meenden / over de Witte Zee naer Ruſlandt toe: Aldus zeylende met een goede voortgangh iſſer ontrent middernacht een groot onweer uyt den noorden ontſtaen/waer door de twee ſchuyten van malkanderen verdoolden. Den 14. begont heel op te klaren/ ſo dat die in Veers ſchuyt waeren haer andere maets effen ſagen/ende deden alle neerſtigheyt om by haer te komen/ maer konden niet/ overmidts dat het'miſtigh werdt. Den 15. voort zeylende met een moye koelte / ſagen ſy ontrent de zuyer Son het lant/ eñ meenden dat ſy nu aen de weſt-zijde van de Witte Zee waren voor by Candenoes, komende dicht onder 't landt ſaghen ſy daer ſes Ruſſche Lodgien leggen/ daer ſy na toe zeylden/ ende vraeghden de Ruſſen hoe verre ſy noch van Kilduyn waeren: Die beduyden haer/ datſe noch verde van daer waren/ als noch zijnde aen de ooſt-zijde van Candenoes, ſy ſmeten haer handen van een/ ende wilden daer mede beduyden/dat de onſe noch over de Witte Zee moeſten/ ende dat het ſeer periculeus ſoude zijn daer met ſoo kleyne ſchuyten over te varen/gaven de onſe/gevraeght zijnde/ een broot/ dat ſy alſoo droogh met goede ſmaeck al roepende op aten / maer konden niet ghelooven dat ſy noch eerſt daer ontrent waren/want lieten haer duncken al over de Witte Zee te weſen. Dẽ 16. ſetteden ſy haer cours na een Ruſſche Lodgie toe die ſy aen ſtuer voort geſien hadden/ daer ſy met groote moeyte by quamen/vragende haer na Sembla de Cool oft Kilduyn,maer ſy ſchudden haer hoofden/ende gaven te kennen dat het Sembla de Candenoes was: Dit en geloofden de onſe niet/ende begeerden van haer eenige ſpijſe/ ſy gaven haer een deel ſchollen/ daer de Schipper haer een ſtuck gelts voor gaf / ende zeylden de onſe doen van haer af om door 't gat te komen daerſe voor ſaghen / alſoo dat in zee ſtreckte: Maer de Ruſſchen ſiende dat ſy op een onwegh waren/ende dat de vloet meeſt verloopen was/ſonden twee mannẽ met een groot broot in een kleyn Jolletgen nae de onſe toe / ende beduyden haer / ſy ſouden wederom aen haer ſchip komen / om malkanderen naerder 't onderrechten. De onſe gaven haer een ſtuck gelts met een ſtuck linden / maer ſy bleven al by haer/ ende die van de groote Lodgie ſtaken ſpeck ende boter om hoogh / om de onſe by haer te locken/'twelck ſy deden. By haer zijnde/haelden de onſe haer Caert voort/ waer uyt ſy haer onderrechten/ datſe noch aen de ooſt-zijde van de Witte Zee ende Candenoes waren. Dit verſtaende/ waren de onſe ſeer beducht/dat ſy noch ſo verren reyſe te doen hadden over de Witte Zee/maer noch allermeeſt om haer andere mackers die in de bock waeren: De Schipper kocht van de Ruſſchen drie ſacken meels/derde halve zijde ſpecks/ een pot met Ruſſche boter/ ende een tonneken met honigh/ tot proviſie ſo van ſijn volck/ als van d'andere maets of ſy weder by een quamen. Midderler tijt was de vloedt verloopen/ ende ſy zeylden met de voor-ebbe wederom uyt door 'tgat daer hun 't kleyne Jolleken aen quam/zeylende tot ſy een uytſtekenden hoeck ſaghen / die ſy meenden dat Candenoes was: Daer bleven ſy op den avont leggen/ ende koockten een pot vol water ende meel/ dat haer ſeer wel ſmaeckte/ door dien daer wat ſpeck ende honigh in was/ ſo dat ſy doen luſtigh kermis hielden/ maer waren ondertuſſchen bekommert met haer andere maets/ die ſy niet en wiſten waerſe mochten gebleven zijn.

De twee ſchuyten verdoolen van malkanderen.

Den 17. aen 't ancker legghende ſaghen ſy 's morghens in den dagheraet een Ruſſe Lodgie uyt de Witte Zee komen / daer ſy fluckx nae toe roeyden / ende by haer komende kregen terſtont ongheeyſcht een broot: De Ruſſen beduyden haer ſoo ſy beſt konden / dat ſy haer andere maets ghesproken hadden / ende datter 7. mannen op waren. Als nu de onſe dit qualick konden verſtaen oft ghelooven ſo ſtaken ſy ſeven vingeren op/ ende weſen op de ſchuyt/daer mede beteyckende dattet

Krijghen van malkanderen tijdinghe.

tet mede sodanigen open schuyt was/ eñ datse haer broodt/vleysch/visch/ende anders meer verkocht hadden. De onse verblijdt zijnde / werden by haer een kleyn Compasken siende / 't welck sy kenden / als ghekomen zijnde van haer Hoogh-boots-man/vraeghden derhalven hoe lange het geleden was dat sy de maets gesien hadden/ ende waer ontrent; Sy beduyden/ des daeghs te voren/ ende deden de onse alle eer ende vrientschap / die haer grootelijcx danckten / ende wel gemoet waren nu sy tydinghe hadden van hare mackers / te meer om dat de selve soo wel gespijst waren / daer sy allermeest in bekommert hadden geweest. Roepden derhalven met alle vlijt nae haer toe / of syse bekomen konden / ende den gantschen dagh gheroept hebbende langhs 't landt henen/ vonden omtrent de middernacht een afwateringhe van versch water/ daerom sy te lande gingen/ haelden water/ ende kregen mede eenige lepelbladeren.

Den 18. 's morgens omtrent de ooster Son/ haelden sy de steen daer sy aen lagen/in plaets van haer werp-ancker op/ende roepden al langhs 't lant henen tot de zuyder Son toe/ doen sagen sy een uyt-steeckende hoeck/ met schemeringe van eenige Cruycen/ ende omtrent de Son west/ mercktense aen de teyckens bescheydelick dattet de hoeck van Candenoes was / aen de mondt van de Witte zee/ daer sy langhe nae verlanght hadden. Desen hoeck is een kenlicken hoeck met vijf Cruycen daer op / ende men kan perfect sien hoe hy aen beyde zijden ontvalt/ aen d'een in 't z. o. ende aen d'ander z. w. Als sy nu van meyninghe waren van daer over te steken nae de west-zijde van de Witte zee aen de Lapsche kust / bevonden sy dat haer een vaetgen met water meest uyt-gheleckt was / ende vermidts sy wel 40. mijlen weeghs te vaeren hadden / eer sy by eenigh versch water souden komen/sochten sy noch eerst aen lant te roepen om versch water te halen/maer om dat het rondtom soo seer barrende / dorsten 't niet bestaen/ ende gingen op Godts ghenade 't zeyl / maeckende een afsteecker omtrent n. w. Son / ende zeylden dien gantschen nacht / als mede den dagh daer aen volghende met soo goeden voortgangh / dat sy den 20. dito 's morghens omtrent de o. n. o. Son het lant saghen aen de west-zijde van de Witte zee/'t welck sy door 't ruysschen van de lantzee gewaer werden eer sy 't saghen / danckende Godt dat hy haer in dien tijdt van omtrent 30. uren over de Witte Zee gheholpen hadde / zijnde omtrendt 40. mijlen weeghs.

Door 't landt wesende / ende siende niet veel voordeels te konnen doen met varen/ zijn sy daer tusschen eenige klippen in-geloopen op een goede reede / ende een weynigh binnen komende / saghen een groote Russe Lodgie legghen / met noch eenighe huysen daer menschen in waeren / roepden derhalven nae de Lodgie toe/ maeckten haer schuyt daer aen vast/ ende gingen te lande nae de huysen/daer hun groote vriendtschap gheschiede / want werden in haere stoven gheleydt / daer sy haer natte kleederen drooghden/ ende voorts seer hertelick ghenoodt op een soode visch. In dese huyskens waren 13. mannen/die alle morghens met twee schuyten voeren uyt visschen / daer twee van haer het bewindt over hadden. Sy behielpen haer seer soberlick ende aten meest visch tot visch. Boven dese 13. mannen waren daer noch twee Lappen met drie wijven/ ende een kindt/ die wel dapper armelick leefden van 't overschot dat haer de Russen gaven / soo een stuck visch ende eenige hoofden die sy wech wierpen/ welcke de Lappen dan met grooter danckbaerheyt op namen/soo dat sy van wegen haer armoede/de onse/hoe sober sy 't selve mochten hebben/ noch tot medelijden beweeghden / ende heel deden ontsetten.

Den 21. kocht de schipper vast versche visch / ende aten nu / dat in langhe niet gheschiedt en was / den buyck vol / daer by kokende pap van meel ende water / in plaetse van broot / soo dat sy nu heel goets moets waren. Des namiddaeghs ginghen sy wat bet in 't Landt / om lepelbladers te soecken / ende saghen onder-tusschen twee mannen op 't gebergthe / daer door sy tot malkanderen seyden / hier moet meer volcks woonen / maer keerden / sonder meer acht daer op te slaen / nae de schuyt toe. De twee mannen / zijnde van hare maets uyt d'ander schuyte / quamen den bergh af nae de Russe Lodgie toe om eenighe spijse te bekomen / dan alsoose daer onversiens aen-quamen / ende gheen geldt by haer hadden / soo haddense voor haer ghenomen een paer boxen uyt te schieten (die sy wel twee ofte drie over een hadden) om de Russen daer mede te betalen / maer als sy begonnen te naderen / sagense d'ander schuyt onder af by de Lodgie leggen / ende werden malkanderen kennende / daer door sy aen beyde zijden seer verblijdt waren / ende met malkanderen wat ghegheten hebben / drinckende van den klaren als in den Rhijn voor-by Ceulen loopt. Dese maets met haer schuyte hadden in noch meerder swarigheyt geweest als d'andere daer wy van verhaelt hebben / danckte daerom gesamentlick den goeden Godt / dat hy haer soo genadelick ghespaert / ende noch wederom by malkanderen gebracht hadde. Den 22. quamen d'andere maets met de bock by de schuyt / daer door sy alle ghelijck wel verblijdt waren / ende bewilligden doen de kock van de Russen dat hy haer een sack meels tot broodt backen soude / 't welck hy dede: Middeler tijdt de visschers uyt der zee komende / kocht de Schipper van haer vier Cabeljauwen / die sy te vier deden: ende als sy nu over maeltijdt waren / quam de Overste van de Russen by haer / ende siende dat sy weynigh broodts hadden / gaf haer een broodt; Sy nooden hem om met haer te eten / doch wilde daer niet toe verstaen / vermits het hare vasteldach was / ende de onse eenige boter oft vet over de visch gesmolten hadden: Ja men konde niet soo veel van haer krijghen / dat sy eens mede wilden drincken / om dat de nap wat vet ghewozden was / wilden oock den onsen hare nappen niet leenen om uyt te drincken / soo superstitieuselick onderhouden sy hare vasteldaghen. Den 23. heeft de Schipper den Oversten van de Russen een goeden drinck-penningh ghegeven / ende den Kock betaelt van zijn moeyte in 't backen / daer van sy hem beyde seer bedanckten / ende de twee schuyten zijn op den avont omtrent wester Son van daer t'zeyl gegaen teghen 't hooghste water. Den 24. omtrent ooster Son sijn sy by de seven Eylanden gekomen / daer sy veel visschers vonden die sy vraegden nae Kool ofte Kilduyn, ende wesen haer al west aen / 't welck sy mede soo verstonden / wierpen haer oock een Cabeljou toe / die de onse door den goeden voortgangh die sy hadden / haer niet en konden betalen / maer bedancktense / seer verwondert zijnde over haere beleeftheydt; Omtrent wester Son vonden sy weder eenighe visschers / die nae haer toe roepden / ende vraeghden waer haer Crabble ofte schip was / sy antwoorden op soo veel Rusch als sy gheleert hadden / Crabble Propal, 't schip is gebleven / waer op de visschers wederom riepen / Cool Brabante Crabble; daer uyt de onse verstonden / datter tot Cola eenige Nederlantsche schepen waren.

Nae 10. daghen komense wederom by malkanderen.

Russen zijn seer superstitieus in 't houden van haer vasteldagen.

Den 25. dito hebben sy Kilduyn omtrent de zuyer Son in 't ghesicht ghekreghen / ende zijn omtrent z. z. w. Son aen 't west-eynde des selven Eylandts ghekomen. De Schipper ging flucx te landewaert in / ende vondter vijf oft ses kleyne huyskens / daer Lappen in-woonden / die hy vraeghde of dit landt Kilduyn was / sy beduyden jae / ende datter tot Cola drie Brabandtsche Crabblen laghen /

maer dat de twee dien dagh souden af-varen. De maets dit bescheydt hebbende zijn van daer omtrent de w. z. w. Son af-ghevaren/ in meyninge zijnde naer Warthuys te zeylen/ maer in't zeylen zijnde/ gaf de windt soo gheweldigh op/ dat sy't over nacht niet en dorsten in zee houden/ ende namen haer cours achter twee klippen nae 't Landt toe: Daer vonden sy weder een kleyn hutgen staen met drie mannen daer in/ die haer vriendelick ontfinghen/ ende ghevraeght zijnde/ offer gheen schip te bekomen was om naer Hollandt te vaeren/ antwoorden mede soo d'ander Lappen ghedaen hadden/ datter drie schepen lagen/ daer van de twee dien dagh meynden af te varen. Wyders ghevraeght zijnde/ of sy met een van de onse over Landt nae Cool wilden gaen/ men soudet haer eerlick loonen/ ontschuldighden haer dat se niet van daer en mochten/ maer geleyden nochtans den Schipper met een van de maets tot over den bergh/ daer sy eenighe Lappen vonden/ waer van sy den eenen verwillighden/ dat hy met een van de onse naer Cola gaen soude/ hem belovende twee Realen van achten. De Lap was te vreden/ ende nam een roer mede/ onse maet een boots-haeck/ ende trocken noch tegen de na-nacht op de loop.

Den 26. hebben sy beyde haer schuyten op 't landt ghesleept/ ende 't goet daer uyt ghelost/ om wat te verluchten/ gaende voorts by de Russen/ daer sy haer warmden/ de spijse die sy hadden koockten/ ende wederom twee maels 's daeghs aten/ als siende dat sy nu al-te-met wat meer by volck komen souden. Sy droncken oock van der Russen dranck/ by haer Quas ghenoemt/ die ghemaeckt wordt van allerley stucken verschimmelt broot/ ende nochtans de maets wel smaeckte/ door dien sy in langhe niet anders ghedroncken hadden dan water. Sommighe wat te landewaert in gaende vonden daer seeckere blauwe bessen/ ende oock braem-bessen/ die sy aten ende haer wel bequamen/ want sy voelden perfect datse haer ghenasen van 't scheurbuyck. Den 29. saghen sy op 't gheberghte den Lap/ die met een van de maets naer Cola ghegaen was/ weder aen-komen/ doch sonder zijn met-ghesel/ dat haer wonder gaf/ ende waeren daer in beducht/ maer de Lap by haer komende gaf den schipper een brief/ die hy stracx opende ende las/ den in-houdt was/ dat de schrijver des briefs grootelijcx verwondert was van haere aen-komste aldaer/ ende gansch beducht was gheweest/ dat sy al langhe om den hals waren/ derhalven hy nu des te meer in haer komste verblijdt was/ ende soude terstondt met allen noodtdruft van eten ende drincken by haer komen/ onder-teyckent/ by my Jan Cornelisz Rijp. Door dese blijde tijdinghe hebben sy den Lappe zijn beloofde penninghen ghegheven/ ende daer-en-boven noch eenighe kleederen/ als broecks/ koussens/ ende anders gheschoncken/ dat hy heel op zijn Hollandtsch toe-ghemaeckt was. Dese Lap was soo sterck in 't gaen/ dat het wonder om segghen is/ want in't uytgaen/ soo zijn reys-ghesel seyde/ warense met een stijve gangh twee daghen ende twee nachten op de wegh eer sy te Cola quamen/ ende nu in't wederom komen was hy maer een etmael onder wege/ dat immers de rechte helft scheelde: Daer over de maets tot malkanderen seyden/ hy moest kunstens konnen; Hy gaf haer oock een patrijs/ die hy onder wege geschoten hadde.

Russen dranck.

Sy ontfanghen een brief van Jan Cornelisz Rijp.

Den 30. waren sy noch bekommert/ wie die Jan Cornelisz was die aen haer gheschreven hadde. Onder andere werdter ghesepdt/ oft niet wel die Jan Cornelisz wesen mocht die met haer in een compagnie ghevaren hadde/ doch ontgavent haer weder/ om dat sy immers soo seer wanhoopten van zijn leven/ als hy van 't hare/ meynende dat hy 't noch quader ghehadt hadde dan zy/ ende over

langhe vergaen was. In 't eynde vont de Schipper noch onder sijn brieven de handt van die Jan Cornelisz. die met hem ghevaren hadde / ende bevonden doen dat het de selve man was die desen brief nu geschreven hadde/ daerom sy immers soo seer verblijdt waren van sijn behoudenisse/ als hy van de hare moght zijn. Middeler tijdt isser een Jolle komen aenroeyen daer Jan Cornelisz. selve in was/ met de Man by haer uytghesonden: Daer ontfinghen sy malkanderen aen lant met grooter blijschap / als of elck aen weder zijde den anderen van der doodt wederom levendigh ghesien hadde / want sy hadden malkanderen al over lange Doodt gheschickt. Jan Cornelisz. bracht een Ton Rostocker Bier mede / als oock Wijn ende Brande-wijn / Broodt / Vleesch / Speck / Salm / Suycker / ende meer ander provinde/ dat de maets seer vermaeckte. Den lesten Augusti maeckten sy gereetschap om van daer te zeylen na Cola, den Russen heerlick bedanckende/ ende een goedt stuck gelts schenckende voor haer herberghe/ ende zijn 's nachts omtrent de noorder Son met het hooghste water van daer ghezeylt. Die selfs by haer komt.

Den eersten Septembris in de morghen-stondt omtrent ooster Son / zijn sy aen de west-zijde van de Rivier van Cola gekomen / zeylende ende roeyende voort daer in tot omtrent de midder-nacht. Den 2. dito roeyden sy voort de Rivier op/ ende saghen daer eenighe boomen aen den oever / dat haer verheughde als of sy nu eerst in een nieuwe Wereldt ghekomen waren / want en hadden in alle den tijt die sy uyt-geweest waren nergens boomen ghesien. Omtrent w.n.w. Son quamense aen 't schip van Jan Cornelisz, daer wast wederom nieuwe kermis met de maets die daer in waren / ende te vooren met de selve Schipper mede waren gheweest op de reys van 't voor-leden Jaer. Metten donckeren avondt quamen sy binnen Cola, ende 's ander-daeghs brachten sy alle 't goet te lande/ daer sy haer doen ververschten van de moeyelickheyt des weghs/ hongher ende ongemack/ die sy gheleden hadden / om alsoo wederom tot gesontheyt ende sterckte te komen. Den 11. brachten sy met consent van den Bayaert, oft Gouverneur van den Groot-Vorst/ haere schuyten in 't koopmans huys / ende lieten die daer staen tot een ghedachtenisse van de langhe/verre/ ende noyt beseylde wegh/ welcke sy met die open schuyten by nae vier hondert mijlen door ende langhs de zee ghevaren hadden tot Cola toe/ daer van de inwoonders aldaer sich niet genoegh en konden verwonderen. Komen te Cola. Daer sy de schuyten laten tot een memorie.

Den 15. Septembris zijn sy de Rivier afgevaren met een Lodgie nae Jan Cornelisz. schip/ dat ontrent een half mijl van daer lagh/ ende 's namiddaghs zijn sy met het schip de Rivier bet afgezeylt tot ontrent halver wege/ ende uyt de engde. Den 18. ontrent de ooster Son zijn sy uyt de Rivier van Cola t' zeyl ghegaen op Godts ghenade naer huys toe / ende 's anderdaeghs ontrent wester Son voor Warthuys gekomen/ daer sy 't ancker lieten vallen/ om dat Jan Cornelisz. daer noch goet moest innemen/ ende bleven der tot den 6. Octobris / op welcken dagh sy ontrent den avont van Warthuys afvoeren/ en quamen den 29. Octob. inde Maes/ met een o.n.o. wint / ende 's morgens daer na te Maeslant-sluys te lande/ reysden alsoo door Delft / den Haegh ende Haerlem / ende quamen den eersten dagh Novembris ontrent middagh tot Amstelredam/ met de selvige kleederen die sy op Nova Sembla ghedraghen hadden/ met bonte mutsen van witte Vossen/ ende gingen in tot Pieter Hasselaer, die een van de Bewint-hebbers der stadt van Amstelredam geweest was / tot uytrustinge van de twee schepen/ te weten Jan van Cornelisz. ende onse Schipper. Als sy nu daer ghekomen waren / daer van menigh Gaen 't zeyl naer huys toe.

 mensch

mensch verwondert was/want men haer al over lange doot gerekent hadde: eñ dat gerucht nu over de stadt verspreydende/so is de tydinge van haer komste mede gekomen in't Princen Hof/aldaer op die tyt mijn E. Heeren den Cancelier ende Ambassadeur vanden aller doorluchtigsten Koninck van Denemarcken/Noorweghen/ Gotten ende Wenden over tafel sat. Derhalven zijn sy terstondt derwaerts gehaelt door mijn Heer de Schout / ende twee Heeren vander stadt/ ende hebben aldaer voor den voornoemde Heer Ambassadeur ende den Heeren Burgemeesteren vertellinghe ghedaen van haer reysen ende wedervaren / ende zijn daer na elck na huys gegaen die daer t'huys hoorden/maer die daer niet t'huys hoorden zijn in een herberge gestelt sommighe dagen/ tot dat sy haer gelt ontfanghen hadden/ ende daer nae is elck sijns weeghs gereyst.

De namen van de ghene die van dese reyse wederom gekomen zijn.

Jacob Heemskerck, Commijs ende Schipper.	Jan Hillebrantsz.
	Jan van Buysen.
M. Hans Vos, Barbier.	Gerrit de Veer.
Laurens Willemsz.	Lenaert Hendricksz.
Pierer Cornelisz.	Jacob Jansz. Hooghwout.
Pieter Pietersz Vos.	Jacob Evertsz.
Jacob Jansz. Sterrenburgh.	F I N I S.

Dese ende alle voorgaende ondersoeckinghen noch niet geluckt zijnde, soo hebben de Bewinthebbers van de Oost-Indische Gectroyeerde Compagnie, in 't laetste van Meert 1609. weder uytghesonden, om de passagie by het Noort-oosten, ofte Noort-westen naer China te soecken, den kloecken ende vermaerden Engelschen Piloot Herry Hutson, met een Vlie-boot, wel voorsien, ende met 20. mannen soo Engelsche, als Neerlanders bemant, gelijck uyt het vervolgh te sien is.

DEsen Henry Hutson is uyt Texel uytgevaren den 6. April 1609. ende hy dobbelde de Cabo van Noorwegen in den 5. Mey/ende hielt sijnen cours na Nova Sembla lanckx de Noortsche Custen / maer vont aldaer de Zee soo vol ijs / als voorgaende jaer gevonden hadde/ soo dat sy de hope van dat jaer aldaer den moet verlooren: waer over om de koude / die eenighe die wel in Oost-Indien geweest waren qualijck herduren konden/ zijn sy twistigh ghewòrden onder den anderen/ zijnde Engelsche ende Nederlanders / waer over de Schipper Hutson hun voorhiel twee dingen/ d'eerste was te gaen / op 40. graden na de Custen van America, hier toe meest beweegt door Brieven eñ Caerten/die een Capiteyn Smith hem uyt Virginia gesonden hadde / daer mede hy hem aenwees een zee om om te varen hun zuytsche Colonie aende Noort-zijde/ende van daer te gaen in een westerlijcke zee/ dat welcke so 't alsó geweest ware(also ervarentheyt tot noch toe contrarie wijst) soude een seer vorderlijcke sake geweest hebben/ ende eenen korten wegh om inde Indien te varen. Den anderen voorslagh was/dẽ wegh te soecken door de strate Danis, dat welcke sy gheneralijcken besloten / dies sy daer den 14. Mey derwaerts na toe zeylden/eñ quamen met goeden wint den lesten Mey aen't Eylant van Faro, daer sy alleenlijck 24. uren over brochten met versche water in te nemẽ / vertreckende/voerẽ tottẽ 18. July tot op de Custen van Nova Francia op 44. graden/

den/ daer sy moesten inloopen/ om eenen nieuwen voor-mast te bekomen/ den haren verlooren hebbende / die sy daer vonden ende opstelden / sy vonden die plaetse bequaem om Cabbeliaeu te vanghen / als oock om traffique van goede Huyden ende Pelssen ofte Weyeringe / dat aldaer om een kleyn dingen te bekomen was/ maer het schip-volck leefden qualick mettet lant-volck / dinghen met gewelt nemende/ waer over sy twistigh onder den anderen werden/ de Engelsche vreesende dat sy vermant waeren en de weeckste / ende daeromme vreesden voorder te versoecken/ aldus scheyden sy van daer den 26. Julij / ende hielden de zee tot den derden Augusti/ ende quamen by Lant op 42. graden : Van daer voeren sy voorder totten 12. Augusti / quamen weder by Landt op de Latitude van 37. dry quart/ van daer hielden by 't Landt / tot dat sy quamen op 40. en dry quart graden/ aldaer sy vonden eenen goeden inganck tusschen twee hoofden/ende voeren daer inne den 12. September / een alsoo schoonen Riviere als men konde vinden/ wijdt ende diepe/ ende goeden ancker-grondt / eyndelijck quaemen op de Latitude van twee-en-veertigh graden ende veertigh minuten met hun groot Schip. Dan haer Schip-boot voer hooger inde Riviere. Voor in de Riviere vonden sy kloeck ende weerbaer volck / maer binnen in 't uyterste vonden vriendelijck ende beleeft volck / die veel lijf-tocht hadden / ende veel Vellen ende Pelteryen / Maerters/ Vossen ende veel ander commoditeyten/ Vogelen/ Vruchten/ selve Wijndruyven/ witte ende roode / ende handelden beleefdelijcken metten volcke / ende brochten van als wat mede / als sy nu ontrent vijftigh mijlen hoogh op de Rivieren gheweest hadden/ zijn wedergekeert den vierden Octobris/ ende hun weder ter Zee begheven : daer hadde meer konnen uytgherecht worden/ hadde daer goede wille in 't schip-volck gheweest / ende mede ghebreck van eenighe noodtdruft sulcks niet verhindert. In Zee hebben hun beraedtslaeght/ende waeren van verscheyden opinien / de Onderschipper een Nederlander was van meyninghe / op Terra Nova te gaen verwinteren / ende de Noordt-weste passagie van Davis te doorsoecken / daer was de Schipper Hutson teghen / die vreesde sijn ghemutinneert volck / om dat sy by wijlen hem rouwelijck hadden gedreyght / ende mede / door de koude des winters / hun gheheel souden verteeren / ende dan moeten keeren : Veel van't volck teer ende sieckelijck / niemant nochtans sprack van 't huys nae Hollant te varen/ dan den Schipper 't welck naderhant achterdencken gaf / dies hy voorsloegh na Yrlant te varen ende te verwinteren / daer sy alle toestemden/ dan ten lesten zijn in Engelandt tot Dertmouth den 7. November gekomen/ van waer sy haer meesters de Bewinthebbers in Hollant hebben haer reyse verwittight / voor-slagh doende / dat sy wel wilden het Noordt-weste gaen versoecken / midts vijfthien honderdt gulden in gelde meer in nootdruft te besteden / beneffens den loon/ende dat sy in't schip alreede hadden/ dies wilde Hutson ses ofte seven van sijn volck verandert hebben/ tot 20. mannen 't getal opmaeckende/ &c. en souden van Dertmouth 't zeyl gaen ontrent den eersten Meert/ om in't Noortwesten te wesen teghen 't eynde van Meert / ende daer de maendt van April ende half Meye over te brengen met Walvisschen ende Beesten te dooden ontrent het Eylant van Panar, ende dan na Noordt-westen te varen / om aldaer den tijt over te brengen tot half September/ ende daer na door het Noort-oosten van Schotlandt weder te keeren nae Hollant.

Herry Hutson heeft op 40. 3. quart graden ee schoon Riviere ontdeckt.

F I N I S.

Wyders om de landen Noordewaerts meer bekent te maken, (hoewel buyten onse voornemen) soo heeft het ons goet gedocht den goetwiligen ende nieusgierigen Leser hier by te voegen de ontdeckinge ende beschrijvinge van de landen Siberia, Samoieda ende Tingœsa, so die vande Moscoviters te lande Oost eñ Noorden aen ontdeckt zijn, ende dagelijcks bereyst werden: Als mede een verhael van de Wegen, Rivieren ende Steden, tot aen Groot Tartarien toe, gelijck alle uyt de Russische tale overgeset is.

Daer woont een volck in Moscovia, die genaemt worden de kinderen van Aniconij, ende zijn van Boerser af-komst/gesproten van een Landt-man Anica genaemt/ desen Acina rijck zijnde van lant/ woonde ontrent een Riviere/ Witsogda geheeten/ de welcke in de Riviere Duyna vloeyt/ die 100. mijlen van daer in de witte zee valt/ by Michael Archangel, een slot alsso genaemt.

Desen voorsz. Anica dan / rijck zijnde / als verhaelt is / hadde oock veel kinderen / ende was van Godt alles wel versien / ende ten vollen ghesegħent dan met groote begeerlickheydt ghepríckelt/ willende geerne weten/ wat voor landen besaten ende bewoonden de volckeren die jaerlijcks in Moscovia quamen handelen met kostelicke Pelteryen ende veel andere waren/ oock vreemt van spraeck / van kleedinge/ Godts-dienst / ende manieren / noemende haer Samojeden, ende oock veelderley andere namen haer ghevende: Dese quamen soo de Riviere Witsogda jaerlijcx af-drijven met haer Coopmanschappen/mangelende met de Russen ende Moscoviters in de steden Osoyl ende Ustinga op de Duyna, dat als doen ter tijdt den stapel was van als/ oock van Pelteryen. Desen Anica dan (als vooren verhaelt) was begeerlick om te weten van waer sy quaemen / ende waer haer wooninghe was / ende wel denckende datter groote rijckdommen te halen waeren/ aen-gesien de schoone Pelteryen/ diese jaerlijcks brochten / groote schat bedroegen / heeft stilzwijghens alliantie ende vrientschap ghemaeckt met sommighe deser volckeren / ende oock eenighe van sijne slaven ende knechten / tot 10. ofte 12. toe/ met haer in haer landt ghesonden / bevelende de selve/ datse alle 't landt datse door-reysden / alles wel neerstelick bespieden souden / ende oock alle haer manieren/woningen/ leven ende gebeerden wel ordentelijck souden op-teeckenen/ om soo van alles goet rapport te doen/ als sy weder t' huys souden komen / d'welck eens geschiet zijnde/ heeft hyse/dieder geweest waren/ wel getracteert/ende oock goede gunste toe-gedraghen/ dan heeft haer neerstelick bevolen te zwijgen/ ende oock heeft hy 't neerstelick by hem gehouden / sonder yemant daer van te vermanen/ maer heeft het jaer daer aen volghende meerder partije daer henen ghesonden / oock eenighe zijner vrienden / met Coopmanschap van kleynder weerden/ als Duytsche Kramerije/ Bellen ende dier-ghelijcke dinghen: dese zijn oock met gereyst/ende hebben 't oock gelijck als d'andere alles wel door-snuffelt eñ doorsien/ende reysden tot de Riviere Oby toe/door veele Woestijnen/ende verscheyden Rivieren/die daer veele zijn/ende maeckten met sommige Samojeden aldaer groote vrientschap ende Alliantie/ende vernamen oock dat de Pelterie daer van kleynder weerden was / ende dat daer rijckdommen te halen waeren: Oock saghense dat sy geen steden en bewoondẽ/maer dat sy met troupen so by malkanderen leefden seer vreedtsamigh / ende werden gheregeert van sommighe de oudtste onder haer; waren oock onreyn in haer eten / ende leefden van 't Wilt datse vonghen/ gheen kooren noch broodt kennende / ende meest al goede schutters met boghen/

de welc-

de welcke sy van taey hout maeckten/ ende waren voor geslepen steenen aen/ oock sommighe met scherpe Visch-graten/ daerse 't Wilt met schooten/ dat daer als nu met menichte was: Oock naeydense met Visch-graten/ gebruyckende zenuen van kleyne ghedierten tot haer draden/ ende voeghden soo de vellen by malkanderen/ daerse haer mede bedeckten/ somers 't bont buyten/ ende 's winters 't bondt binnen draghende: Oock decktense hare huysen met Elants-huyden ende Zee-vellen/ die by haer niet geacht en waren. In somma/ door-saghen 't alles/ ende quamen met rijckdommen van Bont weder t' huys/ ende hebbende Anica doen van alles verstaen/ daer hy nae wenschte/ soo dreef hy met zijne vrunden eenige Coopmanschappen op die landen/ eenighe jaren langh/ soo dat dese Aniconij heel machtigh wierden/ ende kochten alomme veel lants/ so dat haer de lieden alomme verwonderden van dese schrickelicke rijckdommen/ niet wetende waer sy van daen quamen; sy bouweden oock Kercken in sommighe hare dorpen: Jae namaels boudense oock eenen schoonen Tempel in de stadt Osoil, op de Rivière Witsogda gheleghen/ daer sy in woonden/ welcken Tempel van de gront op was van klaren witten Arduyn: In somma/ en wisten niet waer blijven met hare goederen.

Nu merckten sy oock wel wisselijck/ dat haer 't geluck mogelick eens den rugghe bieden soude/ ghelijck ghemeynlick in sulcke saecken ghebeurt/ siende haer alomme van vremde seer benijt/ om haer rijckdommen wille/ hoe-wel sy noyt yemant eenighe spijt aen-deden/ ende dachten sulcks met groote voorsichtigheydt voor te komen/ om te blijven inden graet daer sy in waren. Nu volgende de Moscovische maniere/ is datse gemeenelick seggen; die te Hove geen vrunden heeft/ geen mensch te gelijcken is/ om dat in Moscovia, die yet begaeft is/ 't sy met wat dat het oock soude mogen wesen/ benijt ende belogen wort aen 't Hof/ soo sy daer geenen Vrunt en hebben/ ende sonder eenigh recht oft reden onderdruckt wort/ jae gantsch t' onder-ghewo rpen/ daerom sy rijck zijnde/ hadden al eenen Vrunt ghehadt/ de welcke wel een van de meeste scheenen te wesen/ ende oock was den selven genaemt Boris Goddenoof, ende was Swagher vanden Keyser Fedor Ivanowitz, die doen regeerde/ ende Boris wert na des Keysers doot in zijn plaetse vercoren/ als Rusch Keyser/ gelijck breeder verhaelt wordt inde hedendaeghse beschryvinge der Moscovischer Oorlogen.

So hebbense dan gedacht desen Boris alles te openbaren/ doende hem eerst eenige geschencken/ gelijck sy gewoon waren/ eñ baden hem dat hy haer eens verhooren wilde/ als hebbende eẽ sake t' openbarẽ/ die 't Rijcke veel profijteren soude. Boris hier nae gauw luysterende/ heeft haer veel meer minnelijckheydt bewesen/ als hy te voren wel hadde gedaen/ ende doense hem alles verhaelt hadden van dese ondersoeckingen der Samoyedsche ende Siberische Landen/ oock watse daer gemerckt ende gesien hadden/ eñ oock wat rijckdommen het Rijcke daer aen genieten soude konnen/ ende hem voorts alles voor-leggende/ behalven datse hem niet en openbaerden/ hoe heymelijck datse daer mede om-gegaen waren; oock datse haer eerst machtigh rijck gemaeckt hadden/ dit zweegense: niettemen begost Boris te branden van begeerlijckheyt/ ende wilde dit ondersoecken: jae beminde haer als zijn eyghen kinderen: jae verhief haer/ ghevende haer vrye Brieven uyt des Keysers naem/ datse mochten sonder teghens-spreken haere Landen diese besaeten/ eeuwelijck ende erffelijck ghebruycken/ nae haren wil ende believte/ sonder eenighe schattinghe daer van te gheven/ nu noch naemaels: Hy lietse oock in zijn slede voeren/ als sy by Winter-daghe in Moscou waren/ wesende een groote genade

genade by den Moſcoviten, principalijck by ſoo machtigen Vorſt als Boris was/ een die 't gantſche Lant regeerde.

Boris dit wel bedacht hebbende/ heeftet den Keyſer alles ontdeckt/ die 't ſeer lief was / en Boris daer door noch meer eerde / ende gaf hem daer in te doen 't ghene hem believen ſoude. Boris hier op niet ſlapende / heeft eenighe Capiteynen ende ſommighe arme Edel-lieden / ende die hy gonſtigh was / daer toe ghebruyckt/ bevelende haer te trecken met de ghene die de Aniconij haer met gheven ſouden/ en kleeden haer oock koſtelijck als Ambaſſaten/ haer oock met-ghevende eenigh krijghs-volck/ ende oock gheſchencken van kleynder weerden/ om aen den Volcken te ſchencken / daerſe ſouden komen / ende beval haer datſe alle Paſſagien/ Rivieren / Boſſchagien ende plaetſen wel op-teeckenen ſouden/ oock de namen vande ſelve/ op datſe wiſten alle goet rapport daer van te doen/ als sy ſouden weder-komen ; ende beval haer oock minlijck te handelen / met de Volckeren bequaem om te gaen/ een bequame plaets te beſpien/ omme naemaels/ ſoo 't mogelijck ware/ daer eenige Sterckte oft Caſtelen te maken/ ende datſe immers eenige vande Lieden ſoude maken in Moſco te brengen/ ſo 't eenigſins mogelijck ware : Ende alſoo zijn sy uyt Moſco getrocken / wel gemaeckt van kleederen / gheweer ende geldt/ oock geſchencken/ en quamen tot Witſogda, by de Aniconij, die oock Volck toe-maeckten om met haer te trecken ; oock veel kinderen ende vrunden van haer trocken mede daer heenen.

Daer gekomen zijnde/ hebbenſe gedaen na dat haer was bevolen/ ende hebben den Volcke aldaer groote vrundtſchap beweſen / onderſoeckende neerſtelijck wie by haer de geſienſte waren/ ende hebben die eere aengedaen/ ende ſchoncken haer veel dinghen van kleynder weerden / die by haer ſeer rijckelijck ende koſtelijck ſcheenen te weſen : jae verbeyden haer met groote juychen en roepen/ vallende te voete voor de gene die 't haer gaven/ ſiende de ſelve ſoo koſtelijck ghekleet/ zijnde 't ſelve ongewent te ſien/ en meynden dattet Goden waren : Maer alſoo de Moſcoviten door Tael-mannen ſpraken / 't welck Samojeden waren/ die eenighe jaren hadden gewoont by de Moſcoviſche Boeren op Dorpen/ ende alſoo de ſprake gheleert hadden/ gaven haer te kennen van haren Keyſer/ ſegghende de ſelve by nae eenen aertſchen Godt te zijn / jae wel gheheel ; veel dinghen aenroerende/ die deſe arme menſchen bewoghen/ om ſulcks wenſchende te ſien/ sy oock niet beter wenſchende/ namen 't terſtondt aen : jae noch daer by ſeydenſe/ datſe eenighe Moſcoviters by haer ſo lange in oſtagie wilden laten/ ende oock om de ſprake te leeren/ ſoo datſe veel lieden met duſdanighe maenieren op deſe zijde van de Riviere Oby aen haer zijde kreghen / die haer den Moſcoviſchen Keyſer onderwierpen/ ende lieten haer oock terſtondt van de Moſcoviten taxeren / belovende jaerlijcks den Moſcoviſchen Rijcke te gheven / yeghelijck menſche / jae tot den Kinderen toe/ die maer den boghe en begonden te hanteren / een paer Sabel-vellen/ die by haer van kleynder weerden waren : maer by den Moſcoviten, voor een juweel gehouden / en beloofden 't ſelve te gheven in handen van den ghenen die dat t'ontfanghen beſtelt ſoude worden/ 't welck oock ten vollen gheſchach : Ende voorts trocken sy over de Riviere Oby wel 200. mijlen door 't Landt heenen / ſiende veel ſeltſame Ghedierten/ ſchoone Fonteynen/ fraye Cruyden ende Boſſchagien/ oock veelderley Samojeden, de ſommige op Elanden rijdende/ ſommige op ſleden ſittende/ die van Reen ghetrocken werden / de ſommighe van Honden / die ſoo ſnel liepen als Herten/ in ſomma ſaghen vele daer ſe haer van verwonderden/ ende teeckenden oock alles ordentelijck op / om naemaels goedt beſcheet te brenghen/

ghen / ende quamen soo wederomme / eenighe ghewillighe Samojeden met haer nemende / ende lieten oock eenighe Moscoviten in haer Landt / om de sprake te leeren / en zijn soo in Mosco ghekomen / daerse van alles goedt bescheet brachten aen den voorsz Boris, eñ Boris aen den Keyser/ende sagen met groot verwonderen de Samojeden aen / die sy met ghebracht hadden / de selve bevelende te schieten / 't welck soo ficr van haer ghschach / dattet gheen mensche soude willen ghelooven: Want een pennicrken kleender dan een halven stuyver / settense in eenen Boom / ende ginghen daer soo wijt van datse nauwelijcks 't penninckrken / oft effen in 't ghesicht konden hebben / ende treften 't selve soo menighmael / als sy de pijle daer na schoten/sonder eens te missen/'t welck velen dede verwonderen.

Ten anderen zijden / saghen dese wilde lieden 't leven der Menschen in Mosco met groote verwonderinghe aen / oock der stadts maenieren / ende meer dierghelijcke dinghen: Maer met verschrickinge aensagense den Keyser / zijnde soo kostelijck gekleet / sittende soo te Paerde/oft varende so in een Koets van veel paerden getrocken/kostelijck verciert/omringht met menigte van groote Heeren/seer kostelijck verciert / en saghen oock seer nae alle 't Krijghsvolck die met de roers soo al in roode rocken om den troup liepen/zijnde altijts als den Keyser uyt-reet/ omtrent vier-hondert schutten by hem: Oock hoordense met verwonderinghe aen 't gheluydt der klocken / die met menighte in Mosco zijn / oock saghense met verwonderinghe alle de kostelijcke winckels in Mosco, ende alle heerlijckheydt aldaer / in somma / sy meynden dat se in der Goden throon waren gheraeckt/ ende wenschten alreede te zijn by haer mede-broederen / om haer dit alles te verkondigen / noemende haer zaligh te zijn / sulcken Hooft te moghen obedieren / als den Keyser/diese meynden eenen Godt te zijn/oock smaeckte haer de spijse wel/die haer in Mosco was t'eten gegeven / wel proevende datse haer beter smaeckte dan rauwe beesten in haer lant / oft droogen visch.

In somma hebben den Keyser belooft hem voor Heere aen te nemen / ende beloofden oock hare mede-broederen/verre en by te bewegen: Ende voorts baden sy den Keyser/dat hy haer de genade doen wilde/ende seynden haer Gouverneurs die haer souden regieren / ende die se de voor-verhaelde schattinghen mochten in handen leveren: aengaende van haer afgoderie / daer en wert niet afverhaelt/ maer bleef so naer haer gewoonte/dan geloove wel dat 't Christen Geloove daer haest geplant soude worden / waert datter eenige bequame Leeraers waren / en geloove metter tijt 't selve wel in 't werck gestelt soude werden / waer 't dat sy niet besich en waren / met dese zware Oorlogen / daer sy met beladen zijn.

Zijnde dit alles geschiet als boven verhaelt is/so zijn de kinderen Aniconij seer verheven / ende wert haer alomme vele vryheyt gegeven/ende oock bevel over eenige plaetsen / ontrent hare Landen gelegen / die vele en groot zijn: Jae hebben lant / hondert mijlen van malkanderen / hier en daer op de Rivieren Duyna, Witsogda, ende Soehna, so datse rijck en alomme vol zijn/ende worden noch dagelijcx by haer eere behouden.

En werdt in Moscou geraetslaeght datmen herwaert / langhs ende ontrent de Riviere Oby, in de vlacke velden / sterckten ende plaetsen uyt der natueren daer toe soeckende / Castelen moest maecken / ende met krijghs-volck besetten / en diende oock eenen ghéneralen Gouverneur aldaer / om de Landen allenghskens wijder ende wijder te versoecken/en 't selve alsoo te incorporeren: d'welck alles geschiet is/eñ eerst zijn aldaer gebouwt geworde eenige Casteelen van groote balcken / uyten bosschen aldaer / ende die met aerde gevult / ende so met soldaten beset/

oock

oock werter dagelijcx veel volcx heenen gesonden/so datter op op sommige plaetsen/ metter tijt heele gemeynten waren/ vermengelt met Polen, Tarters, Russchen, ende andere Natien.

Want alle ballingen/ ende die moorders/ verraders en dieven waren/ en allerley schuym van menschen/ die de doot verdient hadden/ wierden daer heenen verbannen/ de sommige daer een tijt lang gevangen gehoudē/de sommige bevolen te woonen/ na dat hare misdaet groot was/ ende wierden so allenghskens groote steden van veel volcken: dese Casteelen en groote gemeynten/nu wel een Coninckrijck besonder gelijckende/ want naemaels veel arme lieden daer heenen trocken/ om datse aldaer veel vrydom hadden/ ende Landt om niet: En dese Lant-douwe werdt Siberia genaemt/ ende oock werter een Stadt ghebouwt/ diemen Siber noemde/ ende doemen in't eerste in Mosco hoorde van den naem Siberia, gruwelden de boosdaders in Mosco daer voor/gelijck in't eerst t'Amsterdam/die't weerdigh geweest zijn voor het Tucht-huys verschrickten. Want men sontse terstont na Sibirdam. Nu ist soo gemeen dattet niet meer gheacht en werdt/ maer de Heeren en Edelen in Mosco zijnde in 's Keysers ongenade vervallen/zijnder noch wel banghe voor/ dan die wordender somtijdts voor een tijdt lanck ghesonden/ met Vrouw' ende Kinderen/ ende wort haer daer eenigh gouvernement bevolen/ tot dat den toorne des Groot-vorsts gestilt is/als den wordense weder in Mosco ontboden.

Om nu te weten den wegh uyt Moscovia tot daer toe/ sal ick vervolghens/ nae vermoghen/ verhalen/ als hebbende niet meer konnen bekomen/ ende dat noch met groote moeyte ende vruntschap/ hebbende te Hove sommige vrunden in Mosco, doen ick daer woonde/ die my groote jonste toe-droegen/ ende my 't selve gaven/ alsoo ick lange aenhielt/ eer sy't my dorsten geven/ en haddet noch uyt-ghekomen by tijde van Vrede in Mosco, 't soude haren hals ghekost hebben de gene die't my gaven/ soodanigh is't Moscovisch Volck: Want sy en mogen niet lijden dat de secreten van haer Lant ontdeckt worden.

Een kort verhael van de Weghen ende Rivieren uyt Moscovia

Oostwaerts ende Oost ten Noorden aen te Landewaerts, soo het nu alreede daghelijcks bereyst wordt van den Moscoviten; Oock de namen der Steden aldaer van den Moscoviten ghebouwt, met des selven Gouverneur oock beset, die dat Landt daer al-omme bewoont, opsoecken ende innemen laet; jae by nae tot in groot Tartarien toe heeft laten besoecken.

WT Witsogda Soil, van daer de Aniconij woonen/reysen sy de Riviere opwaert/ tot datse komen by een stedeken vande Moscoviten bewoont/ datmen Javinisco noemt/ ende is 17. dagh-reysens van de stadt Soil, de Riviere opwaert/ door Rivieren en Bosschen reysende/ eñ valt dese Riviere Witsogda, uyt het geberghte Joegoria genaemt/ de welcke strecken uyt Tartarien van 't Zuyden/ tot by nae de Zee na 't Noorden: Uyt de selve gebergten valt oock de Riviere Petsiora, die inde Zee valt/ op dese zijde Weygats.

Van Javinisco, drie Weecken reysens/ komense in een Riviere die se Ne-em noemen/ of Stom op Duytsch/ om haren stillen loops wille tusschen den Bosschen: Soo

Soo omtrent vijf daghen met Schuyten ofte Vlotten ghereyst hebbende in dese Riviere Ne-em, soo moetense 't goedt een mijle over Landt voeren / want desen Ne-em loopt eenen anderen cours als sy reysen moeten / so datse om der kortheyt wille over Landt een mijle weeghs reysen / en komen soo in een Riviere die se Wijssera noemen / ende dese Riviere valt uyt Steen-klippen / die de Moscoviten Camena noemen / ende liggen oock in 't ghebergthe Joegoria, ende reysen soo met de Riviere nederwaerts 9. dagen lang / ende komen dan by een Stedeken datse noemen Soil Camscoy, en is vanden Moscoviten gebouwt tot een rust-plaetse voor de reysende Lieden / want sy van hier moeten voorder te Lande reysen / ende de voornoemde loopt voorts haeren cours / ende valt ten lesten in de Riviere Cam, welcke Cam loopt onder de Stadt Viatca in Moscovia, ende eyndight haer in de groote Riviere Rha, of Volga, die in Mare Caspium vloeyt met 70. ingangen / alles gehoort van personen die 't ge sien ende besocht hebben.

Te Soil Camscoy gerust hebbende / soo zijnder vele Peerden metter tijdt al op ghebrocht / ende is oock alreede wel bewoont ende 't Lant ront-om met Dorpen ende Vee wel-versien / al meest Russen en Tarters zijnde / soo nemense haer bagagie op Peerden / ende reysen van daer meest over ghebergthe vol Dennen / Pijnboomen / oock ander seltsame Boomen / ende reysen dwers over een Riviere in het ghebergthe Soyba genoemt / daer nae noch over eene die se Coosna noemen / loopende beyde nae het Noorden. Dit ghebergthe wort by haer in drien ghedeelt / ende is een heel ander Lant als daer sy uyt-komen / schoonder Bosschen / vaster van Hout / ende oock veele verscheyden Kruyden daer wassende / ende wort twee dagh-reysens langh ghenaemt Coosvinscoy Camen; noch ander twee dagh-reysens wortet ghenaemt Cirginscoy Camen; daer nae vier dagh-reysens langh is Podvinscoy Camen, ende komen dan tot een Stadt ghenaemt Vergateria: Dese drie voornoemde Woestijnen worden meest besocht van wilde Tartars ende Samoyeden, die niet en doen dan alle kostelijck Wildt vanghen voor den Moscoviter: Dat ghebergthe Podvinscoy Camen is 't hooghste / ende op veel plaetsen met sneeu bedeckt ende wolcken / ende 't selve is seer moeyelijck om reysen / maer 't valt so allengskens seer leege.

Komende tot Vergateria voornoemt / moeten se hier wachten tot in 't Voor-jaer / want daer is een Riviere Toera die 't heele Jaer aldaer ondiep is / om datse daer eerst haren oorspronck heeft / maer in 't Voor-jaer wortse gantsch diep vanden sneeu des gebergthe aldaer / ende reysen dan alsoo met booten ende schuyten voorder.

Dese Stadt Vergateria is d'eerste Stadt in 't Landt Syberia, ende wiert eerst gebouwt over 21. Jaren / met meer andere Steden aldaer omtrent / ende is oock wel bewoont / oock bouwense Landt gelijck men in Moscovia doet.

Oock isser eenen Gouverneur aldaer / die alle Voor-jaren menichte van Provianden ende Cooren sent al-omme door die Rivieren inden gantschen Syberischen Lande / in alle Casteelen ende plaetsen daer Soldaten ende Krijghs-volck is: oock over de Oby in allen Forten ende plaetsen aen 't Moscovisch Volck / want sy aldaer niet en bouwen noch ter tijt / ende de Samoyeden leven van het Wilt als verhaelt is.

Nu dese voorschreven Riviere Toera af-drijvende / komense naer vijf dagen in een Stadt / Japhanim genaemt / oock over twee Jaren gebouwt / ende met Volck geplant.

Tot Japhanim komende / reysense voorder inde selve Toera, ende twee dagen gereyst

reyst hebbende / begint haer dese Riviere seer kromme te draeyen / soo datse haer dickmaels moeten oversetten inde selve Riviere over Landt / om de rechte te hebben / ende om der kortheyt wille.

Ende nu woonen hier altijdt Tarteren ende Samoyeden, die daer omtrent Vee houden / daer sy van leven: Oock houwense Booten.

Ende ten lesten van dese Riviere Toera komense in een groote Riviere Tabab, zijnde by naer twee hondert mijlen van Vergateria, maer sy reysen tot Tinnen toe / een Stadt vol Volcks / oock van de selvighe voor-verhaelde ghebouwt: dan vele reysen oock wel van Japhanim met sleden in den Winter tot Tinnen in twaelf daghen tijdts / ende hier gheschiedt nu grooten handel van Pelteryen met den Moscoviten, teghen de Tarteren ende Samoyeden, ende dese plaetse is goedt voor de ghene die maer een half Jaer uyt en wil zijn: Maer vele soecken 't wijder / jae tot verre over die Riviere Oby, soo nae 't Oosten als nae 't Zuyden.

Van Tinnen komtmen tot Tobolsca, het Hooft der Sybersche Steden / ende aldaer is den Stoel Syberia, ende den oppersten Viceroy van de Moscoviten, ende daer moeten alle Steden haere schattinghen Jaerlijcks brenghen / soo wel van d'ander zijde de Oby, als op dese zijde / ende wordt daer oock versamelt / ende soo met geleyde Jaerlijcks met Casacken en Krijghs-volck nae Mosco gesonden / ende hier wordt oock strenghe recht ghehouden. En moeten oock alle Gouverneurs in Samoyeda en Syberia desen obedieren. Oock geschiet daer grooten handel in alle dinghen / uyt Moscovia daer ghebracht: Oock komender Tartaren uyt het Zuyden / heel wijt uyt Tartaria, ende veel verscheyden Volcken / die daer allenskens meer ende meer komen / nae dat de fame van dit Landt wijder ende wijder streckt / en is al vast profijt voor de Moscoviten, die 't met vreden soo geincorporeert heeft / dat hy niet en hoeft te vreesen / so seer zijnse den Moscoviten toe-gedaen / ende oock zijnder alomme Kercken / wilde Godt dat den wreeden Spangiaert America in plaetse van zijne onmenschelijcke tyrannije / met sulcken vrede in-ghekregen hadde / soo mocht men hem noch eenigsins 't selve gunnen / want men veel meer van sulcks met vruntschap sal konnen verkrijghen / gelijck ick 't selve ghemerckt heb / en noch dagelijcks vanden Moscoviten hoore en aenmercke / dan met wreede tyrannije oft gewelt / &c.

Dese voornoemde Stadt Tobolsca leydt op de groote Riviere Yrtijs ghenaemt / die seer sterck valt upten zuyden / ende loopt wel soo snel als de Donouw doet / ende valt in de Riviere Oby, ende sy schijnt met Oby uyt een geweste te komen; aen d'ander zijde der Stadt loopt de Riviere Tobol voor-noemt / daer de Stadt de naem af heeft.

Inde Riviere Tobol komt een vallende Riviere / die recht uyt het noorden uyt het gheberghte by den zee-kant schijnt te vallen / ende wort van den Wilden geheeten Taffa, en op de selve Riviere hebben de Moscoviten nu onlanckx een Stadt ghebouwt / Pohem ghenaemt / ende hebben deselve beset met allerley volck uyt de Sibierische steden / en dat om oorsaecke datter soo schoone Landouwe omtrent is / oock schoone Bosschagien / zijnde vol Wilt / van Luypaerden / Lossen / Vossen / Swerte / oock Sabels en Maters: En dese Stadt leyt twee weken reysens van Tobolsca, noordtwaert de Riviere Yrtis, daer van verhaelt is / loopt oock in de Oby, twee weken reysens van Tobolsca: Ende op de Mont was eertijdts oock een Stadt ghebouwt / die ghenaemt was Olscoy-gorot, maer is naemaels door 't bevel des Gouverneurs in Siberien gheruymt / niet segghende waerom: Ick dencke

dencke 't is gheweest om de koude / oft om datse nae haer meyninghe/ te nae den zee-kant stondt/ vreesende datter eenigh overval ofte veranderinghe mocht ghescheiden: Ende alsoo upt de groote Rivière Oby een groot water loopt/ omvangende een groot deel Lants/ gelijck eenen arm/ en valt t'selve so weder inde Oby, maeckt soo een groot Eylandt/ en hebben op dit Eylant weder een ander Stadt gebouwt/ in plaetse vande geruyneerde/ ende hebbense Zergolt gheheeten/ zijnde ontrent 50. mijlen opwaerder als d'ander gestaen hadde.

En als sy van daer door de Riviere opwaerts reysen/ ghebruyckense weynigh zeyl op hare Booten/ t' sy om datter weynigh Wint is/ of om 't hooghe Landts wille/ hoe-wel de Oby alsints groot ende breedt is / maer trecken de Booten op/ ghelijckse meest in alle plaetsen door de Rivieren in Moscovien reysen/ en reysen van Zergolt ontrent 200. mijlen opwaerts / en komen dan tot een Casteel/ ghenoemt Noxinscoy, dat over 13. Jaren gebouwt wiert/ als den grooten Gouverneur Volck upt Siberien sant/ om Landen op te soecken/ bequaem sijnde voor menschen/ ende om steden te bouwen / en hebben doen alsо daer een Casteel gebouwt/ daer eenigh krijghs volck op is / een playsante / ghesonde ende warme plaetse/ en seer vruchtbaer / daer oock veel fray Ghedierte ende Ghevoghelte is: Het leyt in 't Zuyt-oosten/ende is naemaels oock een Gemeynte ghewozden/ en haer wiert bevolen noch wijder en wijder/ nae de warmte opwaert/ 't Lant te bespieden; maer haer is altijdt bevolen met Vruntschap te handelen/ ende den Volcke vrundelijck te tracteren/ diese souden ontmoeten/ oft vinden / om soo wijder ende wijder Volck te hebben. Alsse nu met troepen te Lande-waert in reysden/ tot over de 400. mijlen / saghense alomme schoone Landouwe/ maer geen menschen/ maer al woest Lant.

Dan alsoose by de 200. mijlen quamen door de Riviere Oby op-reysende / hebben (nu geleden 10. jaren) eene schoone playsante Landouwe gevonden/ oock seer warm/ sonder datter eenighe onbequaemheyt was/ ende oock weynigh Winter/ of by na geen; en sy daerom weder in Siberia gekomen zijnde/ hebben veroorsaeckt geweest 't selve inder Mosco te ontbieden/ eñ regeerde aldaer dẽ Boris Goddenoof, de welcke de saecke seer behertighde / ende beval oock terstondt dat den Gouverneur upt Siberia daer volck henen soude senden / om daer een Stadt te laten bouwen/ het welck geschiede/ ende daer is een schoon Casteel gemaeckt/ met noch eenige huysen/ soo dattet nu een schoone Stadt is / ende wort Toom genaemt/ om datse namaels gehoort hebben/ datter menighte Tartaren op deselve plaetse gewoont hebben/ ende soo soude die Stadt van den Tartaren/ so den naem ontfangen hebben/ om haer playsancy wille/ ende dese Tartaren hadden eenen Coninck onder haer/ die Altijn ghenaemt was / ende soo wort dese Stadt dickmaels noch besprongen van diversche volckeren die haer derwaerts int velt onthouden / dan nu isse soo machtigh/ dattet metter tijdt oock wel een kleyn Coninckrijck mocht worden.

Nu tusschen dit Casteel Noxinscoy, ende dese Stadt Toom in Siberien vindense noch dagelijcks te Lande-waert veel diversche Volckeren/ die haer Ostachii noemen/ die nu oock al metten Moscoviten, Tartaren, ende Samoyeden in Saberia haer vereenighen / ende met vriendtschappe handelen / brenghende sommighe oock Goudt ende andere dinghen / ende hebben onder haer veel Coninghen/ zijnde die ghelijck de Indianen/ te weten/ de kleyne die in Oost-Indien woonen/ende niet de groote: In somma de Moscoviten komen soo wijdt dat Quartier upt/ dattet te verwonderen is.

Oock zijnder veel Casteelen en Stedekens tusschen de Riviere Oby ende Yrtys, de welcke in de selve tijdt / oft weynigh daer nae ghebouwt wierden/ als Tobolsca ghebouwt wiert/ende zijn nu oock gantsch rijck/ zijnde ghemenght met Moscoviten, Tartaren ende Samoyeden, die tamme zijn/ ende worden deselve Steden ghenaemt Tara, omtrent welcke plaetse/ de Rivieren Oby ende Yrtis, thien dach reysen van malkanderen zijn : oock een Stadt die Jorgoet genaemt is/ende die is ghetimmert over veerthien ofte vijfthien jaren/ oock Besou, ende Manganſoiſcoygorad, ende leggen dese voornoemde Steden opwaert naer het Suyden/ maer op de West-zijde der Riviere Oby, soecken de Inwoonders noch dagheliicx wyder en wijder te komen. Herwaert op dese zijde de Oby, liggen de Steden Tobolsca, Sibeir, Beresai, ende meer andere op verscheyden Rivieren liggende/ ende wordt noch dagelijcx meer gebouwt.

Maer de Steden Narim ende Toom, leggen op d'ander zijde de Riviere Oby: Hier gebruycken de lieden veel Reen in haer sleden/oock snelle honden/ die sy veele met visch spijsen/daerse na haer oordeel seer sterck van worden/zijnde gedroogden Roch: Maer Jorgoet voor-verhaelt light inde Oby op een Eylant.

Nu van Narim op-waert na het Oosten/ de Riviere ghenaemt Telt, daer hebhense oock een Casteel ghebouwt ende noemen 't selve Comgofſchoy, en besettent oock met volck: Van dit Casteelken en Narim, zijnse door't bevel des Siberischen Gouverneurs/ over seven jaren geleden / ghesonden met sleden en Peerden recht nae het Oosten/ om aldaer te soecken ofter eenige onbekende Volckeren haer onthielden / ende reys den wel ontrent thien weecken lanck / recht Oostwaert door groote woestijnen/vindende alomme schoone Landouwe/ oock schoone boomen/ ende veel diversche Rivieren : maer omtrent de tijt voorsz gereyst hebbende/ hebbense op den velden eenighe hutten ghesien/vindende oock veel vergaderinge van Menschen / dan alsoo sy Samoyeden ende Tarters tot Leydts-lieden hadden / die oock moghelijck de weghen wel door-loopen hadden / en waeren se niet beschroomt.

Maer komende omtrent de menschen bewesen haer groote eerbiedinghe/ ende kreghen de Samoyeden ende Tartars so veel van haer te verstaen/ datse haer selven met de name Tingoesy noemden / en woonden al langs de groote Riviere diese Jeniscea noemden/ ende wesen haer te spruyten uyt het Suyt-Oost/ dan wisten haer begin niet/ en was de Riviere grooter dan de Oby, oock hadden dese lieden groote kroppen onder de kinne/klockende met haer sprake als de Kalcoetten/ t' scheen dat de Samoyeden haer sprake in veel verstonden/ende sy de Samoyetse sprake niet heel ongelijck en was/ maer daer naer seer helde.

Dese Riviere Jeniscea, veel grooter zijnde dan de Oby, heeft aende Oost-zijde groote ghebergten/ daer onder oock Vyer-berghen zijn/ die Zwevel ofte Solpher uyt-werpen: Maer op dese zijde naer het Westen daer ist leeghe schoone Landouwe/ seer playsant van alderley Cruyden / Boomen/lieffelijcke Bloemen/ ende diversche vremde Vruchten : Oock heel seltsaem Gevogelte/ het welcke leeghe Lant wort wel by de 70. mijlen weeghs over-loopen inde Lenten vande Riviere Jeniscea, even (nae wy verstaen) ghelijck de Nijl in Egypten doet / ende dese Tingoesy dit wetende / onthouden haer over d'ander zijde soo lange op de gebergten/ tot dat de Riviere valt/ ende komen dan weder in dese schoone leege Landen met alle haer Vee.

Dese Tingoesy was minnelijck Volck/ ende onderworpen haer oock den Gouverneurs die de Samojeden regeerden/ende dit al door de Samojeden haer daer toe bewe-

beweghende/ ende noemden die by nae Goden te zijn. Men konde niet mercken wat Godts-diensten dese Lieden hadden / noch men heeft het noyt konnen vernemen/ alsoo door onachtsaemheyt vande Moscoviten alle dinghen ten nausten niet bespiet en wort.

Ten verwondert my oock gantsch niet/ dat jaerlijcks Weygats soo verstopt is met ijs in't Noorden/ aengesien de groote Riviere Oby ende Jeniscea soo schrickelijck veel ijs uytspouwen/ ende noch meer ontallijcke andere Rivieren/ diens namen men niet en weet/ de welcke soo ontallijcke dickte van ijs uyt werpen / dattet ongelooflijck is/ want in't Voor-jaer drijvet ijs omtrent den Zee-kant somtijdts heele Bosschen met hem wegh/ van wegen zijn dickte ende menichte/ waer door komt datmen aende stranden van Weygats so veel Hout allesins siet aengedreven ligghen: Oock zijnde in de engde by Nova Sembla de uyterste kouden/ soo en ist niet wonder dattet daer op-hoopt door de engde/ ende oock noch vriest/ ende so dicht in malkanderen sich settet/ tot dat het de dickte van 60. of ten minsten 50. vademen krijght/ ghelijck dit Jaer hebben af-ghemeten die met een kleyn schipken daer wederom waren van Isaac le Maire uytgesonden/ die my daer oock geerne heen hadde ghehadt/ maer sloegh het af / want ick bewijsen wil dat mender niet door en kan/ en altijts vergeefs sal wesen wat sy doen/ oft moesten 't anders aenleggen.

Sy hebben oock over dese Riviere wijder reyse aenghenomen / maer hielent recht int Oosten / weynigh dorvende nae 't Suyden wenden / en hadden eenighe van dese Tingœsy met haer / van de welcke sy verstonden / datter Suydtwaert veel volckeren die haer vreemt waren / woonden / ende oock Coninghen na dat sy verstaen konden/ onder haer hadden/die dickmaels tegen malkanderen oorlooghden.

Dan niemant vernomen hebbende/ zijnse wederom gekomen nae eenige dagh reysens / maer hebben de Tingœsy bevolen wijder te soecken / die 't haer beloofden/ en oock vrientschap ende aliantie met haer maeckten/ latende eenige Moscoviten, geallieerde Samoyeden ende Tartaren by haer / en gaven haer oock eenighe gheschencken: Dan 't volghende jaer sonden de Tingoesy volck van haer zijde/ Oost-waert op / noch verder dan sy te vooren gheweest waren / en trocken met groote menighte daer heenen / en hebben ten lesten noch een groote Riviere vernomen/ dan niet wel soo breedt als Jeniscea haer Riviere / maer wel soo snel loopende/ en daer eenige dagen langhs gheloopen hebbende/ ten lesten noch eenighe lieden gesien/ die sy achterhaelden/ en sommighe gevangen kregen / maer konden haer niet verstaen / dan door wijsen ende bedien hebbense soo veel van haer ghehoort/ dat aen d'ander zijde dickmaels ghedonder was/ seggende: Om-om, oock datter menighte van getier ende gheruysch was van Menschen/ en wesen op die Riviere/ en seyden Pesida, daer uyt de Tingœsy ende Tartars besloten dat sy de Riviere so noemden / en uyt de woorden/ Om-om, besloten de Moscoviten namaels/ dat het geluyt van Klocken moeste wesen/ en weder vertreckende/ namense eenige van dese lieden mede/ dan sturven al onder weghen / 't sy van bangigheydt oft vreese/ oft veranderinghe des Lochts/ daer de Tongœsy, Samoyeden, en die met haer waeren / seer droevigh om waeren/ want wederom komende/ seyden datter kloecke lieden waren/ wel gestelt/ kleyne oogen hebbende/ ende platte aensichten/ bruyn zijnde uyt den geelen.

De Moscoviten in Siberia dit alles ghehoort hebbende van de Samoyeden; die uyt Tingœsen-lant in Siberia quamen/ waren seer begeerig om noch wijder te soec-

ken/ begeerende volck van den Gouverneur/ die haer 't selve vergonde/ oock selfs veel Krijghs-lieden met sendende/ met bevel alles wel te door-sien / oock Tingœsen met te nemen/ en Samoyeden, oock Tarters : ende zijn soo ontrent 700. mannen heenen getrocken/ over de Riviere Oby, door der Samoyeden ende Tingœsen lant/ over de groote Riviere Jeniscea, ende zijn soo voorder ende voorder ghereyst/ hebbende tot voorgangers Tingœsen, die haer den wegh voor-draefden/ haere spijse veerdigh onder-weghen vanghende / soo Voghels als Reen/ Geyten ende ander vremde Dieren/ en vongen oock Visschen/ als 't landt door regen zijnde met veel schoone Rivieren / ende zijn oock tot de voornoemde Riviere Pelida gekomen/ ende hebben by de selve hutten op-ghe set / ende daer eenen tijdt lanck gheleghen/ tot het voor-jaer toe datse de Riviere open sien wouden/ ende 't was by naer in 't voor-jaer alsse daer quamen : maer over die Riviere en dorsten sy niet komen/ als hoorende dat haer te vooren ghesepdt was/ ende verstonden/ dattet ghelupdt van Klocken was: als den Wint van over de Riviere quam/ hoordense oock dickmaels ghedreun van volck en Peerden/ ende sagen oock eenighe zeylen somtijts/ doch weynigh/ die af-liepen/ nae haer meyninghe / de Riviere onderwaert/ ende seyden naemaels dat de zeylen vier-kant waren / ghelijck ick dencke de zeylen in Indien zijn ; maer gheen Menschen vernomen hebbende aen die zijde daer se waeren / bleven daer eenigen tijdt / ende bevonden oock dat de Riviere heel hooghe werdt in 't voor-jaer/ dan weynigh te achten/ naedemael 't Landt aen beyde zijden hooge was : Haer herte verheughde in 't aensien van de seer schoone Landouwe / zijnde in May ende April. Oock saghense veel rariteyt van Cruyden/ Bloemen / Vruchten / ende seltsame Boomen / Dieren ende vremde Voghelen : Maer alsoo de Moscoviters daer niet curieus en zijn / achtent selve niet / soeckende maer profijt aen allen zijden ; want het zijn een deel plompe heele Menschen.

Ende soo in de Somer zijnse wederom ghekomen/ reysende langhsaem : Want het was in den Herfst als sy in Siberia quamen/ ende verkondighden alles watse daer ghesien ende ghehoort hadden / ende confirmeerden 't selve met haeren Eede.

Alle dese voornoemde dingen te Hove inder Mosco veradverteert zijnde/ hebben den Keyser Boris ende alle andere groote Heeren haer daer over seer verwondert/ met yverighe begeerte ontsteecken zijnde/ omme dit alles ten nausten te doen soecken/ meynde 't volgende jaer daer Ambassadeurs henen gesonden te hebben met vele geschencken / de welcke mede genomen souden hebben Tarteren, Samoyeden ende Tingœsen, om te trecken over de Riviere Peysida, ende te vernemen wat daer was/ ende oock alliantie te maken met den Koningen ende Volckeren aldaer/ soo sy daer yemanden vonden : Haer oock bevel gevende/ alles fijn ordentelick te verspien ende door-sien/ ende op te tekenen ; want sy konden niet vergeten van datse der Klocken gelupt gehoort hadden : Maer dit is alles nae-gebleven/ als doen beginnende in Moscovia dese troubel ende Inlantsche Oorlogen/ als inde beschrijvinge des selven daer van te verstaen is.

Ick gheloove dat het begin van 't Koninckrijck Cathaya is / 't welcke paelt aen China ende Indien, dan sorghe dat den Moscoviter daer metten hoofde tegen den muer loopen sal/ doch den tijdt alles sal leeren/ soo sy het noch naemaels versoecken.

Dan niet-te-min hebben de Gouverneurs/ geduerende de Moscovische Oorloge/ noch derwaerts eenen tocht laten doen/ daer onder veel Burgers vrywilligh

uyt

upt Siberia mede trocken / ende komende inder Tingœsen Lant / over die Riviere Jeniscea, zijnse meest al te voet gheloopen/ soo datter door ongemack veel sturven van de gene die gemackelijck geleeft hadden/ ende vonden tē lesten even het selve/ 't ghene de voorige gheconfirmeert hadden: Boven dat soo hoordense al-te-met ghelupt van Volck ende Klocken/dan haer vande Tingœsen ontraden zijnde/dorsten haer niet begeven over dese Riviere/ dan hebben in sommige Bergen/al-daer ghelegen/ eenige vlammen upt sien springen / daer van sy eenigh Solpher brochten / ende oock Goudt-steen / soo dattet schijnt/ daer veel kostelycke Mijnen zijn mochten.

Den Gouverneur in Siberia liet oock eenighe schupten toe-maken die verdeckt waren/ en beval haer met het voor-jaer te varen tot Zee/ upt de Riviere Oby, en geboot datse langhs de Zee-kant neffens lant souden varen/ tot datse souden komen tot de Riviere Jeniscea, want hy seyde datse oock moest eyndighen in de Zee/ en beval haer daer in te reysen eenige dachreysen: daer tegens sant hy oock volck te lande/ bevelende haer soo langhe daer te blijven op de kant van de Riviere/ tot dat sy dese schupten vernemen souden / en geboot haer so sy die niet en vernamen/ na een jaer wederom te keeren: Hebbende die ter Zee voeren bevolen/datse alles souden besichtigen watter te sien ware/ en gaf haer oock eenen Oversten met/ die Luca genaemt was/ den welcken hy beval / alles op te tekenen / en heeftse so heenen ghesonden / en sy zijn oock gekomen in de mondt van de Riviere voorsz. ende hebben malkanderen daer ontmoet/ also die te Lande waren getrocken/ met den af-loop der Riviere/ op vlotten en schupten eenighe af-gesonden hadden / die op den Zee-kant de schupten ontmoeten/ ende vonden alles gelijck den Gouverneur haer te vooren verhaelt hadde/ te weten/ na zijn meyninghe: Dan also haren Oversten Luca voorsz. gestorven was/ met noch eenige andere vande voornaemste/ hebbense geraden gevonden van malkanderen te scheyden / ende elck weder zijns weeghs te trecken / ende zijn in 't wederom komen / weder 't huys ghearriveert: in Siberia komende/en alles op-geteeckent/hebbense seer goet rappoort daer van aen den Gouverneur gedaen/ die 't selve aen den Keyser in Mosco sont/ en is 't selve gesloten inde schat-kamer in Mosco, soo langhe tot dat dese Oorlogen geeyndight souden zijn / alsdan soudet oversien worden / maer denck het al verloren is/ 't welck jammer is / want sy veel seltsaems daer vonden van Eylanden ende Rivieren/ Vogels ende Dieren/ tot voor-by de Jeniscea heel wijt.

Ende soo eenen goeden vriendt in Moscovia daer eenen broeder heenen ghehadt hadde/ gaf my een blinde Caerte daer van/ ghelijck hy 't upt zijn broeders mont verstaen hadde/ die doot is/ dan selver is hy door Waygats geweest/ende kent alle plaetsen tot Oby, dan wat daer voorts by is/ heeft hy maer ghehoort/ soo en is 't selve Caertgen maer een bewerp daer van neffens den Zee-kant/ 't welck ick met groote moeyte verkreegh/ want dat het upt-quame het soude dien Moscoviter sijnen hals kosten/ daerom laten hem onghenaemt.

Inde groote Riviere Oby komt oock een Riviere vallen diese Taas noemen/ende schijnt te komen van ontrent Jeniscea, upt een groot Bosch / daer upt oock een Riviere valt/ niet wijt van de voorsz / die in Jeniscea valt / soo datse upt de Oby te water komē reysen door de Samoyedens Landouwe/en settē haer maer twee mijlen over Lant/soo komense in een Riviere diese Torgalf noemen/ende vallen so met vallende water in Jeniscea, en 't selve is seer bequaem om reysen/ende is gevonden nu onlanghs van de Samoyeden ende Tingœsen.

Maer 't is jammer dat het den Hollanders niet en ghelukt door Weygats te

 komen/

komen / doch en weten niet hoe sy 't selve souden te werck stellen / want met schepen/daer in hondert mael niet door te komen en is: Maer alsse immers die Landen alle wilden doorspieden / moestense daer twee oft drie jaer blijven / omtrent Waygats oft Pechora , daerse wel goede Haven ende lijf-tocht souden krijgen/ ende van daer moeten sy volck senden met Booten/gelijck de Russen doen/ ende oock eenige vrientschap met den Russen maken / die haer dan geerne den wegh souden wijsen/ ende also soudet ontdeckt werden.

Vele schoone plaetsen souden ontdeckt worden/ so van Eylanden als vast lant/ dan is aen te twijffelen of America omtrent China niet aen dese drie deelen des Werelts vast is met een enghde ghelijck Africa aen Asia hanght/ by de roode Zee/ en 'tselve is voorwaer wel mogelick/want wie weet te seggen oft open is/anders danse uyt de sommige schriften der Heydenen gevonden hebben/die schrijven datet van een gescheyden is/ende veel bewijs-redenen by brengen.

Oft soo het open is / soo moet de Strate seer enge zijn/ want ick by na ghesept hadde/ dat het onmoghelijck soude zijn / dat den menschen in America souden komen/daer Adam in Asia geschapen is/ende daermen nergens in de heylige Schriften leest / dat voor de Diluvie eenighe Schepen of Schuyten waeren / ende oock weetmen wel datter maer een werelt en is/ ende op geen diversche plaetsen schepselen haren oorspronck en hebben/ dan uyt den Paradijse/ &c.

Nu mochtmen oock weder segghen/ hoe de menschen al-omme inde Eylanden gekomen zijn/ ende dit is/ nae mijn meyninghe/ nae de Diluvie gheschiet: Oock die in America, daer is een enge strate gelijckmen weet / ende sulcken engen strate mach tusschen Asia ende America oock wel zijn: hoewel nu sommige hart drijven/ datter een groote Zee tusschen beyden is over 100. mijlen breedt.

DISCOURS

Van den Hoogh-gheleerden

Johannis Isaacus Pontanus,

Van by Noorden om.

Hier souden andere mogen tegenwerpen/dat dese luyden een desperate ende gansch onmogelicke sake/als die niet ghеschiet en is/ eñ mogelick nimmermeer volbracht en sal werden/hebben bestaen. Maer wy geven voor antwoorde dat het selve eertijts van de vaert na Oost-Indien (welcke heden ten dage niet alleene de Portegijsen/ maer oock de onse/so wy seggen sullen/ geluckelick gebruycken) oock van seer wijse mannen gesept is geweest: dat het namelick onmoghelick was dat yemant daer soude konnen geraecken / de linie twee-mael passerende: dat de hope onseecker was/ ende de perijckelen seecker ende groot. Welcke dinghen ende andere daer teghen by gebracht en hebben nochtans Emanuel den Coninck van Portugael doen van zijn voor-nemen niet konnen af-keeren/

ren/ dat hy niet dien wegh alreede een jaer te vooren van sijn voorsaete tot de Cape de bone Esperanca ontdeckt/ door het midden der baren voorts en soude 't eenemael ontdecken. Derhalven heeft hy het ghebiet van de Indische Vlote Vasco de Gama over-ghegeven/ welcke dese last aen-ghenomen hebbende/ heeft hem in't jaer 1497. op de reyse begeven van Calis Malis tot Arabien ende het Coninckrijcke van Calecut, de Cape de bona Esperanca voorby varende alles ontdeckt/ ende heeft den Coninck daer na wat van noode was te doen tegenwoordelick verklaert. Want seeckere hope ende ghelegentheyt om dese navigatie te volvoeren hadden gegeven behalven de getuygenisse vande oude/ oock eenige die de Coninck nae Alexandrien gesonden hadde/ op dat sy van daer naer Mooren-lant/ dat boven Egypten is trecken souden: ende van daer nae Italien varen/ op dat sy van ervarene persoonen leeren souden op wat wyse die vaert alderbequamelickst/ nae den omkeer van de Cape, naer Indien ghedaen soude konnen werden. Ende onder de getuygenissen vande Oude/ behalven Ptolomeus, den welcken ick sie dat de streecke van dese Cape onbekent is geweest/ Plinius nochtans brenght veele uytdruckelick by/ waer uyt openbaerlick bleeck dat eertyts dese navigatie/ aen geene zyde van de selve Cape, die van Calis Malis wel bekent is gheweest: Want hy seght dat in de Roode zee/ ten tyde dat C. Cæsar de sone van Augustus aldaer krijgde/ teeckenen van schepen uyt de Spaensche Schip-breucken bekent zyn gheweest: Ende dat Hanno, ten tyde dat de macht van Tarthago florеerde/ van Calis Malis varende tot het eynde van Arabien, die navigatie beschreven heeft: dat meer is men kan uyt Cornelius Nepos af-nemen dat de selve die van Arabien oock bekent is geweest ende gefrequenteert: de welcke seght dat 't sijnen tyde eenen seeckeren Eudoxus, als hy voor Lathyrus den Coninck van Alexandrien vluchte/ door de Roode zee met schepen weder-ghekomen zynde/ tot Calis Malis toe gevaren is/ ghelijck dat vanden selven Plinius neerstelick aen-geteeckent is geweest. Op dat wy dan wederkeeren tot ons propoost: Ist dat dese getuygenissen van de Oude by de Portegijsen geloove ende een gheluckige uytkomste gehadt hebben/ waerom en soude oock de stemmen der selver van de vaert om het Noorden niet eenige plaetse ende proevinge om de saecke nauwer te onder-soecken verdienen? Op dat ick hier-en-tusschen voorby gae 't geene dat de Chronijcken der Francoysen ende Denen van die van Groenlandt verhalen/ den welcken in 't jaer 836. Ansgarius ende daer nae Adelbertus dienaers des Goddelicken woorts/ van Hamborgh over-ghesonden hebben; daerse nauwelicx met den name oft een kleyn gheruchte bekent zyn. Maer dese dingen sullen nieuwe zyn/ indiense met Plinio, nu dickwils genoemt/ vergeleken werden: De welcke oock uytdruckelick uyt Cornelius Nepos verhaelt dat eertydts een seecker vaert om het Noorden vermaert is gheweest/ soodanigh een bewijs voortbrenghende; Dat namelick Q. Metello Celeri mede Borghemeester van C. Afranius, maer doen Stadt-houder van Gallia, Indianen van den Coninck van Schwaben gheschoncken waren/ die uyt Indien/ om te handelen varende door tempeesten in Duytslant ghedreven waeren gheweest: Verstaende naemelick dat deel van Duytslandt/ daer de Weser ende Elbe in de Noordt-zee vallen: Want wy hebben elders bewesen dat de Heerschappye van de oude Schwaben soo verre gestreckt heeft: Ende men moet houden dat de selve Indianen/ aen gheene zyde van de Noorder Cape van Tartarien Tabin, van Plinius Tabin jugum genoemt/ uyt het nabuerige lant vande Seres, alwaer nu de palen van Cathay, inde Stille zee (vande welcke wy bovē gemelt hebben/ ende Maramarusa oft mortuum mare eertyts vande Cimbren genoemt is geweest/ so uyt Philemon.

Lib 2. cap. 67.

In de herkomsten der Francoysen.

lemon de selve Plinius verhaelt) ghevaren zijn / ende van daer aen de kusten van Duytslant voor tempeesten gedreven. Het welck in dien het soo is / so sal het verhalen van de Samoiten dat wy boven vertelt hebben voor waerachtigh ende van grooten ghewichte te houden zijn / te kennen gevende dat de Russen alle jare / gelegentheyt ende tijdt ghenomen hebbende om te varen / nae een seecker Cape die sy Ugolitam noemden / aen gheene zijde van de Riviere Oby, door de selve zee / eer datse toe-vriest / vijf dagen varens: so dat soodanige Noorder reysen van de onse / indien wy begeeren datse tot eenen gewenschten uytganck gebracht werden / desen wegh soude den alder-veerdighsten ende seeckersten / behoudens het oordeel van andere / schijnen: dat namelick / na het exempel van Emanuel de Coninck van Portugael (den welcken wy geseyt hebben / eer dat hy in ernst na het Oosten met een vlote trock / verspieders nae de Roode zee ende van daer tot de Indianen selve uyt-gesonden heeft / die den aerdt van die zee ende kromminghe ondersoecken souden) oock de onse nae de Strate van Waygats oft van Nassaus, op ghemeyne kosten eenighe senden souden / die / gelegentheydt nemende / haer by de jaerlicxsche overvaringe der Russen naer Tartarien als mede-gesellen voegen souden: op dat men seker vernemen mochte of de Zee / die wy gheseydt hebben achter de Strate van Waygats te zijn / de Tartarische groote zee is / oft alleenlick eenen Inham ende die niet door en gaet. Ende ten lesten oft de Cape Tabin altijt bevrosen is / oft dat men daer vaeren kan: dat segghe ick / alle dese dinghen van mannen by die Streke woonende ende vande saecken wetende vernomen souden werden. Eñ op dat de heele sake te lichter soude zijn / eenigh schip van de minste oorlogh schepen / niet soo seer met menighte van Boots-ghesellen / als met mannen ende Schippers van die streecke ende tale niet onervaren / daer-en-boven met victualie voor een jaer / oft langer seer wel versien / soude men na de selve Strate senden; welck aldaer / op eenige plaetse / die alder bequaemst soude schijnen / als in winter-leger ligghen soude / ende met den Samoiten ende Russen de sake gecommuniceert hebbende / die jaerlicksche navigatie der Moscoviten op haren tijt soude verwachten. Het en soude oock niet ondienstelick zijn / indien eenighe van de onse / die in Japan handelen / oock van die zijde na de Cape van Tabin, met ghelegentheyt / souden varen / oft ten minsten in de na gelegene plaetse van de gantsche saecke neerstelick onder-soecken. Dit schijnt den vrijsten wegh ende de seeckerste wijse om die gedeurighe dubbinghe van veele menschen twijfelende of daer een passagie voor de Schepen zy / wegh te nemen. Want dat anderen seeckerder heeft ghedocht in de volle ende diepe Zee te vaeren / ende de Noorder kusten van Nova Sembla omme te zeylen tot de hooghde van 82. graden oft daer ontrent: om dat aldaer namelick de daghen ende somers langher zijn / dat het ijs raerder ende niet van de naeste kusten aendrijvende; ende ten lesten om dat de koude sachter / als ontrent de 76. graden ende daer onder is: Ick sal wel bekennen dat dese dinghen alle alsoo zijn / om de sphere / de welcke in soodanighe hooghde alder-kromst is; ende by nae ses maenden de Sonne boven den Horizont verheft: Nochtans dat dese opinie niet t'eenemael aen te nemen en is / beletten dese twee dinghen: ten eersten om dat ons gantsch onbekent is hoedanigh die streecke sy / oftse gheheel van de Zee ommeringht is / oft met Landen ende Eylanden onderscheyden; Ten anderen oft wy schoon toe-laten dat men daer door varen kan / so sal nochtans dese zwarighept blijven / dat men namelick wederom van 82. graden tot 70. ende daer onder sal moeten af-komen; ende aldaer tegen de Ys-bergen ende seer groote koude / in onbekende plaetsen ende buyten den wech des Hemels ende der Sonne van alle

Lib. 2. cap. 13.

alle ghemeynschap der menschen af-gescheyden/ ende ten lesten teghen de wreede beesten ende honger strijden moeten ende jammerlick eyndelinge omkomen. Ende hebben niet tot noch toe de uytkomsten geleert dat dese dingen so zijn? Want ick vinde dat de eerste van al/ die dese Noorder kuste versocht heeft/ Nicolaus Zenetus geweest is/ die/ in't jaer 1380. verscheydentlick daer gedreven zijnde sijn hope ver- 1380.
loren heeft. Ende in't jaer 1500. Casparus Cortesius heeft in plaetse van de Stra- 1500.
te die hy sochte een Riviere gevonden; ende 'thuys weder-gekeert zijnde als hy't naeste jaer op hope dat het beter gelucken soude derwaerts weder gegaen was/ is hy ghebleven: wiens doodt niet langhe daer na ghevolght is zijn broeder Michael: Alsoo oock Sebastianus Gabottus van Venegien, in't jaer 1506. eenen wegh 1506.
door het selve Noorden/ voor den Coninck van Enghelandt Henrick de sevenste soeckende/ is in Engelant niet uyt-gherecht hebbende/ voornemelick om het Ys/ weder gekeert. Johannes Varasanus, in 't jaer 1524. in den naem van den Coninck 1524.
van Vranckrijck Franciscus het selve in 't hooft hebbende aen de Cape der Britannen gelant zynde met de zijne is van de Wilden op-ghegeten geweest. Daer nae derwaerts treckende Sebastianus Gomesius een Spaenjaert/ in't jaer 1525. ende et- 1525.
telicke Wilden gekregen hebbende/ heeft oock geen groote eere in-geleght. Dese zijn daer nae de Engelsche ghevolght; ende onder haer die eerste Hugo Willougby, een van de Ridderschap/ in't jaer 1553. landen op twee-en-tseventigh graden 1553.
gevonden hebbende/ is van de koude ende andere onghemacken met de sijne vergaen: Ende drie jaer daer nae Stephanus Borroveus den selven wegh volghende/ heeft ontdeckt de Eylanden van Galgoievia, Nova Sembla en de andere: maer van de koude overwonnen is hy tijdts weder gekeert. Den welcken van de selve natie gevolght zijn terstont daer na Martinus, Forbisser, Arturus Petteus, Carolus Jackmannus ende Johannes Davisius: Van de welcke Forbisser, in't jaer 1576. ins- 1576.
gelijcks om de vorst ende het Ys noch weynigh uyt-gericht heeft: maer Petteus ende Jackmannus, in 't jaer 1580. 't selve versocht hebbende/ hebben alleene eenige 1580.
kusten van Nova Sembla bekender gemaeckt: Davis eyndelick / in den jare 1585. 1585.
heeft eenen Inham geopent/ maer waer henen dat den selven oock streckt en weet men noch niet recht. Tot onsen tijde eyndelick oock de Hollanders / nu ettelicke eeuwen in kloeckheyt van de zee-vaert/ boven andere seer vernaemt/ ende geroemt als by nae Neptunus kinderen/ de gelegentheydt haer aenbiedende/ om hier oock 't hare by te brengen hebben haer wel ghequeten. Maer hoedanige uyt-komste ende fortuyne dese oock ghehadt hebben / is hier boven ordentlick verklaert: soo dat ick niet en sie hoe desen omloop 't eeniger tijt ontdeckt ende der Werelt gheheel geopenbaert kan werden / ten zy dat men den wegh ende wijse alreede geseyt in-ga; waer van dewijle ick achte dat wy genoegh gesproken hebben.

F I N I S.

